

ÁLDOZAT? BAJBAN VAN? SEGÍTÜNK?

Áldozatok és segítők

Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület
2014

Áldozatok és segítők

A kiadvány
a *Bűncselekmények által hátrányos helyzetbe került
áldozattá vált személyek felzárkóztatása* című projekt keretében készült

Szerkesztő: Tamási Erzsébet

© Bódi Tamás, Czillinger Éva,
Fügedi Henriette, Tamási Erzsébet, 2014

Kiadó: Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület
Szöveggondozó: Takács Andrea
Tördelő: Rubicsekné Bene Eszter

TARTALOM

Előszó 5

FÜGEDI HENRIETTE
Bűncselekmények áldozatainak segítése
a családsegítő szolgálatoknál 9

CZILLINGER ÉVA
Bántalmazás, zaklatás elszenvédőinek körében végzett felmérés tapasztalatai
Zala megyében 23

BÓDI TAMÁS
A bántalmazás áldozataival végzett gyakorlati munka tapasztalatai Hatvanban
és környékén 39

TAMÁSI ERZSÉBET
Prostitúció és áldozatvédelem. Lehetőségek és szándékok 55

Mellékletek
Beszámoló 79
Kérdőív 86

SZERZŐK

BÓDI TAMÁS

Hatvani Szociális, Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat
Családsegítő Szolgálat

FÜGEDI HENRIETTE

családgondozó,
Zalaegerszegi Családsegítő Szolgálat és Gyermekjóléti Központ

CZILLINGER ÉVA

klinikai szakpszichológus

DR. TAMÁSI ERZSÉBET

tudományos főmunkatárs,
Országos Kriminológiai Intézet

Előszó

Az Európai Unióban évente harmincmilliót meghaladó számban követnek el bűncselekményt, évente hetvenötmillió ember válik bűnözés áldozatává. És akkor nem szóltunk a hozzátartozókról, akik szintén súlyos traumát élhetnek át az események nyomán. Magyarországon évente kétszázhuszezernél is több ember válik bűncselekmény áldozatává, és megközelítőleg félmillió családtagot, ismerőst érintenek a bűncselekmény következményei. Eközben alig hét százalékuk kerül kapcsolatba áldozatsegítő szervezetekkel. Európában így Magyarország az utolsó helyen áll az áldozatvédelem terén.

Az alapvető jogok biztosának 2012. évi jelentése¹ az áldozatvédelem hazai állapotáról egyebek között megállapítja, hogy az állami áldozatvédő szolgálatok nem képesek maradéktalanul megfelelni az Európai Parlament és Tanács 2012. október 25-i 2012/29/EU irányelve követelményeinek, sem pedig a hazai áldozatok minden igényének. Különösen a pszichológiai és egyéb nem anyagi természetű segítségnyújtás területén vannak hiányosságok, így az effajta feladatok ellátása az ország területén szórványosan működő civilszervezetekre hárul. Kiemelten érvényes ez a speciális áldozati körre, a szexuális erőszak, a kapcsolati erőszak vagy éppen a prostitúcióhoz kapcsolódó bántalmazottak eseteire. Az is nehezíti az áldozatvédelmi munkát, hogy tíz éve tudományos szempontból nem vizsgálták az áldozatok igényeit, szükségleteit.

A huszonöt éve működő Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület, amely az Európai Áldozatvédő Fórum tagja, jelentős hazai és nemzetközi tapasztalatokkal büszkélkedhet az áldozatsegítés területén. Fennállása óta több mint ötvenezren keresték meg problémájukkal, tizenkét működő irodája tavaly több mint háromezer embernek nyújtott segítséget. Nem véletlen, hogy az egyesület felkérést kapott az Emberi Erőforrások Minisztériumától, hogy vegyen részt a *Bűncselekmények által hátrányos helyzetbe került és áldozattá vált személyek felzárkóztatása* című projektben, és hazai, valamint külföldi tapasztalatok alapján tegyen javaslatot a lehetséges megoldás formáira.

A Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület igen rövid időt kapott a felkérés teljesítésére, ezért az áldozatsegítés két speciális területén vizsgálta meg az áldozatok helyzetét és megsegítésük lehetőségeit és problémáit. Az egyik a bántalmazás és zaklatás áldozatainak helyzete, a másik a legvitatottabb, egyszersmind mellőzött terület, a prostitúció és az áldozatvédelem kapcsolata. Az is szempont volt, hogy az áldozatvédelem hiányterületeiről, a bántalmazás következményeinek kezeléséről, a lelki és érzelmi segítségről szerezzünk információkat.

¹ A JB 7599/2012.

A főként családon belüli bántalmazás és zaklatás annak ellenére súlyos társadalmi gond, hogy 2013-ban csökkent a nők ellen elkövetett cselekmények ismertté vált sértetteinek a száma, 102 927 fő, míg 2012-ben ez 112 368 volt.²

A kiemelkedő latencia, az áldozatok szégyenérzete és a változtatásra való képességeik elégtelensége miatt, a korlátozott anyagi lehetőségeik és nem utolsósorban információk hiányában az áldozatok nehezen megközelíthetők és még nehezebben megsegíthetők. Különösen akkor, ha mindez vidéken történik.

Zala megyében került sor a hatvanöt bántalmazottat kikérdező, nem reprezentatív felmérésre, amelyet pszichológus szakemberek a megye kistélepüléseiről választottakkal végeztek el. A cél, hogy megtudjuk, a bántalmazást, zaklatást elszenvedők milyen segítséget igényeltek, kaptak, és mire lenne a továbbiakban szükségük. A minta nem volt ugyan reprezentatív, de elmondható, hogy a megkérdezett bántalmazottak döntően fiatalok és nők. Az eredmények azt mutatják, hogy ezeknek az áldozatoknak csak a fele kért valamilyen segítséget, leggyakrabban a családtagjaitól, ám amikor éppen a családtag volt a bántalmazó, az áldozat szinte teljesen magára maradt a traumájával. Annál is inkább, mert ugyanennyien nem is ismernek segítő lehetőséget vagy szervezetet. A bántalmazás következményeinek érzelmi feldolgozása a többség számára egyedül nem megy, főként a düh kezelése okoz gondot, ennek feldolgozásához professzionális segítség szükséges. A végső tanulság szerint, a segítség leghatékonyabb formája, különösen vidéken, ahol ez a forma teljesen hiányzik a segítségből, a sorstárs közösségek létrehozása lehetne, felkészült és helyismerettel felvértezett szakemberek bevonásával. Ugyancsak fontos lenne a hozzátartozói csoportok megszervezése, ahogyan azt az egyik bántalmazott mondta: *„Nekem az segítene igazán, ha hasonló helyzetet átéltekkel beszélgethetnék a történeteikről, akik értik, hogy miről is beszélek, nem kell nekik elmagyarázni az érzéseimet. Azért is jó volna ez, mert nekik talán én is tudnék segíteni. Amire már rájöttem azóta, azt el tudnám mondani nekik, a saját történetemmel kapcsolatos felismeréseimmel talán tudnám azokat segíteni, akik még nem tartanak ott, ahol én.”*

A Zala megyei családsegítés fontos célcsoportja a fiatal korosztály. A gyermekjóléti szolgáltatást 2013-ban hatszáznégyn vették igénybe, négyszázegy család, ez a gyerekek számában és a családok esetében is növekedés. A helyzetfelmérés szerint a gondozásra szoruló emelkedő száma mögött halmozott problémák állnak, anyagi, családi, iskolai gondok. Ám jól kimutatható a különböző szervezetek közötti kapcsolat bizonytalansága is. Mindazonáltal jó néhány előremutató intézkedés is született, mint például az oktatási intézmények és a gyermekvédelem szorosabb kapcsolatának rendszere, vagy a megelőző pártfogás intézménye.

² Rendőrségi tapasztalatok az áldozati jogok érvényesüléséről, az áldozatvédelem helyzetéről 2013-ban.
www.police.hu/pront/hirek-es-informaciok/bunmegelkozes

Heves megyében, Hatvanban és környékén bántalmazott áldozatokkal készült az az empirikus vizsgálat, amelyet családgondozók, szociális munkások végeztek, száznégyszáz bántalmazott megkérdezésével. Ez esetben is döntően nők kerültek a vizsgálat körébe, főként harminc és negyven év közöttiek, akiket azonban otthon, tizenöt és húszéves koruk között ért leggyakrabban bántalmazás, amely egy-öt éven keresztül egyetlen elkövető által történt. A családtagok nyújtották a legfőbb segítséget, a segítő szervezeteket szinte alig ismerik, és a traumáikat többnyire nem is sikerült feldolgozniuk.

A vizsgálat az áldozatsegítésnek az előzőktől alapvetően eltérő, de fontos területét is megcélozta. A prostitúció és az áldozatvédelem kapcsolatát ideológiai, elméleti viták övezik, és ezért a mindennapok során sérelmeket elszenvedő rászorulóknak legtöbbször elvesznek. Az áldozatok védelme a prostitúció esetében a vitathatatlan és egyértelmű emberkereskedelemre és a gyerekprostitúcióra korlátozódik, de nem terjed ki a prostituáltak más csoportjaira.

A kiadványban megjelenő tanulmány áttekinti a prostitúció és az áldozatvédelem kapcsolatának jelen helyzetét. A prostitúció, természeténél fogva, nehezen vizsgálható empirikus módszerekkel. Az írás sorra veszi az ellentmondásokat, a prostituált elkövetői és egyben áldozati szerepét, az erkölcsi megítélés hatását, és felméri a segítői megoldásokat. A vizsgálat a budapesti utcai prostitúcióról kívánt információkat és adatokat szerezni, mindezt rendőrségi megkérdezések és jelentések, prostituáltakkal készített felmérések és interjúk alapján, valamint a segítségben részt vevő szakemberek véleményének összegyűjtésével. A felmérés tanulsága szerint a jogi bizonytalanság, a segítő szervezetek hiánya, a meglévő szervezetek együttműködési képtelensége, a meddő elméleti viták még inkább ellehetetlenítik a prostituáltak helyzetét és segítségüket.

Összegezve a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület javaslatait, úgy véljük, hogy a bűncselekmények áldozatainak felzárkóztatásához és segítéséhez, a szervezetek szakembereinek, különösen a pszichológusok számának növelésével, a szervezetek közötti együttműködési készség javításával, oktatással és információk átadásával lehet hozzájárulni. A jogi, elméleti helyzet tisztázása alapvetően szükséges, ahogy egy friss, országos és valamennyi bűncselekményt átfogó tudományos felmérés nélkül nem jutunk közelebb az áldozatok igényeihez és magukhoz az áldozatokhoz sem. Természetesen mindezek általános, többségében régóta hangsúlyozott megállapítások, a konkrét megvalósulási módokat egyenként és részletesen, több civil- és állami áldozatvédő szervezetnek együttműködésben kell kidolgoznia.

Budapest, 2014. május

Fügedi László
a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület elnöke

FÜGEDI HENRIETTE

Bűncselekmények áldozatainak segítése a családsegítő szolgálatoknál

*„Ha a társadalom nem tudja megvédeni egyes állampolgárait attól,
hogy bűncselekmények áldoztaivá váljanak,
akkor legalább, ha bajba kerültek, próbáljunk meg rajtuk segíteni.”
az Európai Áldozatvédő Fórum alap gondolata*

1998 óta dolgozom a Zalaegerszegi Családsegítő Szolgálat és Gyermekjóléti Központ családsegítő szakmai csoportjában mint családgondozó. Az évek folyamán nagyon sok és sokféle esettel találkoztam. Az ügyfelek a problémájuk megoldásához kérnek segítséget szolgálatunktól. A hatékony megoldáshoz azonban nemcsak a segítségkérők aktív közreműködése szükséges, de a professzionális segítők tudása és megfelelő magatartása sem nélkülözhető.

A munkanélküliség, az anyagi nehézség, a megélhetési és az életvitelből fakadó nehézségek mellett növekedett a családok körében a mentális problémákkal, a gyermekneveléssel, tanulási nehézséggel küszködők száma az elmúlt néhány évben.

Családsegítő szolgálat

A szociális munkás munkavégzésének helye jellegzetesen az iroda, de munkájának fontos velejárója, hogy külső helyszíneket kell felkeresnie (családgondozás, problémafeltárás). Munkavégzés közben különböző szervezetekkel, azok vezetőivel, munkatársaival van kapcsolatban: önkormányzatok, gyermekvédelmi intézmények, gyámhatóság, pedagógusok, háziorvosok, ügyvédek, hajléktalanellátó szervezetek, más családsegítők, egészségügyi szervezetek, egyházak stb.

A *családsegítő szolgálat* szociális *alapszolgáltatásokat* nyújtó intézmény, amely a családsegítés keretében a Zalaegerszeg, illetve Kispáli és Nagypáli község területén szociális és mentálhigiénés problémák miatt veszélyeztetett, krízishelyzetbe került emberek és családok életvezetési képességeinek megőrzése, az ilyen helyzetekhez vezető okok megelőzése, a krízishelyzet megszüntetésének elősegítése céljából nyújt *általános és speciális szolgáltatásokat*. Utóbbiak közé sorolható, a rendszeres szociális segélyezettekkel való munka, az adósságkezelési szolgáltatás, közösségi szociális munka, őszi kavalkád projekt. A *csoportok-*

kal végzett szociális munka közé sorolhatjuk a *Másság a családban* csoportot, tagjaik egyesületet hoztak létre, *Sérült embertársainkért* néven.

Aktív tagokkal, eredményesen működik a családsegítő szolgálat kezdeményezéseként induló Anonim Alkoholista csoport: tavaly ünnepelte tizenöt éves fennállását.

A családsegítő szolgálatnál a gondozott családok száma 2013-ban 1354, az éves forgalom 9249 alkalom volt. Az előző évhez képest ez a szám huszonhárom százalékos növekedést mutat (2012: 7186 alkalom).

Gyermekjóléti központ

A gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapelveként fogalmazza meg a gyermekek családban történő nevelését, ennek elősegítését, vagy a családba történő visszahelyezést. A gyermekjóléti alapellátások és egyéb speciális szolgáltatások nyújtásával hozzájárul a gyermek testi, érzelmi, értelmi fejlődésének, jólétének, a családban történő nevelésének elősegítéséhez, a veszélyeztetettség megelőzéséhez és a kialakult veszélyeztetettség megszüntetéséhez, a gyermek családjából történő kiemelésének a megelőzéséhez, valamint a kiemelt gyermek családjába visszahelyezéséhez. Látható, hogy a feladatok sokrétűek, komplexek, ennek egyik lehetséges eszköze a családgyógyógyozás.

A törvény értelmében a települési önkormányzatok feladata a rendszeres és rendkívüli támogatás, valamint számos személyes gondoskodást nyújtó alapellátás, így a gyermekjóléti alapellátás és egyéb speciális szolgáltatások megteremtése.

Alapszolgáltatások: a gyermekek családban történő nevelésének elősegítése, a gyermekek veszélyeztetettségének megelőzése és megszüntetése, a védelembe vételhez kapcsolódó szolgáltatási feladatok, a családból kiemelt gyermek visszahelyezésének elősegítése, illetve az utógondozással kapcsolatos feladatok.

Kiegészítő szolgáltatások: mediáció, pszichológiai tanácsadás, jogi tanácsadás, korrekciós felzárkóztató foglalkozás, drogprevenció, iskolai szociális munka.

Speciális szolgáltatások: az utcai és lakótelepi szociális munka, kapcsolattartási ügyelet, kórházi szociális munka, készenléti szolgálat.

Nagyon sikeresen működik az állatasszisztált csoportfoglalkozás, amelyet heti rendszerességgel látogathatnak a gyermekek, a Nyitott Ház Gézengúz csoportjában. Ezenkívül lehetőségük adódik a tavaszi és nyári szünetekben, illetve más *prevenció*s jellegű foglalkozásokon találkozni Mazsola kutyával.

A gyermekjóléti központban a gondozott családok száma 2013-ban 221, a gondozott gyermekeké 381. Az ellátott családok száma 401. Hatszáznégy gyermek részesült ellátásban.

Az új esetek száma 272 (2009: 248; 2010: 323; 2011: 277; 2012: 236).

Több család jelent meg a gyermekjóléti alapellátás rendszerében, a problémák súlyosbodása miatt évről évre emelkedik a gondozási folyamatok száma, a jelzések gyakorisága. A jelzések közül emelkedést mutat az állampolgári, rendőrségi és egészségügyi szolgáltató által küldött jelzésszám. A tankötelezettségi korhatár leszállításával azonban csökkent az oktatási intézmények által küldött jelzések, valamint a hatóságok által együttműködésre kötelezettek száma is. Az adatok azt mutatják, hogy a gyermekek közvetlen környezete egyre érzékenyebben reagál az adott gyermek veszélyeztetettségére.

A gyermekjóléti szolgáltató tevékenység a kezelt probléma típusa szerint

– Anyagi (megélhetési, lakhatással összefüggő)	397
– Családon belüli bántalmazás (fizikai, szexuális)	12
– Családi konfliktus (szülők közti, szülő–gyermek közti)	114
– Fogyatékoság, retardáció	20
– Gyermeknevelési	167
– Gyermekintézménybe való beilleszkedési nehézség	109
– Magatartászavar, teljesítményzavar	200
– Szenvedélybetegségek	49
– Szülői elhanyagolás	10
– Szülők vagy a család életvitele	131

A statisztikai számadatok alapján a 2012-es adatokhoz képest a szakmai tevékenységek és a halmozott problémák száma is emelkedést mutat. Tizenhárom százalékkal emelkedtek az anyagi problématípusok, harminc százalékkal növekedett a gyermekeket érintő beilleszkedési nehézségek száma, valamint duplájára nőtt a családi konfliktusok aránya.

Szocializálódás

Hartley és Hartley 1955-ös meghatározása szerint „A szocializálódás az a folyamat, amelyben az egyén annak a közösségnek normáihoz alkalmazkodik, amelyben született, vagy amelyhez funkcionálisan alkalmazkodik”¹.

¹ Idézi Murányi-Kovács Endréné – Kabainé Huszka Antónia: A gyermekkori és a serdülőkori személyiségzavarok pszichológiája. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 1998, 17. o.

„Szocializáció az a folyamat, amelynek során az emberek szelektíven elsajátítják azokat az értékeket, viselkedéseket, érdekeket, képességeket és ismereteket, melyek azokban a csoportokban érvényesek, ahová tartoznak, vagy amelyek tagjaivá szeretnének válni.”²

Bűnelkövetők

A kedvezőtlen társadalmi-gazdasági viszonyok következtében Magyarországon is nőtt a bűnelkövetők száma.³

A bűnözés összetett társadalmi jelenség, összefügg a gazdasági és társadalmi folyamatokkal, a lakosság szociális körülményeivel. Különösen sérülékeny csoportok: a gyermekek, a hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűek, a szociálisan veszélyeztetett családok és a kisebbséghez tartozók. Társadalmunkban a szocializáció, a társadalmi változások szinte „szétrobbantották” a család egységét. Az új találmányok, az ipari ágazatok megjelenésével a többgenerációs családok száma rohamosan csökkent, annak fejlődésével új munkahelyek teremtődtek. E makrostrukturális okok miatt az életszínvonal megőrzése mégis nehezebbé vált, nőtt a munkanélküliség. A nélkülözés, a szegénység együtt járt és jár a bűncselekmények növekedésével, így a gyermek- és fiatalkorúak által elkövetett bűncselekmények is gyakoribbá váltak.

A bűnözés gyakoriságát befolyásolja a családi állapot és az iskolai végzettség is.

A Központi Statisztikai Hivatal 2008. évi jelentésében olvasható az az érdekes adat is, hogy a „legfertőzöttebb” területen a nőtlenek, a hajadonok és az elváltak között kevesebb a bűnelkövető, mint a házasság körében.⁴

Az iskolai végzettség tekintetében a Nyugat-Dunántúlon a legtöbb a magasabb iskolai végzettségű bűnelkövető.

A statisztikák szerint Zala megyében a gyermekkorú elkövetők száma 2012-ben 58, ez a megyére bontva 2,23 százalék. Összehasonlítva ugyanez az érték Borsod-Abaúj-Zemplénben, a „legfertőzöttebb” megyében 482, és ez országos szinten 18,51 százalék.

2012-ben Zala megyében 286 fiatalkorú bűnelkövető volt, ez az országos átlag 2,84 százaléka. Ugyanez Borsod-Abaúj-Zemplén megyében 1294, azaz 12,87 százalék.

2 Robert K. Merton: Social Theory and Social Structure. The Free Press, New York, 1957. Idézi Murányi-Kovács Endréné – Kabainé Huszka Antónia: Uo.

3 Az ismertté vált bűncselekmények és elkövetők Magyarországon. KSH, Miskolc, 2008, 8. o.

4 Uo. 7. o.

Az ügyészégi tájékoztatóban az összes megyei adat megtalálható, és ebből kiderül, hogy a Dunántúlon jóval kevesebb a bűnelkövető, akár a gyermek-, akár a fiatalkorúakat nézzük.

A Legfőbb Ügyészség Informatikai Főosztályának 2013-as tájékoztatójából az is kitűnik, hogy a 2003 és 2012 közötti időszakot figyelembe véve a fiatalkorú bűnelkövetők száma tíz- és tizenkétezer között mozog.⁵

A fiatal- és felnőtt korú lakosságot figyelembe véve sajnálatos módon emelkedik a fiatalkorú bűnelkövetők száma, ez összefügg a társadalmi kontroll gyengülésével is. Az értékrendek megváltozásával, a célnélküliséggel, az attitűd gyengülésével párhuzamosan jellemző a fizikai rátermettség erősödése. A külső korlátok semmibe vételével a merészség, az ügyesség, a másik ember megtévesztésének szemlélete vált fontossá a fiatalok körében. A család, az iskola ellenőrző szerepének gyengülésével gyakoribbá váltak a bűncselekmények. A családok egyre súlyosbodó terhei, az életkörülményeik változása, a nélkülözés, a szegénység okot adhat a fiatalkori bűnözésre.

A KSH kutatásából az is kiolvasható, hogy a bűnözés Nyugat-Dunántúlon a legkevesebb, míg Észak-Magyarországon és Észak-Alföldön jelentős. Annak érdekében, hogy a gyermek- és fiatalkorúak körében kevesebb legyen a bűnelkövető, jól működő családokra van szükség. Fontos, hogy milyen értékek vannak a családban. Meghatározó a szülők iskolai végzettsége, foglalkozása, életszínvonala. A szülők nevelési módszerei befolyásolják a gyermek jövőbeni életét. A család mellett fontos szerepet tölt be az iskola. A fiatalkorú életében igen sokat számít, hogy milyen iskolába jár. A család után az iskola a második szocializációs közeg. A bűnözés szempontjából nem mindegy, hogy a fiatal gimnáziumba vagy szakmunkásképzőbe jár. A gimnáziumot végzők közül kevesebb, a szakmunkásképzőt elvégző fiatalkorúak körében többen szerepelnek a bűnügyi nyilvántartásban.⁶

Fontos megemlíteni a kortárs csoportokat, baráti társaságokat, a „bandázás” sokszínűségét. Lehet pozitív értékeket követő és negatív mintákat utánzó is, amelyekben az alkohol-, a kábítószer-fogyasztás, az öngyilkosság is megjelenik.

A televízió és az internet is befolyásolja az erkölcsi értékeket. A szülők sokszor hagyják egyedül a gyermeküket a televízió előtt, de nem számolnak annak káros hatásaival. Nem véletlen, hogy az Európai Unió bevezetett korhatár-kategóriákat, bár ez a kontroll hiánya miatt elvesztette valódi célját. A számítógépes játékok függőséget okozhatnak, némelyik használata közben a gyermek nem tud különbséget tenni a virtuális és valódi élet között. Így akár bűnözővé, vagy ál-

5 Tájékoztató a gyermekkorúak és a fiatalkorúak bűnözésével összefüggő egyes kérdésekről. Legfőbb Ügyészség Informatikai Főosztály, Budapest, 2013 <http://www.mklu.hu/repository/mkudok9816.pdf>

6 Az ismertté vált bűncselekmények és elkövetők... i. m. 3–11. o.

dozattá is válhat, hiszen könnyen összemósódhat a képzelet világa a valósággal. Olyan internetes oldalakra tévedhet, amelyek károsak az egészséges lelki, értelmi és erkölcsi fejlődésére.

Az előbbieket egyértelműen igazolják a család, a szerepek megfelelő működésének fontosságát. A családsegítő szolgálat és a gyermekjóléti központunk egyik feladata a család erősítése, az egyéni képességek fejlesztése. Ehhez sajnos nem elegendő a páciensekkel végzett többalkalmas segítő beszélgetés, más terület képviselőire, így pszichológusokra, családterápiával, művészetterápiával foglalkozó, mediációs végzettségű szakemberekre lenne szükség a szülői szerepek jobb működtetése érdekében, ezzel is segítve a gyermek- és fiatalkorúakat a bűnelkövetés elkerülésében.

Áldozatvédelem

Az áldozatvédelem (viktimológia) a bűncselekmény sértettjével, a sértett és az elkövető kapcsolatával foglalkozó módszer, az áldozatok tudományos igényű vizsgálatát jelenti.⁷ Elemzi a sértett jogi helyzetét, a sértett és az elkövető kapcsolatát, a sértetti jellemzőket, továbbá foglalkozik a sértetté válás megelőzésével, a sértett kártalanításával.

A bűncselekmény *áldozata* nemcsak a bűncselekmény vagy tulajdon elleni szabálysértés közvetlen sértettje, hanem olyan személy is, *aki bizonyíthatóan a bűncselekmény vagy tulajdon elleni szabálysértés közvetlen következtében szenvedett sérelmet.*⁸

Sérelemnek tekintendő a testi vagy lelki sérülés (súlyos félelem, szorongás) és az érzelmi megrázkódtatás (trauma, pszichés zavar) és az olyan vagyoni kár, amely a bűncselekménnyel ok-okozati összefüggésben áll.⁹

Az ENSZ 1985. november 29-i, A/RES/40/34. számú, a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről szóló nyilatkozata szerint „*az áldozatok olyan személyek, akik egyénileg vagy kollektíven sérelmet szenvedtek*”. Ezen fizikai, mentális, érzelmi, anyagi veszteséget értünk, vagy azt, amikor alapvető jogok csorbulnak. Ez az egyetlen dokumentum, amely nemcsak a bűncselekmények, hanem a hatalommal való visszaélés áldozatait is megemlíti.

7 P-01 Protokoll. A közoktatási intézmények áldozatsegítő tevékenységére vonatkozóan. RegioLine Nonprofit Kft., Pécs, é. n., 3. o. <http://www.szmore.hu/e-modszertan/pdf/P-01.pdf>

8 http://bpaldozatsegites.hu/editor_up/Tajekoztato_aldozatsegito_tamogatasokrol.pdf, 1–2. o.

9 Uo.

Az Európai Áldozatvédő Fórum definíciója szerint áldozat az, akinek jogsértő magatartással vagy cselekedettel testi, lelki sérülést, vagy anyagi kárt okoznak.

A büntetőeljárásról szóló 1998. évi XIX. törvény 51. § (1) bekezdése szerint „*Sértett az, akinek jogát vagy jogos érdekét a bűncselekmény sértette vagy veszélyeztette*”.

Az áldozatsegítés főbb dokumentumai

Nemzetközi szintű dokumentumok

- Az ENSZ 1985. évi deklarációja a bűncselekmények és a hatalommal való visszaélés áldozatainak nyújtandó igazságszolgáltatás alapelveiről¹⁰.
- Az Európa Tanács Miniszterek Bizottságának 1987. évi 21. számú, az áldozatok segítéséről és az áldozattá válás megelőzéséről szóló ajánlás.
- A Victim Support Europe néven működő, 1990-ben létrejövő European Forum for Victim Services (Európai Áldozatvédő Fórum) által megfogalmazott *Az áldozatok jogai a büntetőeljárásban*.
- 1996. évi lisszaboni nyilatkozat, amely deklarálja az állami kártalanításhoz való jogot.
- Az Európai Tanács az 1999. október 15–16-i *tamperei ülésén* hangsúlyozta a bűncselekmények áldozatainak védelmével kapcsolatos minimumszabályok kidolgozásának fontosságát.
- Az Európai Unió Tanácsa 2001. március 15-én kerethatározatot alkotott *A sértett jogállásáról a büntetőeljárásban* címmel.
- Az Európai Unió Tanácsának 2004/80/EK irányelve *A bűncselekmények áldozatainak kárenyhítéséről*.
- Az Európa Tanács Miniszterek Bizottságának 2006/8. számú ajánlása a bűncselekmények áldozatainak nyújtandó segítségről.¹¹

Magyarországi dokumentumok¹²

- A Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület 1992-től tagja az Európai Áldozatvédő Fórumnak.
- Az 1996. évi lisszaboni nyilatkozat¹³ deklarálja az állami kártalanításhoz való jogot.

10 http://rubeus.hu/wp-content/uploads/2013/09/22986_halasianita_aldozatvedelem.pdf

11 Uo.

12 Görgényi Ilona – Zséger Barbara: Az állami kárenyhítés tíz éve Magyarországon. 1–4. o.

13 Statement of Victims' Rights in the Process of Criminal Justice, 1996.

- Országos bűnmegelőzési programok (1136/1997. évi kormányhatározat).
- *Társadalmi bűnmegelőzés nemzeti stratégia* (115/2003. országgyűlési határozat): áldozatsegítés, az áldozatoknak nyújtandó kárenyhítés, az áldozattá válás, a viktimizáció megelőzése.
- A bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az *állami kárenyhítésről* szóló 2005. évi CXXXV. törvény.
- 1/2006. (I. 6.) IM rendelet az áldozatsegítő támogatások igénybevételének részletes szabályairól.

Az áldozatsegítés feladatai, különös tekintettel az országos programokra

A lisszaboni stratégia alapelveinek, mint például a gazdasági, a foglalkoztatási és a szociális politikának egymással összhangban kell lenniük, egymást erősítve kell működniük. A gazdaságnak szüksége van befogadó hozzáállásra, stabil társadalmi környezetre, ezzel a magyar kormány is egyetértett.

A családsegítő szolgálatok feladatai, a páciensekkel együtt végzett munka egyre összetettebb. A családok problémáinak sikeres kezelése nagyban múlik a páciens hozzáállásának hatékonyságán, a családgondozón, a tárgyi feltételeken, a fellelhető eszközökön. Nagyon fontos, hogy a szakemberek – akiket mindenképpen egy jó attitűddel és szakmaisággal felvértezett, folyamatos megújulásra képes intézményvezető irányít – megfelelően felkészültek legyenek.

Magyarországon évente több százezer személy válik bűncselekmények áldozatává (bár nagyon sok bűncselekmény titokban marad). Többségük felnőtt korú, akik vagyon elleni bűncselekmények áldozatai. Egyre gyakoribbak az idősek és a gyermekek ellen elkövetett sérelmek. A családon belüli erőszak sértettjeinek a száma is növekszik.

„A magyar kormány egy jelentős lépést tett akkor, amikor módosította a Büntetőjogi Törvénykönyvet, de a hatóságoknak ennél sokkal többet kell tenniük annak érdekében, hogy Magyarország eleget tegyen nemzetközi jogi kötelezettségeinek és azzal kapcsolatos alapfeladatának, hogy megvédje állampolgárait a bántalmazásoktól.”¹⁴

„Nem szabad alábecsülni a bűnmegelőzés fontosságát.” Felkai László, a Belügyminisztérium közigazgatási államtitkára szerint a nemzeti bűnmegelőzési stratégia és a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács eredményesen teremti meg az

¹⁴ Lydia Gall: Bántalmazott nők és a rendőrség közönye. HVG.hu, 2013. november 7.
http://hvg.hu/velemeney/20131107_Bantalmazott_nok_es_a_rendorseg_kozonye

infrastrukturális és intézményi háttérrel, erre példaként a külterületek, tanyák közbiztonságának fejlesztését említette. „*A részelemek összekapcsolásával születhet meg az igazi, eredményes bűnmegelőzés.*”¹⁵

A *Nemzeti stratégiai jelentés a szociális védelemről és társadalmi összetartozásról 2008–2010* című jelentés huszonnégy oldalon taglalja „*a gyermekjóléti, gyermekvédelmi szolgáltatások fejlesztését*”.

Kulcsszerepet kap a gyermekek napközbeni ellátása, a *biztos kezdet* elnevezésű országos program, amelynek célja a gyermekszegénység visszaszorítása.

A *gyermekvédelmi szakellátás* fejlesztése keretében lehetőség van a speciális szükségletű (pszichoaktív szerekekkel élő, vagy súlyos pszichés tüneteket mutató) gyermekek ellátását segítő speciális férőhelyek kialakítására, fejlesztésére, valamint gyermekotthonok, diákotthonok felváltására, lakásotthonok létrehozására. Ez itt, Zala megyében is megvalósulni látszik.

A családon belüli erőszak elleni küzdelemben részt vesz az Igazságügyi Hivatal Áldozatsegítő Szolgálat is: segítenek az érdekérvényesítésben, szakjogi ügyintézésben, azonnal segítenek, és igyekeznek gyorsan enyhíteni a pénzügyi nehézségeken is.

Áldozatsegítés a családsegítő szolgálatoknál fellelhető megoldások fényében

Az áldozatsegítés eredményessége a kezelés komplexitásában rejlik. Munkánk folyamán egyre többször hallunk családban történő erőszakról, vagy fogva tartásról, amely anyagi előnyhöz juttatja az elkövetőt. Intézményünk része a gyermekjóléti szakmai csoport is, így az ottani eseteket is figyelembe véve elmondható, hogy növekszik a hatóságok (gyámhivatal, rendőri szervek) által jelzett esetek száma.

A gyermekjóléti központhoz a családsegítő szolgálatról, az oktatási, egészségügyi intézményektől, különböző hatóságoktól érkezhetsz jelzés. Ha a járási gyámhivataltól kap jelzést a gyermekjóléti központ, akkor tizenöt napon belül el kell készíteni a környezettanulmányt. Ez után kerül sor a védelemben vételi tárgyalásra, ennek nyomán vagy sor kerül a védelemben vételre, vagy nem. A családgondozó a baj mértékétől függően készíti el a nevelési tervét, illetve teszi meg a szükséges intézkedéseket. Ez lehet egyszeri tanácsadás, folyamatos, önkéntes, vagy a hatóság által kötelezően előírt együttműködés, mindezt írásbeli

15 Minden, ami belügy – Felkai László államtitkár a BM elmúlt évéről. Rádió Orient, 2013. december 17.
<http://orientpress.hu/122190>

megállapodás rögzíti. A megállapodás tartalmazza a családgondozó, a család és a családtagok feladatait, az elérendő célokat.

Amikor a páciens felkeresi a családsegítő szolgálatunkat, általában már hosszabb idő eltelt a cselekmény óta, mire elmondják ilyenfajta sérelmüket. Ennek talán oka a bizonytalanság, a félelem, ez sokszor megakadályozza a szakemberhez fordulást. A segítő beszélgetésből kiderülnek részletek, az épp aktuális sérelem, amelynek pillanatnyi lelki támogatása meg is történhet a családgondozó segítségével, de az igazi ok kiderítése, annak terápiás kezelése elmarad. A páciens szakemberhez irányítása pedig nagyon beszűkült. A családgondozó csupán részsegítséget nyújthat a bűncselekményeket elszenvedő áldozatok lelki támogatásakor. A megfelelő szintű és mennyiségű terápiás lehetőségek száma igen csekély. Szakemberhiány van ezen a területen, méghozzá egyre súlyosabb.

Ha a gyermek kapcsolatba kerül a gyermekjóléti központtal, elsősorban a családgondozó segítségére számíthat. Humán diplomás szakemberekről beszélünk, akik a saját szakmai tudásuknak, személyiségüknek megfelelően segítik a hozzájuk fordulót.

Mivel az intézménynek nincs pszichológusi, sem pszichiáter végzettségű alkalmazottja, ezért a nevelési tanácsadóban bízhatunk. Mivel az ő kapacitásuk is véges, így gyakran küzdünk az idővel és az alkalmakkal. Egyre több gyermeknek, fiatalnak, felnőttnek van szüksége segítségre. Ezért is fontos, hogy a fenntartónak jelezzük ezt, kérve a segítségüket. A szolgálatoknál többnyire nincs pszichológus, ennek általában anyagi okai vannak.

A családsegítő szolgálatok *tájékoztatják, informálják* a lehetőségekről a sértetteket. Fontos, hogy a sértett tegyen feljelentést a hatóságnál, rendőrségnél, jegyzőkönyvbe mondvá. Általában ott, helyben tájékoztatják arról, hogy felkeresheti a helyi áldozatsegítő szolgálatot. Törvény írja elő, hogy ennek három napon belül meg kell történnie, mert csak így kaphatja meg az esetleges támogatásokat. Anyagi támogatás mellett más segítséget is kap az ügyintézőktől, ezek körét a törvény részletesen megfogalmazza.

Ilyen például az érdekérvényesítés elősegítése, *egészségügyi és szociális szolgáltatások* igénybevételének elősegítése, *jogi segítségnyújtás, költségtérítés, anyagi támogatás*.

A sértettek bűncselekmények esetén a félelem miatt nem mernek elmenni a hatósághoz, ezért rejtve marad az ügy. Az is előfordul, hogy nem jut el az áldozatsegítő szolgálatig, vagy csak jóval a cselekmény után, épp ezért meg kellene fontolni, hogy az eddigi három napnál hosszabb idő álljon az áldozat rendelkezésére.

A másik javaslatom, hogy az áldozatsegítő szolgálatoknál legyen pszichológusi segítség, ennek alkalmankénti hiányában mentálhigiénés szakember, vagy szociális végzettségű szakember.

Jó gyakorlatok, egyedi megoldások

A bűnmegelőzés kérdésében *Cesare Beccaria* azon a véleményen volt, hogy a bűncselekményt inkább megelőzni kell, mint megbüntetni. Magyarországon a bűnmegelőzési programok kiírásáért és koordinálásáért 2011-ig az Országos Bűnmegelőzési Bizottság volt a felelős, napjainkban a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács feladata új stratégiák kidolgozása és végrehajtása.

A köznevelési törvény 2014. januárjától az *oktatási* intézményekben az igazgatók hatáskörévé tette a *gyermekvédelmi feladatokat*. E változás miatt szükségszerűnek tartom a gyermekjóléti központ és az oktatási *intézmények közötti kommunikáció erősítését*, segítve az iskolaigazgatók hatékony és eredményes munkáját.

A Közigazgatási és Igazságügyi Minisztérium 2015. január elsejétől működteteti majd a *megelőző pártfogás* jogintézményét, amelynek célja, hogy megakadályozza a gyermekkorúak bűnismétlését. A gyermekek védelembe vétele után pártfogót rendelnek ki. Az Igazságügyi Hivatal és a gyámhivatal szakembereivel közösen kell az *együttműködés kereteit kialakítani* és meghatározni. A törvény előírja a környezettanulmány elkészítését, havi aktualizálását, ebben meghatározott szempontrendszer alapján megállapítja a gyermek bűnismétlési kockázatának fokát is. A pártfogó felügyelő a személyes találkozásokkor „*támogatást ad az életvezetési problémák megszüntetéséhez*”, szükség esetén lehetővé teszi a részvételt a resztoratív programban (konfliktuskezelés, agresszióhelyettesítő tréning, mediáció). Kérdés, hogy a gyermekjóléti központ hol kap helyet és szerepet ebben az új feladatban.

Magyarországon és Európában is több prevenciós program létezik, amelyek keretében segítenek az áldozatoknak a helyes döntés meghozatalában, önbecsülés-növelő tréningeket szerveznek, illetve más sértettek traumatikus élményének feldolgozására tesznek lépéseket.

Ilyen prevenciós jellegű tevékenység:

- A rendőrkapitányságok bűnmegelőzési osztályai országszerte működtetik a DADA- és az Ellen-szer programokat.
- A Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság Bűnmegelőzési Osztálya megbízásából film készült a tanár–diák, diák–diák és a tanár–szülő közötti konfliktushelyzetekről. Ennek feldolgozásával új szemlélet, új megoldási módok kerülhetnek előtérbe, javítva ezzel a fiatalok egymás közti kommunikációját, kapcsolatát.¹⁶
- A Pécsi Rendőrkapitányság 2014. május 31-én szervezte meg a *Női NEM – Válasz az erőszakra* elnevezésű bűnmegelőzési programot. A nőket megcélzó, az

16 Miért? Prevenciós film az iskolai bántalmazásokról. http://www.youtube.com/watch?v=errLHCRH_Fk

őket érintő erőszakkal kapcsolatos széles körű információkkal tarkított program rendhagyó módon egy áldozat beszámolójával kezdődött.¹⁷

– Szmöre-projekt.¹⁸

– TETT Program az áldozatokért és a tettesekért.¹⁹

– Áldozatvédelmi roadshow az országban több helyszínen.²⁰

Sajnálatos módon egyre gyakoribb, hogy a gyerekek egymást terrorizálják az iskolákban és azon kívül is. Ennek kapcsán egyre többet is beszélnek a szakemberek arról, hogy a jelenségre oda kell figyelni, mert igen súlyos romboló hatása van a gyerekek későbbi életére. Hatékony módszereket kell kidolgozni, és igen korán el kell kezdeni a prevenciós munkát.

Sok országban léteznek módszerek és eszközök a probléma kezelésére. Fontos, hogy ezeket a gyakorló szakemberek is megismerjék, és a saját attitűdjüknek megfelelően választhassanak a módszerekből.

Egy jó kezdeményezésről lehetett olvasni a világhálón: Dániában már az óvodás korúaknál alkalmazzák az úgynevezett megfélemlítésmentes programot (*Free of Bullying*). A gyermekekkel megismertetik az életkoruknak megfelelő értékekkel (tolerancia, tisztelet, bátorítás, a pozitív kapcsolatok kialakulásának fontossága, a másiról való gondoskodás), és ezeket erősítik bennük. Fontos szerepet kap az önbizalom erősítése, hogy magabiztos és kiegyensúlyozott diákokká, kamaszokká és felnőttekké válhassanak.²¹

Összegzés

A családsegítő és gyermekjóléti szolgálatok feladata az egyéneket és a családokat érintő nehézségek, szükséghelyzetek, valamint a mindennapi személyes és társadalmi problémák kezelése. A feladatunk tehát széles körű és összetett. Úgy gondolom, egy családgondozónak széles látókörűnek kell lennie ahhoz, hogy megtalálja a lehető legjobb megoldást, amely egyúttal megfelelő is. Az adminisztráció mellett a mindennapi munkához tartozik a kiemelt társadalmi, politikai akciókhoz való kapcsolódás, a tanácsadás, pszichológiai konzultáció, a kuta-

17 <http://www.police.hu/hirek-es-informaciok/bunmegelozes/aktualis/noi-nem-valasz-az-eroszakra>

18 <http://www.regioline.org.hu/content/„szmöre”-projekt>

19 <http://www.tamop.irm.gov.hu/Aldozatsegites>

20 <http://www.prevenaciosportal.hu/hirek/aldozatvedelmi-road-show/>

21 <http://www.maryfonden.dk/en/free-of-bullying>; Állítsuk meg az iskolai erőszakot! Euronews.com, 2013. december 9. <http://hu.euronews.com/2013/12/09/allitsuk-meg-az-iskolai-eroszakot>

tó-oktató tevékenység, az információnyújtás, az érdekérvényesítés, a szemléletformálás, a közösség szervezés is.

Az egyes társadalmakban a kulturális, történelmi és szocioökonómiai helyzettől függően változik a szociális munka területén a fontossági sorrend. Kérdés, hogyan tudunk a szociális háló tagjaként aktívan, de hatékonyan szerepelni. Egyre több család van, amely kapcsolatba kerül valamilyen bűncselekménnyel, és segítségre van szüksége. Sajnos városunkban kevés a pszichológus, pszichiáter, akik szakmai támogatást nyújthatnának az áldozatoknak.

Az emberek lelki egészsége érdekében támogatni, erősíteni kell a családokat, hogy minél jobban elláthassák a szocializációs alapfeladatukat. Fontos az egyes ember mentálhigiénés erősítése. Az érett személyiség kialakulásának feltételei: a bizalom, az összetartozás érzése, a másik ember feltétel nélküli elfogadása. Ha valamelyik hiányzik, az megingatja az önbizalmat. Az érzelmi kapcsolatok ereje egyfajta biztonságérzetet is ad. Az erős családi kapcsolatok, a valakihez kötődés kiemelt fontosságú. Fontos, hogy jól működjön ebben a rendszerben a párbeszéd, és ne a televízió uralja a családi életet. Kiemelten fontosak a családon belüli közös élmények, együtt cselekvések. A tartalmas beszélgetésekben szerepet kaphatnak az élménybeszámolók, és szerencsés az érzések és tapasztalatok hangsúlyozása. Ez a közös cselekvésekre, a közös értékek felfedezésére ösztönözhet.

Kormányzati intézkedést igényel, hogy legyen elég iskolapszichológus, aki az esetleg az intézményben történő bűncselekmények elkövetőinek és elszenvetőinek azonnali segítséget nyújthat. Finanszírozhatóvá kell tenni több pszichiáter, pszichológus alkalmazását a nevelési tanácsadókban, családsegítő szolgálatokban, gyermekjóléti és mentálhigiénés központokban, áldozatsegítő szolgálatokban, rendőrségen, és akár óvodákban is. Ennek haszna számokban mérhető lenne. „Magyarországnak a családon belüli erőszak kezelésére nemzeti stratégiát kellene létrehoznia. A rendőröknek, orvosoknak és szociális munkásoknak képzésre és iránymutatásra van szükségük annak érdekében, hogy a családon belüli erőszak eseteit megfelelőképpen kezeljék.”²² A bűncselekmények számának csökkenése és a hatékony prevenció érdekében bízunk kell abban, hogy a nemzeti bűnmegelőzési stratégia és a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács eredményesen teremti meg az infrastrukturális és intézményi hátteret.

IRODALOM

- Bragyova András (szerk.):** Tanulmányok a bűnügyi tudományok köréből. Gazdász Elasztik, Miskolc, 2013
- Egan, Gerard:** A képzett segítő. A segítség problémamegoldó és lehetőséget kibontakoztató megközelítése. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2011
- Fekete Sándor:** Szociálpolitika. Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet, Pécs, 2000
- Feuer Mária:** A családsegítés elmélete és gyakorlata. Szöveggyűjtemény. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2008
- Feuer Mária – Nagy Krisztina:** Humán szakosok gyakorlati kézikönyve. Akadémiai Kiadó, Budapest, 2011
- Görgényi Ilona – Zséger Barbara:** Az állami kárenyhítés tíz éve Magyarországon.
- Görgényi Ilona:** A viktimológia alapkérdései. Osiris Kiadó, Budapest, 2001
- Halmos Csaba:** Az Európai Unió szociális dimenziója. Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Intézet, Pécs, 2004
- Harcás Judit:** Pokoljárók. Segítőház Alapítvány, Győr, 2010
- Kopp Mária – Skrabski Árpád:** Magyar lelkiállapot az ezredforduló után. Végeken Alapítvány, Budapest, 1992
- Maxwell, John C.:** Attitűd 101. Bagolyvár Könyvkiadó, Budapest, 2004
- Murányi-Kovács Endréné – Kabainé Huszka Antónia:** A gyermekkori és a serdülőkori személyiségzavarok pszichológiája. Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003
- Nagyné Varga Ilona (szerk.):** Közösségi munka a családsegítésben. Szociotéka, Debrecen, 2011

TÖRVÉNYEK, RENDELETEK

1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és a szociális ellátásokról
1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról
1998. évi XIX. törvény a büntetőeljárásról
1998. évi LXXXIV. törvény a családok támogatásáról
- 1/2000. (I. 7.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó szociális intézmények szakmai feladatairól és működési feltételeiről
- 9/2000. (VIII. 4.) SZCSM rendelet a személyes gondoskodást végző személyek továbbképzéséről és a szociális szakvizsgáról
- 1/2004. (I. 5.) ESZCSM rendelet a betegjogi, az ellátott jogi és a gyermekjogi képviselő működésnek rendjéről
2005. évi CXXXV. törvény a bűncselekmények áldozatainak segítéséről és az állami kárenyhítésről

CZILINGER ÉVA

Bántalmazás, zaklatás elszenvedőinek körében végzett kérdőíves felmérés tapasztalatai

*„A testi sértésekről készíthető látélet, így az is megállapítható,
hogy hány napon belül gyógyulnak, de ki mondja meg egy szóról, egy hangsúlyról,
egy vállvonogatásról vagy egy röhögésről, hogy meddig lehet utána életben maradni,
s miféle belső vérzésekbe hal bele ilyenkor az ember?”*

Ancsel Éva

„A sérülés mértéke az áldozat által megélt szenvedés intenzitásától függ.”

Patricia Evans

A bűnügyi statisztikák adataiból nem kaphatunk teljes képet a bántalmazást, zaklatást elszenvedő áldozatok számáról, hiszen többségük sok esetben nem tesz feljelentést – a jog a lelki bántalmazást felnőttek estében önállóan nem bünteti –, egyebek között azért, mert tartanak a szűkebb-tágabb környezetük reakcióitól. Sajnos napjainkban is sokan osztják azt a véleményt, hogy az áldozat is tehet arról, hogy bántalmazták – annak ellenére, hogy az áldozatsegítő szervezetek hatalmas erőfeszítéseket tesznek az említett sztereotípiák eloszlatására. Nagy a valószínűsége annak, hogy csak a legsúlyosabb bántalmazási esetekben kerül sor feljelentésre, ennek következtében nagyon sok esetre nem derül fény – különösen igaz ez a lelki bántalmazásra. Így csak megbecsülni lehet, ma Magyarországon hány embert érint a bántalmazás, zaklatás. A becslések azt valószínűsítik, hogy kevesen vannak azok, akik életük folyamán legalább egyszer ne váltak volna bántalmazás, zaklatás áldozatává.

A felmérésben használt kérdőívben a következőképpen értelmeztük a bántalmazás, zaklatás fogalmát. Bántalmazás bármely olyan erőszakos magatartás, amely fizikai, lelki vagy szexuális sérelmet okoz, vagy annak veszélyével jár. Bántalmazásnak számít minden olyan korlátozó intézkedés, amelyet büntetés-ként alkalmaznak, továbbá kegyetlen, megalázó bánásmódot okoz. Megnyilvánulhat lelki (megfélemlítés, fenyegetés, folytonos lebecsülés vagy megalázás stb.), testi (pofon, ütés, rúgás, verés stb.), verbális (sértegetés, gúnyolódás stb.), szexuális (erőszakos közösülés vagy a szexuális kényszerítés más fajtája) bántalmazásban.

A mások ellen irányuló erőszak speciális megnyilvánulási formája a zaklatás. *Barbara Coloroso*¹ szerint a zaklatás fogalma mindig egyfajta tudatos, szándékos, ellenséges tevékenységet takar, amelynek a fájdalomkeltés, félelemkeltés, fenyegetés a célja. Elgondolása szerint a zaklatást három ismérv alapján azonosíthatjuk: egyenlőtlen erőviszonyok, fájdalomkeltés szándéka, fenyegetettség (a cselekmény megismétlődésének esélye). A zaklatás fokozódása esetén egy negyedik ismérvet is megemlít, ez pedig a terror – a célpontként kiszemelt áldozatot megbénító rettegés nem csupán eszköz, hanem maga a cél.

A vizsgálat bemutatása

A vizsgálatra a *Bűncselekmények és krízishelyzetek hátrányos helyzetbe került áldozatainak felzárkóztatása* című projekt keretében került sor.

A kérdőíves vizsgálat célja annak felmérése, hogy a bántalmazást, zaklatást elszenvedő áldozatok milyen segítséget kértek és kaptak az átélt élményeik feldolgozásához, illetve milyen segítségre lenne szükségük a további feldolgozáshoz.

A kérdőív demográfiai adattalappal kezdődik: nem, életkor, lakhely. Ez után felméri, hogy mikor, mennyi ideig, milyen módon, milyen helyszínen zajlott a cselekmény, ki volt a bántalmazó, milyen előzményei és következményei voltak a bántalmazásnak, zaklatásnak. Végül arra kérdez rá, hogy a bántalmazás, zaklatás érintettje milyen segítséget igényelt, kapott, milyen segítő formákat, illetve áldozatsegítő szervezeteket ismer.

Pszichológiai munkám folyamán leginkább álláskeresőkkel, munkanélküliekkel, pályamódosítók, illetve pályaváltás előtt állókkal találkozom, ennek ellenére sokszor kerül a látókörömbe olyan ember, aki bántalmazás, zaklatás elszenvedője volt. Elsősorban őket kértem fel a kérdőív kitöltésére, illetve olyan segítő szakembereket vontam be, akik a munkájuk következtében szintén kapcsolatba kerülnek bántalmazást, zaklatást elszenvedőkkel.

A kérdőívek kitöltésére segítő szakember jelenlétében került sor.

A válaszadók nagy része kifejezetten igényelte, hogy a kitöltés után még beszélhessenek az általuk átélt bántalmazásról, zaklatásról.

Az előbbiekből kiderül, hogy a vizsgálati minta nem tekinthető reprezentatívnak.

A felvétel időpontja: 2014. április–május, a kérdőívet hatvanötven töltötték ki. A vizsgálatban ötvenkét nő és tizenhárom férfi vett részt.

¹ Barbara Coloroso: Zaklatók, áldozatok, szemlélők: az iskolai erőszak. Harmat Kiadó, Budapest, 2014

A nők felülreprezentáltsága abból adódik, hogy ők jóval nagyobb arányban fordulnak segítő szakemberekhez, a megoldáskeresés közben előbb jutnak el például egy pszichológushoz.

A kérdőívet kitöltők nagyjából fele (negyvennyolc százalék) a fiatalabb korosztályból került ki (12–25 év), míg az ötven év felettiek részaránya nagyon alacsony, mindössze kilenc százalék volt (*1. számú ábra*).

Lakóhely szerinti összetétel tekintetében a városi és a megyeszékhelyi áldozatok egyforma részarányt képviselnek (harmincnolc-harmincnolc százalék), míg a falun élők száma kissé alulreprezentált, mindössze huszonkét százalék (*1. számú táblázat*).

Vizsgálati eredmények

Az első kérdés arra vonatkozott, hogy hány éves korában történt a bántalmazás, zaklatás. Nagyon sokan vannak azok, akiket fiatakorúként ért a bántalmazás, zaklatás (hatvan százalék), ez részben abból adódik, hogy az életkor szerinti megoszlás tekintetében a válaszolók negyvenkét százaléka a 12–20 éves korosztályból került ki (*2. számú ábra*).

A kérdőívet kitöltők huszonkét százaléka rövid ideig tartó bántalmazást, zaklatást szenvedett el, a mintában huszonhárom százalék azoknak az aránya, akiknél a cselekmény az egy évet is meghaladta. Azoknak az aránya, akik erre a kérdésre nem tudtak egyértelmű időszakot megjelölni, huszonkét százalék – ez adódhat abból, hogy jelenleg is tart a bántalmazás, illetve nehezen tudják megítélni, mikor is kezdődött. A lelki bántalmazás esetén ez valóban nehezen eldönthető, sokszor csak akkor szembesül vele az illető, amikor az idő múlásával egyre erősödik, durvul, a dinamikája fokozódik. A kérdőívet kitöltők tizenegy százaléka nem adott választ erre a kérdésre (*3. számú ábra*).

A következő kérdések arra vonatkoztak, hogy a bántalmazás, zaklatás egy múltbeli esemény, vagy jelenleg is tartó, illetve egyszeri volt, vagy többször megismétlődött. A kérdőívet kitöltők tizenhét százalékát jelenleg is bántalmazták, zaklatják, a válaszadók hetvenhárom százaléka pedig többször élt át effélet. A válaszadók döntő többségét, hetvenkét százalékát egy személy részéről érte bántalmazás, zaklatás, tizenhét százalékukat egyszerre több személy bántalmazta, tizenegy százalékuknál több alkalommal és különböző személyek által valósult meg a cselekmény (*4. számú ábra*).

A bántalmazás szó hallatán a legtöbb ember a fizikai és a szexuális erőszakra asszociál – ezért definiáltuk a válaszadóknak, hogy a kérdőívben mit is értünk a bántalmazás, zaklatás fogalmán –, ennek valószínű oka, hogy a fizikai és szexuá-

lis bántalmazás könnyebben meghatározható, egyértelműbben regisztrálható, mint az erőszakos megnyilvánulás egyéb formái. Valójában nem minden bántalmazó emel kezét az áldozatára, beszélhetünk verbális és lelki bántalmazásról is, ami sokszor megelőzi a fizikai erőszakot, de önállóan is megjelenhet. A szóbeli, lelki bántalmazás nem okoz ugyan látható sérüléseket, mégis maradandó nyomokat hagyhat a bántalmazott lelkében². A lelki, pszichológiai erőszakról nem készültek megbízható statisztikai felmérések, sokszor maguk az elszenvedők is nehezen tudják megfogalmazni, hogy mi jelent nekik szinte elviselhetetlen lelki terhet.

Mint az *5. számú ábrán* is látható, a válaszadók többségét lelki bántalmazás érte (46), de nagyon sokan szenvedtek el testi bántalmazást (harminc fő, a válaszadók hatvan százaléka). Ennél a kérdésnél több válasz megjelölésére is lehetőség volt, így vizsgálható volt a testi és lelki bántalmazás együtt járása is, a testileg bántalmazottak hatvannégy százaléka lelki bántalmazást is átélt. A kérdőívet kitöltők közül nyolcat szexuálisan bántalmaztak, zaklattak.

A verbális bántalmazást egyetlen esetben jelölték önállóan, a többi tizenhárom érintettnél vagy lelki vagy testi bántalmazással együtt jelentkezett. Valójában a verbális és a lelki bántalmazás nehezen elkülöníthető egymástól.

A válaszadók huszonkét százaléka fordult orvoshoz, illetve szorult orvosi segítségre a bántalmazás következtében. Orvosi segítség igénybevételénél a következőket sorolták fel: kéztörés, zúzódás, repedés, arcsérülés, orrcsonttörés, bordatörés, nyolc napon túl gyógyuló sérülés, látletététel. Egy válaszadó jelezte, hogy bár szüksége lett volna ellátásra, de félelemből nem mert orvoshoz fordulni.

Bántalmazás, zaklatás miatt a kérdőív kitöltőinél húsz százalékban volt szükség a rendőrség eljárására. Több esetben hivatalból indított rendőrségi eljárás zajlott, illetve zajlik, egy ügyben az elkövetőt már elítélték (felfüggesztett szabadságvesztés-büntetést kapott).

Ketten jelezték, hogy félelemből nem mertek a rendőrséghez fordulni. Egy másikuknak pedig az a véleménye, hogy nem érdemes a rendőröket bevonni, mert úgysem tesznek semmit. Egy válaszoló viszont nagyon korrektnek ítélte meg a rendőrség hozzáállását.

A bántalmazás, zaklatás helyszínéneként harminchatan, vagyis a kérdőívet kitöltők több mint fele az otthonot jelölte meg, ez után következik az iskola (17), majd az utca (16). Az erre a kérdésre adott válaszok magyarázatául szolgál a bántalmazó kilétére vonatkozó ábra, amelyen látható, hogy a legtöbb esetben közeli családtag, illetve diáktárs volt a bántalmazó, zaklató³ (*6. számú ábra*).

2 Ranschburg Jenő: A meghitt erőszak. Saxum Kiadó, Budapest, 2006

3 „Az otthon igen veszélyes hely, és nagyobb okunk van félni közeli hozzátartozóinktól, mint a teljesen idegenektől.” Michael D. A. Freeman: Violence in the Home. Saxon House, Farnborough, 1979, p. 6. Idézi Kerecsi Klára: A gyermek mint áldozat. Gyermek- és ifjúságvédelem, 1989/4.

A munkahelyet öten, szórakozóhelyet négyen jelölték meg helyszíneként. Az egyéb kategóriát választó hat válaszoló a következő helyszíneket említette: börtön, szertár melletti iroda.

A bántalmazó személyére vonatkozó kérdésre harmincnégyen, a válaszadók több mint a fele közeli családtagot jelölt meg. Ezt követte a diáktárs (15), majd az idegen (8). A válaszolók esetében nem jellemző a munkahelyi bántalmazás, zaklatás (3) (7. számú ábra).

Lenore E. Walker, a bántalmazó párkapcsolatok tanulmányozásával foglalkozó amerikai pszichológus hangsúlyozza, hogy a párkapcsolatokban megjelenő erőszak az idő múlásával egyre súlyosbodik.⁴

A válaszadók negyede érzi úgy, hogy a bántalmazó az idő múlásával egyre veszélyesebbé vált, tizennyolc százalékuk nem tudta megítélni, hogy a veszélyesség fokozódott-e, míg ötvenhét százalékuk nem érzékelte a veszélyesség erősödését (8. számú ábra).

A kérdőívben az előzményekre, körülményekre vonatkozó kérdés nyitott kérdésként szerepelt, a válaszok hat csoportba sorolhatók, az egyéb kategóriába az egyszerű válaszok kerültek.

A legtöbben, tizennégyen az alkoholt jelölték meg (alkohol, ittas állapot, rézség, édesapa berúgott és megvert). Az erőszakos cselekedetek hátterében nagyon sokszor megtaláljuk az alkohol hatását – személyes és családi konfliktusok kiemelkedő rizikófaktor a mértéktelen ivás. Számos kutatás született az alkohol és az erőszakos bűncselekmények közötti összefüggések vizsgálatáról. A bűnelkövetőkkel foglalkozó tanulmányok kimutatták az alkoholfogyasztás és az erőszakos bűncselekmények gyakori együtt járását. Az alkohol nem mindenre egyformán hat, vannak nagyívők, akik az alkohol hatására egyáltalán nem válnak agresszívvá, az alkohol önmagában tehát nem okozója az erőszaknak.⁵

A következő leggyakrabban, tíz személy által említett előzmény a veszekeedés volt, ami adott esetben már önmagában is kimerítheti a verbális bántalmazás fogalmát.

Ez után következett az anyagi nehézségek említése. A megromlott anyagi helyzetet, a rossz anyagi körülményeket, a folyamatos kölcsönöket, a meggonolatlan pénzügyi lépéseket nyolcan hozták szóba.

A féltékenységet (féltékeny volt, eltiltott mindenkitől) a családon belüli erőszak szubjektív kockázati tényezői között tartják számon, és a szakítást (mielőtt bejelentettem a szakítást, csak lelkileg bántott, utána testileg is; nem akarta elfo-

4 Lenore E. Walker: *The Battered Women*. Harper Colophon Books, New York, 1979

5 Deres Petronella: *Erőszakos bűnözés, különös tekintettel az alkohol hatása alatt elkövetett erőszakos bűncselekményekre*. PhD-értekezés. Miskolci Egyetem, Miskolc, 2007

gadni a szakítást és ezért zaklatott) említették előzményként. Két esetben a bántalmazott önmagát hibáztatta („csináltam pár hülyeséget”, „a viselkedésemmel felidegesítettem őt”).

Az egyéb kategóriába sorolt előzmények a következők: este egyedül mentem haza, edzésre korábban érkeztem, származásom miatt zaklattak, agresszív ember az apám, közeli családtag pszichés zavara, fagyos légkör, a nevelőapám nem szeretett (9. számú ábra).

A válaszadók ötvennégy százaléka tudott ellenállást tanúsítani a bántalmazás, zaklatás alatt. A nemi erőszakot vagy nemierőszak-kísérletet átélt nők vizsgálatkor azt tapasztalták, hogy azoknál, akik képesek voltak ellenállást tanúsítani, enyhébb distressztünetek jelentek meg, még akkor is, ha az erőfeszítéseik nem jártak sikerrel. A válaszadók nyolc százaléka nem emlékszik, harmincnyolc százaléka nem volt képes ellenállást tanúsítani (10. számú ábra). Az említett okok: a bántalmazó erőfölénye, a helyzet okozta bénultság, az ellenállás tovább növeli az elkövető agresszivitását.

A válaszadók hetvennégy százaléka elmondta a történeteket valakinek, tizenkét százaléka csak a többszöri bántalmazás, zaklatás után, tizennégy százaléka viszont nem mondta el senkinek. Mint a későbbiekben látható, az események valakivel történő megosztását önmaguk nem feltétlenül értelmezték segítségkérésnek, hiszen annak ellenére, hogy a válaszadók nyolcvanhat százaléka elmondta valakinek a történeteket, negyvenhárom százaléka azt nyilatkozta, hogy nem kért segítséget senkitől.

A legtöbben, harmincnyolcan a családtagokkal, harmincegyen a barátokkal osztották meg a történeteket. A válaszadók döntő többsége természetesen a közeli kapcsolatokat érzi olyan biztonságos közegnek, amelyben az őt ért negatív élmények biztonsággal megoszthatók. A fiatalok még az osztálytárssal, diáktárssal, illetve a tanárral osztották meg a történeteket. Mindössze öten voltak, akik segítő szakemberrel osztották meg a történeteket (11. számú ábra).

A bántalmazást, zaklatást átélők sokszor azért nem beszélnek az őket ért traumáról, mert attól tartanak, hogy nem hisznek nekik. Öröndetes, hogy a válaszadók közül senkinek sem kellett szembesülnie azzal, hogy egyértelműen nem hisznek neki – itt felvetődik az a kérdés, amelyre nem kérdeztünk rá a kérdőívben, hogy mennyi idő telt el a cselekmény és az elmondás között. A válaszadók nyolcvan határozott igennel felelt, tizenegy százalék jelölte azt a kategóriát, hogy volt, aki hitt nekik, volt, aki nem (12. számú ábra).

A bántalmazást, zaklatást elkövetők huszonhat százaléka igyekezett megakadályozni a történetek kitudódását – ilyen esetben különösen nehéz az áldozat számára a segítségkérés, illetve a megfelelő segítség megtalálása –, az esetek tizenkilenc százalékában az áldozat nem tudta megítélni, hogy az elkövetőnek volt-e

ilyen törekvése, míg az elkövetők ötvenhat százaléka nem akarta megakadályozni, hogy más is tudomást szerezzen a történekről (13. számú ábra).

A válaszadók közül minősze ketten nem nyilatkoztak arról, észleltek-e változást a cselekmény után, szintén ketten jelezték, hogy semmilyen változást nem tapasztaltak. Ennél a kérdésnél többszörös választási lehetőséget kínáltunk, mivel a bántalmazás, zaklatás több negatív hatással is járhat az áldozat életére.

A legtöbb válaszadó a cselekmény után észlelt események között a szorongást említette (26), ezt követi a biztonságérzetben bekövetkezett változás (25), majd a félelem, rettegés (22).

A legritkábban észlelt változások között a függőségek megjelenését (1) és a rémálmokat (9) jelölték. Egyéb kategóriában lehetőség volt beírni, hogy milyen változást észleltek a felsoroltakon kívül. A válaszolók a következőket említették: önbizalmam csökkent, a cselekmény után gyógyszerek szedésére volt szükségem (14. számú ábra).

Az áldozattá vált személyek érzelmi reakciói igen sokfélék. A bűncselekmény által generált érzelmek kutatásával foglalkozók szerint az áldozatok a kezdeti tehetetlenség, megalázottság, kiszolgáltatottság érzése után haragot és dühöt éreznek. A kérdőívet kitöltők válaszai azt erősítik meg, hogy a bántalmazás után érzelmek sokasága keríti hatalmába az áldozatokat – átlagosan három érzelmet említettek.

A legtöbben a bántalmazáshoz, zaklatáshoz kötődő érzések közül a haragot (34), dühöt (32) említették– ezek azok az érzések, amelyeket a család, a baráti környezet nehezen tud adekvát módon kezelni, ilyenkor van kiemelt szerepük a professzionális segítőknek. Majd a megalázottság (32), a tehetetlenség érzése (29) következett. Legkevesebben a bűntudatot jelölték meg. Egyéb kategóriában felsorolt érzések: szomorúság, gyűlölet, döbbenet, megbánás (15. számú ábra).

A válaszadók között megdöbbenően magas, hetvennégy százalék azoknak az aránya, akik ismernek olyan embert a környezetükben, akit hasonló bántalmazás ért. Annál is inkább elgondolkodtató ez az adat, mivel a válaszadók nem egy speciálisan veszélyeztetett csoport tagjai, mégis az ismeretségi körükben rendkívül magas arányban található olyan személy, aki bántalmazás, zaklatás elszennvedője volt. Ez is megerősíti az áldozattá válás megelőzését szolgáló programok létjogosultságát.

A kérdőívben ezután a segítségkérésre, a segítő módszerek és szervezetek ismeretére vonatkozó kérdések következtek. Az ebben a témakörben feltett kérdések többsége nyitott kérdés volt.

Kiemelkedő, negyvenhárom százalék azoknak az aránya, akik nem kértek segítséget (16. számú ábra). A későbbiekben kiderül, hogy a válaszadók körében nagyon alacsony az áldozatsegítő szervezetek ismertsége, viszont a segítség-

nyújtás formáinak ismeretében már jobb arányt találunk. Ez felveti azt a kérdést – jelen kérdőívben ezt nem vizsgáltuk –, hogy azért nem kért segítséget, mert úgy gondolta, egyedül is képes feldolgozni a történeteket, vagy a segítségkérés kultúrájának hiányosságai vannak a háttérben, esetleg nem bízik az általa ismert segítő módszerekben vagy segítőikben. Tapasztalataim szerint az elmúlt időszakban sokat javult a pszichológushoz fordulás kultúrája hazánkban, de még mindig rengeteg a tennivaló ezen a területen.

Arra a kérdésre, hogy a bántalmazás után milyen segítséget igényelt vagy igényelt volna, a válaszadók közül tizennyolcan válaszoltak. Hárman nem igényeltek semmilyen segítséget, öten pedig bármilyen segítségnek örültek volna. A válaszokból kitűnik, nehezen fogalmazzák meg, hogy milyen segítséget vártak volna. A válaszok között keveredik a segítség fajtájára – lelki támogatás (7), védelem (4) – és a segítő személyére – szülői (11), baráti (3) – vonatkozó igény.

Az egyéb válaszok között szerepel: állandó felügyelet, tanári segítség, a zaklató eltávolítása, biztonságos otthon, környezetváltozás, otthonról való elköltöztetés, édesapa gyógykezelése, magyarázat a történetekre, az elkövető orvosi segítség alá vonása, szomszédi segítség (17. számú ábra).

A kérdőívet kitöltők közül huszonketten nem válaszoltak arra a kérdésre, hogy milyen segítséget kaptak, tizenketten azt mondták, hogy semmilyen. A legtöbben (10) lelki támogatást, együttérzést kaptak. A válaszadók közül mindössze öten nyilatkoztak úgy, hogy minden segítséget megkaptak, amire szükségük volt (18. számú ábra).

Egy korábbi kérdésnél huszonkét százalék nyilatkozott úgy, hogy orvosi ellátásra szorult, ezzel szemben itt csak három százalékuk említette, hogy orvosi segítséget kapott. Felvetődik a kérdés: vajon a fennmaradó tizenkilenc százalék nem tartotta érdemesnek megemlíteni, vagy nem igazán élte meg segítségként az orvosi ellátást?

A rendőri intézkedésnél hasonló a helyzet: húsz százalékban indult rendőri eljárás a bántalmazással, zaklatással kapcsolatban. Ennél a kérdésnél 4,6 százalékuk említi válaszában a rendőri intézkedést.

Az egyéb kategóriába sorolt segítségek: saját magamon segítetttem, pénzügyi segítség, tájékoztatás.

A kitől/kiktől kapott segítségre adott válaszok között is magas azok száma (25), akik nem válaszoltak erre a kérdésre. A legtöbb válaszoló a szülőktől/nagyszülőktől, illetve a barátoktól kapott segítséget. Professzionális segítőktől nagyon kevesen, mindössze hatan kaptak segítséget. Ezért az eredeti szándékomtól eltérően nem volt lehetőség annak vizsgálatára, hogy a professzionális segítséget igénybe vevő bántalmazottaknak teljesebb mértékben sikerült-e feldolgozniuk a történeteket, mint azoknak, akik ilyen segítséget nem vettek igénybe.

be. Egyéb kategóriába sorolt segítséget adók: szomszéd, osztálytárs, tanár, saját maga (19. számú ábra).

A segítségnyújtás formáinak ismeretét firtató kérdésnél viszonylag alacsony azoknak a száma (8), akik a felsorolt segítő formák közül egyiket sem jelölték meg mint általuk ismertet. A válaszadók többsége (49) a pszichológiai tanácsadást ismeri, de a telefonos lelkisegély-szolgálat is sokak számára ismert (32). A konzultáció és az önsegítő csoport a legkevésbé ismert. Egyéb kategóriába a válaszolók a mediációt írták be, mint általuk ismert segítő formát (20. számú ábra).

Az áldozatsegítő szervezet ismertségére vonatkozó kérdés nyitott kérdésként szerepelt a kérdőívben. A legtöbben, tizenheten, azaz a válaszadók huszonhat százaléka a rendőrséget, illetve a rendőrségi áldozatvédelmet jelölték meg mint általuk ismert áldozatsegítő szervezetet, nyolcan, azaz tizenkét százaléka a NaNE Egyesületet, hatan, vagyis a kérdőív kitöltőinek kilenc százaléka pedig az áldozatsegítő szolgálatot. Harmincegyen, vagyis a kérdőívre válaszolók negyvennyolc százaléka erre a kérdésre nem válaszoltak (21. számú ábra). Az egyéb kategóriában a következők szerepelnek: Vöröskereszt, kórház, anyaszálló, családsegítő, Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület, orvos, szülők, Máltai Szeretetszolgálat, Baptista Szeretetszolgálat. A felsorolt válaszok között is több inadekvát válasz született (például kórház). Az áldozatsegítő szervezetek ismertségére vonatkozó kérdésre adott válaszok megerősítik a korábbi kutatások tapasztalatait (például a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület 2013. májusi felmérése), hogy a megkérdezettek nagyjából fele nem ismer ilyen szervezetet. Ez az eredmény is arra hívja fel a figyelmet, hogy fontos az áldozatsegítő szervezeteket minél szélesebb körben ismertté tenni. Átgondolásra érdemes, az elérhető programok mennyisége és/vagy minősége. Mivel ennél a kérdésnél szignifikáns kapcsolat volt az életkor és áldozatsegítő szervezetek ismertsége között – minél fiatalabb volt a válaszadó, annál kevésbé tudott ilyen szervezeteket felsorolni –, kiemelt célként kezelendő a fiatalokra összpontosító marketingstratégia.

A következő kérdésnél (Mennyire sikerült feldolgoznia a történeteket?) hétfokozatú skálát használtunk: 1 = egyáltalán nem sikerült feldolgozni, 7 = teljes mértékben sikerült feldolgozni. A válaszadók hatvanhét százaléka nem sikerült még teljes mértékben feldolgoznia az öt ért bántalmazást, zaklatást (22. számú ábra). Az előzőekben látható volt, hogy a válaszadók között nagyon alacsony azoknak az aránya, akik professzionális segítséget kaptak a történetek feldolgozásához. Vannak olyan bántalmazási, zaklatási helyzetek, amikor a közvetlen kapcsolatokból jövő társas támasz, az események elmondása, a történet ventilálása elegendő segítség a feldolgozáshoz, de nagyon sokszor ez kevés. A segítségkérés kultúrájának formálása ezen a területen is fontos feladat.

A következő kérdésre [Jelenleg mi segítené önt a feldolgozásban (ha még nem sikerült teljes mértékben feldolgoznia)] harminchatan nem válaszoltak, ez a kérdőívet kitöltők valamivel több mint a fele. Az előző kérdésnél harmincegy százalék volt azoknak az aránya, akik úgy érzik, ők már teljesen feldolgozták a történeteket. Mint korábban is láthattuk, sokaknak nehéz megfogalmazniuk – ezt a kérdőívek felvételénél is tapasztaltam –, hogy mi is jelentene számukra hatékony segítséget, de ott lehet ebben az az attitűd is, amit az egyik áldozat így fogalmazott meg: „*Én már elfogadtam, hogy ezzel kell leélnem az életemet, nem lehet mit tenni.*”

A 23. számú ábrán a többszörösen előforduló válaszok láthatók.

A legtöbben a bántalmazó megbüntetését, a bántalmazótól való teljes megszabadulást, a tőle való távolságot tartják a feldolgozást segítő tényezőnek.

Ezt követi az az igény, hogy megbeszélhesse valakivel a történeteket („Beszél-ni olyan valakivel, aki nem mondja el senkinek”), továbbá a düh kiadása is sze-repel az igények között.

Egyéb válaszok között a következők szerepeltek: felejtés; új kapcsolattól va-ló félelem elmúlása; ezzel kell leélnem az életem; gyorsabb ügymenet (rendőrség, bíróság); ha a bátyám felnőttként megértené, mit tett, és lehetne vele beszélni; ha-sonló helyzetben lévő emberekkel kapcsolatban lenni; egyenlő esélyeket a mun-kahelyen; szeretet; nyugalom; ha édesapa felhagyna az ivással. Ezek közül ki-emelném az egyik bántalmazott által megfogalmazottakat: „*Nekem az segítené igazán, ha hasonló helyzetet átéltekkel beszélgethetnék a történeteikről, akik értik, hogy miről is beszélek, nem kell nekik elmagyarázni az érzéseimet. Azért is jó vol-na ez, mert nekik talán én is tudnék segíteni. Amire már rájöttem azóta, azt el tud-nám mondani nekik, a saját történetemmel kapcsolatos felismeréseimmel talán tudnám azokat segíteni, akik még nem tartanak ott, ahol én.*”

Saját tapasztalataim is azt mutatják – habár nem a bántalmazottak sorstárs csoportjaival dolgozom –, hogy nagyon nagy erő rejlik a sorstárs közösségek tá-mogató hatásában. Azt is tapasztalom, hogy sokakban van ellenérzés, félelem az ilyen csoportok iránt, attól tartva, hogy a csoporttagok inkább felerősítik, mint tompítanak egymás negatív érzéseit, másrészt sokan idegenkednek attól, hogy több emberrel osszák meg az érzéseiket, a problémáikat, tartanak attól, hogy egy csoporthelyzetben elvesz a megosztás intimitása.

Judith Lewis Herman traumatizálókkel foglalkozó szakember is hangsúlyoz-za a sorstársak számára szervezett csoportokban rejlő traumafeldolgozást segítő lehetőségeket; a hasonló megpróbáltatásokat átélt sorstársakkal való találkozás segít feloldani a szégyen és megbélyegzettség érzését. Beszámol egy olyan terü-leti felmérésről, amely szerint a bántalmazó kapcsolatból kimenekülő nők a ne-kik felkínált mindenfajta segítség közül a női önsegítő csoportokat értékelték a leghatékonyabbnak.

Figyelmeztet arra, hogy a nem megfelelően szervezett, vezetett csoportok nagy veszéllyel is járhatnak. Azt is hangsúlyozza, hogy a különböző gyógyulási szakaszokban más-más csoportfajtákra van szükség. Közvetlenül a trauma átélése után nem javasolja a csoportban való részvételt, hiszen ilyenkor a traumát elszenvető inkább az ismerősök társaságára vágyik, ilyenkor az egyéni tanácsadás lehetősége segíthet⁶.

Javaslatok

Öröndetes, hogy napjainkban egyre több program összpontosít az áldozattá válás megelőzésére, amelyben kiemelt szerepet kap az ismételt áldozattá válás csökkentése is.

A kérdőíves felmérés nagyon sok olyan gondolatot vetett fel, amelyet az áldozatsegítés fejlesztése kapcsán érdemes megfontolni.

- a) Az első talán az egyik legfontosabb, hogy a segítségkérés kultúrájának formálására nagyobb figyelmet kell fordítani – a megkérdezettek csupán ötvenkét százaléka kért segítséget a történetek feldolgozásához. Úgy gondolom, hogy ehhez olyan programokra van szükség, amelyek a társadalom széles rétegeihez eljutnak. Gondolok itt például egy médiakampanyra, amelyben olyan ismert/elismert emberek nyilatkoznának, akik valamilyen krízishelyzetük kapcsán professzionális segítséget kértek, és ennek segítségével sikerült feldolgozniuk a történeteket.
- b) A felmérés ráirányította a figyelmet az áldozatsegítő szervezetek minél szélesebb körben történő ismertetésének fontosságára, hiszen a válaszadók negyvennyolc százaléka nem ismer ilyen szervezeteket. Itt különösen szükséges a minél szélesebb rétegeket elérő programok hatékonyságának fejlesztése, mennyiségük növelése. A fiatalok esetében különösen alacsony volt az áldozatsegítő szervezetek ismertsége, vagyis a fiatal korosztályt kiemelt célcsoportként kell kezelni. A fiatalokat megcélzó program lehet például olyan, iskolai osztályok, egyéb, fiatalokból álló csoportok által megpályázható, kisfilmek készítésére kiírt pályázat, és a kisfilm témája az áldozatsegítő szervezetek bemutatása lenne. A film készítéséhez felhasználhatnák kreativitásukat, informatikai tudásukat, saját korosztályuknak készíthetnék el a kisfilmeket. A különösen jól sikerült, díjazott filmeket a nagy nyilvánosság számára is elérhetővé tennék, különböző rendezvényeken, például diáknapokon, városnapokon lejátsszanák.
- c) A bántalmazás, zaklatás következtében összetett érzelmek, erőteljes reakciók jelennek meg – a felmérésben részt vevő bántalmazottak válaszai is megerősí-

tik ezt. Az ilyen összetett érzelmek feldolgozásához (a válaszadók hatvanhét százaléka még nem dolgozta fel teljes mértékben az őt ért sérelmeket) sokszor kevés a szűkebb környezet által nyújtott társas támasz, ilyenkor professzionális segítségre van szükség. Gondolok itt a pszichológusi segítség elérhetőségére, ami jelenleg nem teljesen megoldott, főként vidéken.

- d) A segítő területen dolgozó egyéb szakemberek, tapasztalataim szerint (segítők képzésével is foglalkozom), nem teljesen felkészültek – sok esetben félnek is az erőteljes, intenzív érzelmek megjelenésétől – a bántalmazottaknak nyújtandó professzionális segítségre. Ezért kiemelten fontosnak tartom a nekik szervezett speciális képzéseket, tréningeket, amelyek a bántalmazottakkal folytatott munkájukhoz adnának elméleti, de főként gyakorlati segítséget.
- e) A kérdőív tanúsága szerint a bántalmazást, zaklatást elszenvedő áldozatok többsége a közvetlen környezetével osztotta meg a történeteket (ötvennyolc százalékuk a családtagokkal), akik sokszor a társas támasz nyújtásán kívül – lévén hogy nincs ilyen irányú ismeretük, képzettségük – nem tudják, hogyan is segíthetnének. Ezért tartom fontosnak a bántalmazottak környezetében élőkre történő összpontosítást is. Hozzá tartozói csoportok létrehozását, amelyekben a saját érzéseiket, nehézségeiket oszthatnák meg, illetve feltehetnék a kérdéseiket egymásnak és a jelenlévő szakembernek.
- f) A kérdőíves felmérésben részt vevő egyik bántalmazott által megfogalmazott gondolatot már korábban idéztem: „*Nekem az segítene igazán, ha hasonló helyzetet átéltekkel beszélgethetnék a történeteikről, akik értik, hogy miről is beszélek, nem kell nekik elmagyarázni az érzéseimet. Azért is jó volna ez, mert nekik talán én is tudnék segíteni. Amire már rájöttem azóta, azt el tudnám mondani nekik, a saját történetemmel kapcsolatos felismeréseimmel talán tudnám azokat segíteni, akik még nem tartanak ott, ahol én.*” Ez is megerősíti a sorstárs segítő csoportok létrehozására/kiterjesztésére vonatkozó javaslatomat. Vidéken az ilyen jellegű csoportok szinte teljesen hiányoznak a bántalmazottak segítségében.

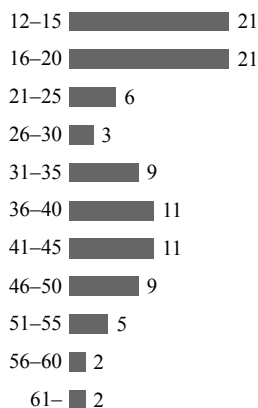
Jó gyakorlatok vannak más területeken, például az önsegítő csoportok: Anonim Alkoholisták (AA), Névtelen Drogfüggők (NA), Kényszeres Túlevők (OA).

A párkapcsolati erőszak túlélőinek szervezett támogató és önsegítő csoportok működtetésére is találunk pozitív példát külföldön – főként az Egyesült Királyságban –, szerencsére az ilyen jellegű csoportok hazai elterjesztésére is vannak törekvések, jó kezdeményezések.

Mivel a bántalmazás feldolgozása a legtöbb érintettnek nehéz feladat, ezért fontosnak tartom a bántalmazottakkal való foglalkozásban tapasztalt szakemberek által irányított sorstárs csoportok minél több településen történő működtetését.

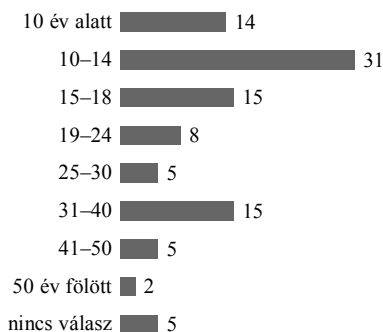
1. számú ábra

Életkor szerinti megoszlás (%)

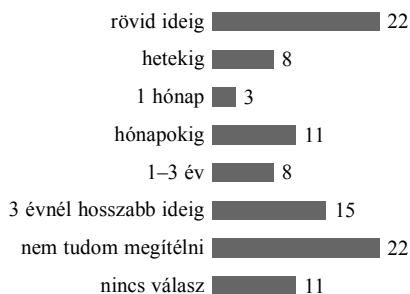
2. számú ábra

Hány éves korában történt a bántalmazás, illetve zaklatás? (%)

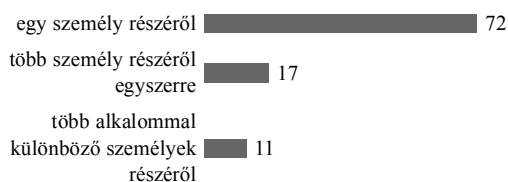
3. számú ábra

Mennyi időn keresztül történt a bántalmazás, illetve zaklatás? (%)

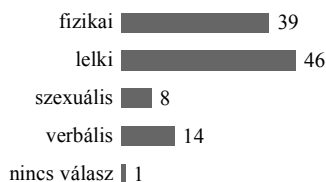
4. számú ábra

Egy vagy több személy részéről érte a bántalmazás, illetve zaklatás? (%)

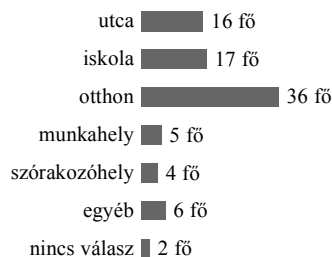
5. számú ábra

Bántalmazás, illetve zaklatás módja (fő)

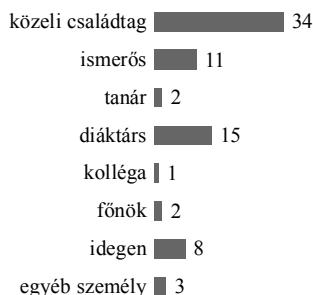
6. számú ábra

Bántalmazás illetve zaklatás helyszíne (fő)

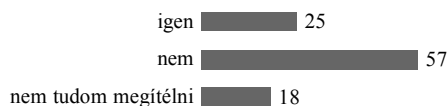
7. számú ábra

Ki volt a bántalmazó? (fő)

8. számú ábra

Az elkövető az idő múlásával egyre veszélyesebbé vált? (%)

9. számú ábra

Előzmények, körülmények (fő)

10. számú ábra

A bántalmazás, illetve zaklatás alatt képes volt-e ellenállást tanúsítani?

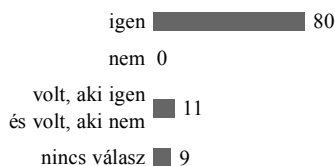
11. számú ábra

Kinek mondta el? (fő)

12. számú ábra

Hittek-e önnek? (%)

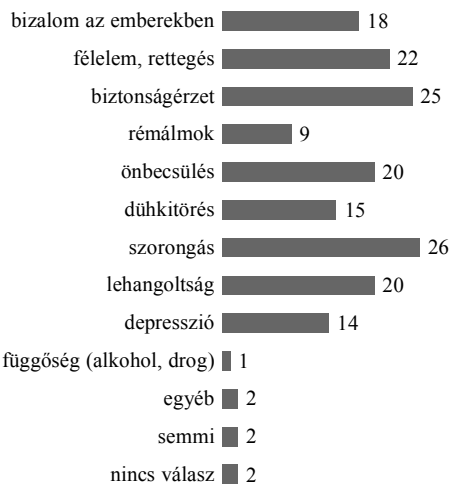
13. számú ábra

Az elkövető igyekezett-e megakadályozni, hogy a történetek kitudódjanak? (%)

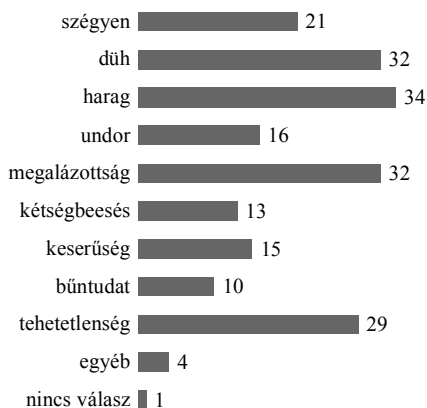
14. számú ábra

Miben észlelt változást a cselekményt követően? (%)

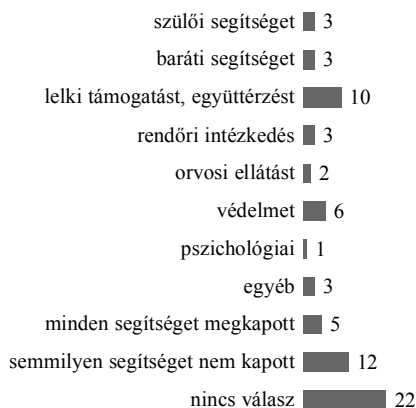
15. számú ábra

Milyen érzések kötődnek a bántalmazásához? (fő)

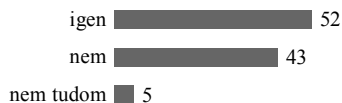
18. számú ábra

Milyen segítséget kapott a bántalmazást követően? (fő)

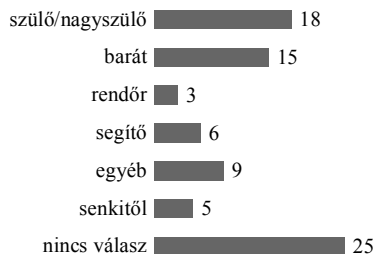
16. számú ábra

Kért-e valakitől segítséget? (%)

19. számú ábra

Kitől/kiktől kapott segítséget? (fő)

17. számú ábra

Milyen segítséget igényelt vagy igényelt volna a bántalmazást követően? (fő)

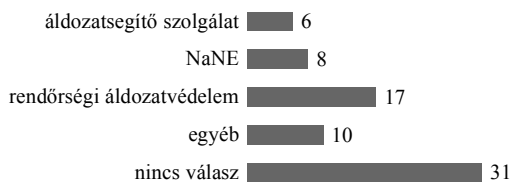
20. számú ábra

Milyen segítő formákat ismer? (fő)

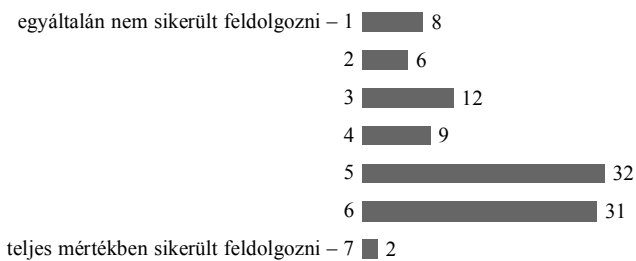
21. számú ábra

Milyen áldozatsegítő szervezeteket ismer? (fő)

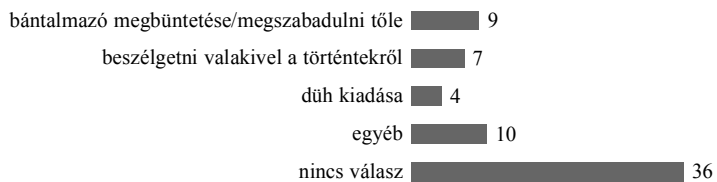
22. számú ábra

Mennyire sikerült feldolgoznia a történeteket? (%)

23. számú ábra

Jelenleg mi segítené őnt a feldolgozásban? (fő)

BÓDI TAMÁS

A bántalmazás áldozataival végzett gyakorlati munka és tapasztalatok Hatvanban és környékén

A Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület fölkérésére, a *Bűncselekmények és krízishelyzetek hátrányos helyzetbe került áldozatainak felzárkóztatása Heves megyében* című projekt keretében készült el a bántalmazás, illetve zaklatás sértettjeinek kérdőíves vizsgálata. A felmérés célja, hogy bemutassa az áldozatokkal végzett gyakorlati munkát és tapasztalatokat Hatvanban és környékén, továbbá hogy kérdőíves vizsgálattal, számokkal alátámasztott adatokkal mutassa be a bántalmazás, illetve zaklatás szerteágazóan problémás területét, a vonatkozó összefüggéseket.

A dolgozat elkészítéséhez szerkesztett kérdőívvel száznégyszáz személy megkérdezésére került sor. Mivel a kérdezők több településen is végeznek családgondozói feladatokat, így nemcsak Hatvanban, hanem a környező településeken és községi városokban is (Boldog, Nagykőnényes, Heréd, Kerekharaszt, Nagyréde, Gyöngyös, Adács, Aszód) lehetőség volt, hogy az adatokhoz szolgáltatott minta szélesebb területen készülhessen el. *A megkérdezettek mindegyikét bántalmazták, illetve zaklatták már életében.* A kérdésben részt vevő kollégák szociális területen dolgoznak, itt nagyobb az esélye, hogy az ügyfelek bántalmazás, illetve zaklatás áldozatai lehetnek és ezzel kapcsolatosan az intézményekhez fordulnak segítségért. Így találtak olyan válaszadókat, akik eleve bántalmazás, illetve zaklatás áldozatai. A kérdőív kitöltése önkéntesen és névtelenül történt. A kérdőívek minél hatékonyabb és árnyaltabb feldolgozása érdekében, illetve a kérdések és a válaszok értelmezése miatt a közreműködő kollégák konzultáltak, beszélgettek is a válaszadókkal.

A bántalmazás, illetve zaklatás fogalma a megkérdezettek szerint összefügg a veszekedés, agresszivitás, az alkohollal, droggal kapcsolatos agresszív viselkedés, betörés, rablás, trágár beszéd, erőszakos viselkedés, csúfolás, verekedés, fenyegetés, zaklatás fogalmával.

A kérdőíves fölmérést a Hatvani Szociális Gyermekjóléti és Egészségügyi Szolgálat munkatársai készítették: *Gulyás Beáta, Nagy Eszter, Horváth Zsuzsanna, Urbán Barbara, Komáromi Hajnalka, Molnár Helga.*

Az eredmények feldolgozásakor kapott információk segíthetik a munkánkat, szempontokat adhatnak a hatékonyabb segítségnyújtás érdekében megteendő változtatásokhoz. Így tehetünk eleget a dolgozat kitűzött céljának, hogy a zaklatás, illetve bántalmazás áldozataival végzett munkával kapcsolatban olyan javas-

latokat adjunk, amelyek segíthetik az ezen a területen dolgozó szakemberek tevékenységét. Továbbá olyan gyakorlat bemutatására kerülhetett sor, amely talán követendő példa lehet másoknak a krízishelyzetben lévő emberek nehézségei megoldásakor.

A kérdőívek összegzése

Bántalmazás, illetve zaklatás miatt a férfiaknál (29 százalék) a nők sokkal nagyobb arányban (71 százalék) keresik föl a segítő szervezeteket. Együttműködőbbek, nyitottabbak is a segítő szervezetek által ajánlott szolgáltatásokra (pszichológus, családterápia, mediátor).

A válaszadók legnagyobb része huszonöt és ötven év közötti. Jelentős a hatvanhat év fölötti korosztály aránya (*1. számú ábra*).

Az érintettek nagyobbik része városi (Hatvan, Gyöngyös), de a falvakban (Boldog, Kerekharaszt, Heréd, Nagykökényes, Nagyréde, Adács) élők aránya is jelentős (*2. számú ábra*).

A bántalmazás, illetve zaklatás a tíz és harmincöt év közötti korosztályt érinti leginkább, és jelentős a hatvan év fölöttiek aránya. Olyan életciklusok tartoznak ide, mint a gyermekkor, a kamaszkor, a fiatal felnőtt korúak, családalapítás, gyermekszületés, kisgyermekes családok, válás. Időskorban az egyedüllét. A bántalmazást, zaklatást illetően és a családon belüli konfliktusok szempontjából ezek a legsebezhetőbb korosztályok (*3. számú ábra*).

Időintervallum tekintetében a zaklatás, illetve a bántalmazás legjellemzőbb időtartama egy és öt év közötti, illetve az egyszeri előfordulás. Az egyes életciklusokban a kiskorúaknál jellemző, hogy a felnőttkor elérésekor kilépnek a bántalmazó családi környezetből. Ugyanez elmondható a megromlott házassági kapcsolatok válással végződő, illetve az utána következő időszak kifutásának időtartamáról (*4. számú ábra*).

Arra a kérdésre, hogy jelenleg is tart-e a zaklatás, a válaszadók nyolcvannégy százaléka felelt nemmel, tizenhat százalékuk igennel. Tapasztalataink alapján a családsegítő szolgálatok, gyermekjóléti szolgálatok által kezelt esetekben a probléma – amint a 4. számú ábra is mutatja – egy-öt évig is fennállhat. Ezek visszatérő esetek, amelyek többszöri kezelést igényelnek, ez a felmérés idején is tartott.

A megkérdezettek harminckét százalékánál a bántalmazás, illetve zaklatás egyszeri eset volt, hatvannyolc százalékuknál többszöri. Harmincnégy személynél egyszer, hetvennél többször előfordult. A gyakoriságot az is befolyásolja, hogy a bántalmazó környezet leggyakrabban maga a család, vagyis a bántalmazó, illetve a zaklató maga a szülő, házastárs, nevelőszülő.

A válaszadók hetvenhat százalékánál egy személy részéről történt a bántalmazás, illetve a zaklatás. A háttérben a családon belüli konfliktusok, a szülő–gyermek kapcsolat, párkapcsolati nehézségek állnak *(5. számú ábra)*.

A bántalmazás leggyakoribb fajtája a testi, ehhez társul esetenként a lelki, szexuális, verbális bántalmazás *(6. számú ábra)*.

A válaszadók harminckilenc százaléka a bántalmazás, illetve zaklatás miatt orvosi segítségre szorult. Rendőrségi eljárás pedig az esetek negyven százalékában indult. Hatvan százalékban nem indult a cselekmény után eljárás, ennek lehetséges oka, hogy nem tettek följelentést, vagy a rendőrség nem indított eljárást.

A bántalmazás, illetve zaklatás helyszínére kérdezve egyértelműen kimagaslik az otthoni, vagyis a családon belüli bántalmazás, illetve zaklatás, valamint az utcai, amikor is a cselekmény elkövetője általában idegen személy *(7. számú ábra)*.

A bántalmazó személyére rákérdezve egyértelműen kimutatható az otthoni helyszínen, valamelyik családtag részéről történő bántalmazás, illetve zaklatás. Továbbá kiugró az idegen részéről történő utcai bántalmazás, zaklatás *(8. számú ábra)*.

A válaszokból az is kiderült, hogy az esetek huszonhat százalékánál az elkövető az idő múlásával egyre veszélyesebbé vált *(9. számú ábra)*.

A válaszadók közel fele a bántalmazás, illetve zaklatás alatt képes volt ellenállást tanúsítani *(10. számú ábra)*.

Rákérdeztünk az előzményekre is, és a válaszokból határozottan kiugrik az alkoholizmus. A feleletekben szerepel még a családtagok részéről történő bántalmazás, és a különböző helyeken elkövetett egyszeri cselekmények *(1. számú táblázat)*.

A válaszadók nyolcvan százaléka elmondta valakinek a történeteket *(11. számú ábra)*.

A bántalmazás, illetve zaklatás miatt a bántalmazott elsősorban családtaghoz, barátához, segítő szakemberhez, rendőrhöz fordul segítségért *(12. számú ábra)*.

A bántalmazottak hatvan százaléka úgy érezte, hogy elhitték neki a bántalmazás, illetve zaklatás tényét.

Arra a kérdésre, hogy az elkövető igyekezett-e megakadályozni, hogy a történetek kiderüljenek, a válaszadók negyvennégy százalékban igennel feleltek *(13. számú ábra)*.

A válaszadók a cselekmény után a következőkben éreztek változást: biztonságérzet, szorongás, félelem, rettegés, depresszió, bizalom, önbecsülés *(14. számú ábra)*.

A bántalmazáshoz leginkább a megalázottság, a tehetetlenség, a harag, a szégyen, a düh a kétségbeesés és a keserűség érzése kötődött *(15. számú ábra)*.

A megkérdezettek harminckilenc százaléka, vagyis negyvenegy személy tudott olyasvalakiről a környezetében, akit hasonló bántalmazás ért.

A bántalmazottak köre elsősorban közeli családtagok, közelebbi ismerősök, ez a családhoz kapcsolódó bántalmazást, illetve zaklatást tükrözi vissza (*2. számú táblázat*).

Hetvenkilencen, azaz a bántalmazottak hetvenhat százaléka kért valakitől segítséget. A *3. számú táblázat* megmutatja, milyen segítségre lett volna szüksége.

A válaszadók elsősorban még mindig a családjukban történő változásokban bíznak, a családon kívül pedig a rendőrségben, onnan várnak segítséget, megoldást a problémákra. Továbbá a bántalmazottnak a legfontosabb a lelki támasz, mind a problémák fennállása idején, mind utána.

A bántalmazott leggyakrabban családtagtól, baráttól, ismerősöktől, a rendőrségtől, a családsegítő szolgálattól, a gyámhivaltól kapott segítséget, ez segítő beszélgetést, pszichológusi segítséget, jogi tanácsadást, lelki támogatást takar (*4. számú táblázat*).

A válaszadók leggyakrabban családtagtól, hozzátartozótól, baráttól, ismerősöktől kapnak segítséget. A családon kívül legtöbbször az egészségügyi, szociális szakterületet említették meg, mint ahonnan valamilyen segítséget kaptak (*5. számú táblázat*).

Hatvanban és környékén a legismertebb segítségnyújtó szervezet az áldozatvédelem területén a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület, a családsegítő szolgálat, a NaNE, a rendőrség, az áldozatsegítő szolgálat. A megkérdezettek nagyon nagy része semmilyen áldozatvédelemmel kapcsolatos segítségnyújtási lehetőséget nem ismer (*6. számú táblázat*).

Hatvanban és környékén a segítségnyújtás legismertebb formái a telefonos lelkisegély-szolgáltatás, a jogi, a pszichológiai tanácsadás, családsegítő szolgáltatás, valamilyen típusú lelki terápia, konzultáció segítő szakemberrel (*16. számú ábra*).

Rákérdeztünk arra is, hogy az illetőnek mennyire sikerült feldolgoznia a történeteket. A válaszadók huszonhat százaléka úgy ítélte meg, hogy teljes mértékben feldolgozta. Többségük besorolható az 1–7-ig megadott skálán a felső tartományba, ez valamilyen szintű, inkább a történetek nagyobb mértékű feldolgozását mutatja (*17. számú ábra*).

A *7. számú táblázat* azt mutatja, milyen segítségre volna szüksége annak, aki még nem tudta feldolgozni a vele történeteket. A válaszadókat a segítő beszélgetés, pszichológus, terápia, a bántalmazótól való fizikai távolság, a cselekménytől eltelt idő segítené a feldolgozásban. Jelentős részük úgy érzi, hogy soha nem tudja már feldolgozni a történeteket.

A krízisben lévő családokkal végzett gyakorlati munka

Szociális munkásként, családsegítő szolgálatnál dolgozó családgondozóként sem könnyű egy olyan nagy területet átfogó fogalomról írni, mint a krízis. Egyetemi vagy főiskolai tanulmányaink idején nagyon sok szakirodalmat olvashattunk a krízisről, a válsághelyzetről, a sürgősségi állapotról, ezek fogalmi meghatározásáról, felismeréséről, az egyénre, a családra gyakorolt veszélyeiről, valamint a krízishelyzetet megoldó beavatkozási folyamatról, a krízisintervencióról. A szakirodalmat előbb vagy utóbb bizony alkalmazni kell, ha tetszik, ha nem, bármikor belefuthatunk egy helyzetbe akár egyénileg is, és azt meg kell oldani. A váratlanul kialakult krízishelyzetekre reagálnunk kell. Sajnos nehéz helyzetben vannak azok a kollégák, akik egy adott településen egyedül látják el a családsegítő szolgáltatáshoz kapcsolódó feladatokat. Krízishelyzetben a döntés mindig nehezebb, mert szeretnénk jól dönteni, a legjobban dönteni, a lehető leggyorsabban dönteni egy bajba jutott ember érdekében. Egyedül mindig nehezebb végigvinni ezt a folyamatot, mint amikor csoportban dolgozunk. Gondoljunk bele, hogy már a munkacsoport jelenléte, közreműködése milyen biztonságérzetet ad a családgondozónak! Az apró hasznos információk, instrukciók mennyivel gyorsabbá tehetik a megfelelő, hatékony intézkedések megtételét.

A krízis fogalma

Munkánk folyamán egyénekkkel (szülőkkel, külön élő szülőkkel, nagyszülőkkel, gyermekekkel), valamint a különbözőképpen fölépülő családokkal foglalkozunk. Így a fogalmi meghatározás is lehet pszichológiai, pszichoszociális, valamint a családot szem előtt tartó rendszerszemléletű megközelítés. A krízis, vagy más néven válsághelyzet sok szinten jelen van az életünkben. A krízis szó görög eredetű, jelentése fordulat, olyan helyzet, amely a jobbra és rosszabbra fordulás lehetőségét is magában foglalja.

A krízishelyzet felismerése, kezelése

A szakirodalmak különböző fogalmakat használnak a krízis állapotát jellemző események jellemzésére. Beszélhetünk szociálisan elhúzódó válsághelyzetről, sürgősségi helyzetről, és magáról a krízishelyzetről. Nincs könnyű helyzetben az ember, amikor gyakorlati példákat, protokollt akar bemutatni. A krízisintervenciót remekül ábrázoló tanulmányok pontosan rögzítik az egyes beavatkozási szakaszok főbb jellemzőit. Ne feledjük azonban, hogy nincs két egyforma ember,

két egyforma szülő, és így két egyforma eset sem. Egy esetről még egy gyakorlott családgondozónak is – magamból indulok ki – nehéz megállapítania, milyen típusú, mekkora veszélyeztetettségi fokozatú problémával áll szemben. Egyes részjelenségek utalhatnak krízisállapatra, vagy sürgősségi helyzetre, vagy akár kiderülhet, hogy amivel szemben állunk, az mindenekelőtt egészségügyi (orvosi) beavatkozást igényel. Amikor a kliens összefüggéstelenül beszél, bántalmazás jeleit tapasztaljuk, feltűnően kimerült, remeg, kórosan alutáplált, vagy a szemünk láttára esik össze – nem kérdés, hogy a krízishelyzetnek ebben a szakaszában az egészségügy a kompetens. Ilyen helyzetre elsősorban drogfüggőknél, hajléktalanoknál, pszichiátriai betegeknél, szociális válsághelyzetben lévő várandósoknál lehet számítani. Az első kérdéseim ilyenkor mindig az egészségi állapot felmérésére irányulnak. Azoknál a családoknál, amelyekkel már hosszabb ideje vagyunk kapcsolatban, könnyebben tudjuk meghatározni, hogy mikor van ténylegesen olyan helyzet, amikor krízisről beszélhetünk. Olyan esetről beszélek, amikor az anya fölveti az anyaotthonba költözés gondolatát, de még nem szánta el magát a cselekvésre. Ilyenkor fontos, hogy támogatók legyünk. Próbáljuk pontosan megtervezni a kilépés folyamatát. Például, hogy milyen alapvető dolgok (iratok, készpénz) legyenek nála. Mondjuk el pontosan, milyen egy szálló, anyaotthon. Arról is biztosítanunk kell, hogy a szállói lét sikertelensége esetén is megkeresheti segítőjét, hiszen az anyák a bizonytalanság miatt is maradnak a biztos rosszban. Ezért nagyon fontos hangsúlyoznunk, hogy akkor is mellettük állunk, ha nem válik be az anyaotthon. Nagyon fontos azzal is szembesítenünk a szülőt, hogy a gyermek veszélyeztetve van, és a döntést nem lehet sokáig halasztani.

Olyan esetekben, amikor még nem volt kapcsolatunk a családdal, vagy azzal a bizonyos részével, amely „beesik” a gyermekjóléti szolgálathoz, ráadásul pénteken délután, bizony nehezebb dolgunk van. Kicsit egészségügyi nyelven szólva stabilizálnunk kell a páciensek állapotát, hiszen legtöbbször kiborulva, zokogva, kapkodva mondják el, hogy nincs tovább, nem bírják, kész, vége és azonnal tegyünk valamit. Ilyenkor fontos a feszültség csökkentése, legalább olyan szintre, hogy az ügy feltárása érdekében higgadtan beszélgethessünk. A gyermek figyelmének játékkal való elterelése hasznos lehet, már ha a gyermek kibújik az anyja öléből, és éppen akkor nyitott a játékra. Fontos az olyan alapvető dolgok tisztázása, hogy mikor ettek, ittak utoljára, mert egy krízishelyzetben nem biztos, hogy ezekre sor kerül.

Fontos meggyőződni arról, hogy a szülőnek milyen elképzelése van, egyáltalán van-e valamilyen felelős elképzelése arról, hogyan kívánja megoldani a helyzetet. Fontos ezt vizsgálni a beszélgetés közben, mert minden ember másként viselkedik ilyen helyzetekben. A gyermek érdekében is fontos vizsgálni a szülő

részeről megmaradt kapacitásokat, hiszen a gyermeknek elsősorban a családban, vagyis a szülővel kell maradnia.

Amikor kapacitásokról beszélek, ezekre a dolgokra összpontosítok: az idő és a hely fontos tényező. Tudunk-e időt nyerni, tehát a segítséget kérők a saját erejükből el tudnak-e térben is különülni az addigi otthonuktól a gyermek számára is megfelelő helyen környezetben. Nem könnyű ezt megvalósítani az adott helyzetben. A válságba jutó embernél az időérzékelés megváltozik, az egyén úgy éli meg, mintha az örök jelenben lenne. Problémája mindig jelen van, mindenről csak az jut eszébe, nem lát kiutat, mégis annyira foglalkoztatja a megoldás, hogy szinte mindenben azt keresi, mindenkitől azt kérdezi. Tudata, gondolkodása beszűkül, csak arra a dologra koncentrálni, amelynek köze van a problémához, minden másról elfeledkezik, akár alapvető dolgokról is, mint az evés, ivás, alvás. Figyelme nehezen vagy egyáltalán nem terelhető.

Gyermekevédelmi intézkedések

A gyermekevédelmi intézkedések fontosságát is meg kell említeni, amikor a krízishelyzet megoldásáról beszélünk. Egy szülő általában és teljesen érthetően hallani sem akar arról, hogy a gyermekét elvihetik az „intézetbe”. De eljön a pont, amikor egy szülővel erről már komolyan és elkerülhetetlenül beszélnünk kell. A gyermekevédelmi törvény alkotói próbálták megtalálni a lehető legjobb kifejezéseket – és ezt jó értelemben mondom – a legrosszabbra, amivel egy család szembenézhet. Az ideiglenes hatályú elhelyezés, az átmeneti gondozás, a helyettes szülő kifejezések mind tartalmazzák azt, hogy az intézkedések nem véglegesek, csak átmenetiek. Ilyenkor törvény által előírt kötelezettségünk a szülő teljes körű tájékoztatása az intézkedésekről. Elengedhetetlen az „átmenetiség” és az „ideiglenesség” hangsúlyozása, amit ilyenkor egy szülőnek nem lehet elégszer elmondani, mert mint azt említettem, a válsághelyzetben lévő ember tudata többnyire csak a jelenre korlátozódik.

A Fehér Gyűrű Áldozatvédő Iroda működése Hatvanban

A Fehér Gyűrű Áldozatvédő Iroda Hatvanban szinte az egyesület megalakulása óta működik. Az eltelt időszakban beivódott a köztudatba, hogy bűncselekmények sértettjévé váláskor az irodához lehet fordulni segítségért. Az iroda több mint két évtizedes tevékenysége során nagyon jó együttműködést alakított ki különböző állami és más civilszervezetekkel.

Családsegítő szolgálat

A családsegítő szolgálat a szociális terület olyan szolgáltatása, amely a feladatainak ellátása érdekében szinte majdnem minden állami, egyházi és civilszervezettel kapcsolatban van. Minden településen ellátandó feladat, így látókörébe kerülhet valamennyi bántalmazott, illetve zaklatásnak kitett személy, akiknek megfelelő tájékoztatás esetén lehetőségük van a különböző segítségnyújtási lehetőségek igénybevételére.

Rendőrség

A rendőrséggel jó kapcsolatot és együttműködést sikerült kialakítani. A családsegítő és a gyermekjóléti szolgálatok a szociális, valamint a gyermekvédelmi törvény alapján a jelzőrendszer részei. Bántalmazás, illetve zaklatás esetén mindkét szolgálatnak jelzési kötelezettsége van a hatóságok és szükség esetén a rendőrség irányába. A helyi rendőrkapitányságon van gyermekvédelmi és áldozatvédelmi szakreferens. A bántalmazással és zaklatással kapcsolatos esetekben velük konzultálunk a legtöbbet.

Áldozatsegítő szervezetek

A megyei áldozatsegítő szolgálattal jó kapcsolatot és szoros együttműködést sikerült kialakítani. Szinte majdnem minden esetben konzultálunk az áldozatsegítő és jogi segítségnyújtással foglalkozó kollégákkal annak érdekében, hogy a látókörünkbe került ember megismerje az állam által igénybe vehető segítségnyújtási lehetőségeket is. Heti szintűek és kölcsönösek a megkeresések, a felvetődő kérdések megoldásában segítőkészek.

Civilszervezetek

A civilszervezetekkel sikerült jó együttműködést kialakítanunk. Legszorosabb kapcsolatunk a Mozgáskorlátozottak Országos Egyesületének helyi szervezetével, valamint a Katolikus Caritas helyi szervezetével van. Jó a kapcsolatunk a Magyar Máltai Szeretetszolgálat helyi hajléktalanszállójával is.

Utánkövetés, tájékoztatás, visszajelzés

A megkeresések kapcsán minden esetben foglalkozunk a fölvetődő problémákkal, akár személyesen, vagy telefonon, esetleg más személytől, szervezettől érkezik. Törekszünk arra, hogy lehetőség szerint legyen személyes találkozás, hi-

szen így tárhatjuk föl a kérdést teljes körűen és adhatunk megfelelő tájékoztatást. Az egyes intézkedések megtétele után kérünk visszajelzést is, főleg azokban az esetekben, amikor más szolgáltatáshoz irányítjuk az ügyfelet.

Összegzés

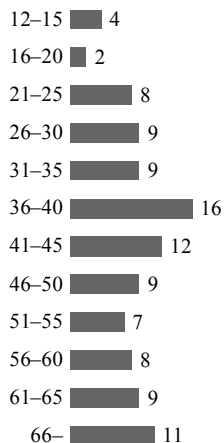
Az általunk végzett áldozatsegítő tevékenységnek Hatvanban és környékén három fő pillére van.

1. A Fehér Gyűri Áldozatvédő Iroda már több mint két évtizedes múltra tekint vissza. Működése Hatvanban és környékén jól ismert, együttműködése az áldozatokkal kapcsolatos legfontosabb szervezettel, a rendőrséggel jó.
2. Három éve önkéntes munkával segédkezünk az állami áldozatsegítő szolgálat munkájában. A tevékenység keretében segítik munkánkat, az áldozatvédelemmel kapcsolatos szakmai kérdésekben, megoldandó feladatokban és minden egyes esetben.
3. A családsegítő szolgálatnál felgyülemlett szintén több mint két évtizedes szakmai tapasztalat, tudás, információ a lakosságról, intézményekről, társadalmi szervezetekről, felbecsülhetetlen érték. Az ismeretek és az ismertség ténye kulcsfontosságú a bántalmazott, illetve zaklatásnak kitett személyek nehézségeinek föltárásában, azok segítésében, megoldásában.

A felsorolt intézmények együttműködésében látjuk a leghatékonyabb megoldást, a bántalmazás, illetve zaklatás áldozataul esett emberek segítésében. A következő időszakban az évek folyamán kialakult gyakorlatunkat kívánjuk építeni, erősíteni, ismertségét terjeszteni a lakosság körében.

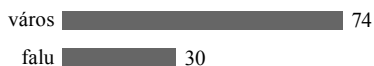
1. számú ábra

Életkor szerinti megoszlás (fő)

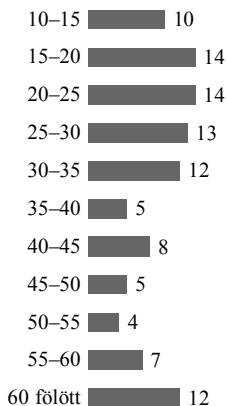
2. számú ábra

Lakóhely szerinti megoszlás (fő)

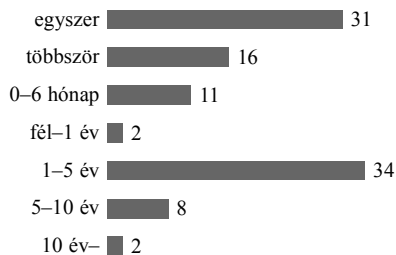
3. számú ábra

Hány éves korában történt a bántalmazás, illetve zaklatás? (fő)

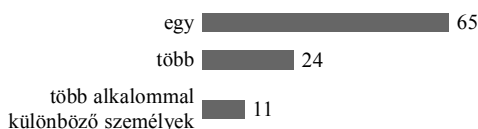
4. számú ábra

Mennyi időn keresztül történt a bántalmazás? (fő)

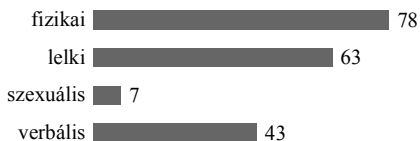
5. számú ábra

Egy vagy több személy bántalmazta? (%)

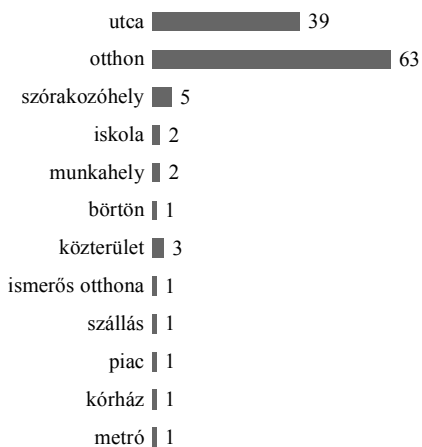
6. számú ábra

Bántalmazás módja

7. számú ábra

Bántalmazás, zaklatás helyszíne (fő)

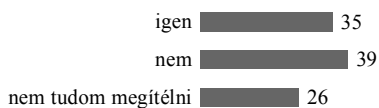
8. számú ábra

Ki volt a bántalmazó? (fő)

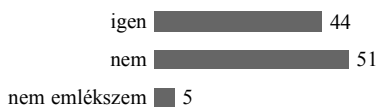
9. számú ábra

Az idő múlásával veszélyesebbé vált az elkövető? (%)

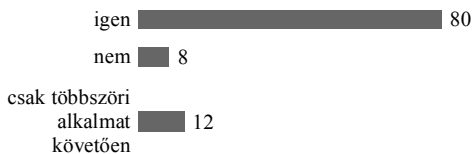
10. számú ábra

Képes volt-e ellenállást tanúsítani a bántalmazás, illetve zaklatás alatt? (%)

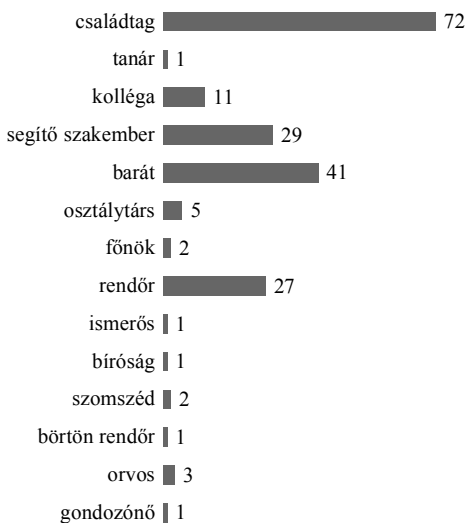
11. számú ábra

Elmondta-e valakinek a történeteket? (%)

12. számú ábra

Ha elmondta valakinek, ki volt az? (halmozott adat)

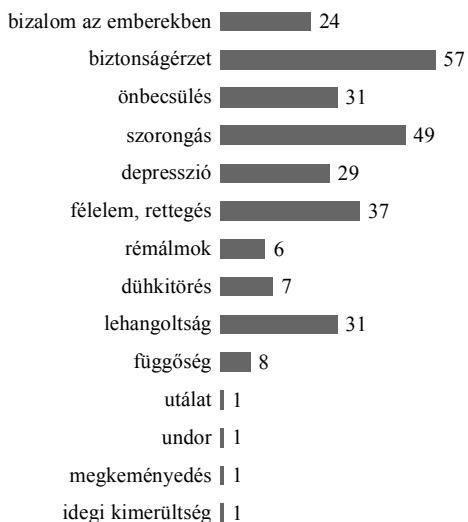
13. számú ábra

Az elkövető igyekezett-e megakadályozni, hogy kitudódjanak a történetek? (%)

14. számú ábra

**Miben észlelt változást a cselekményt követően?
(halmozott adat)**

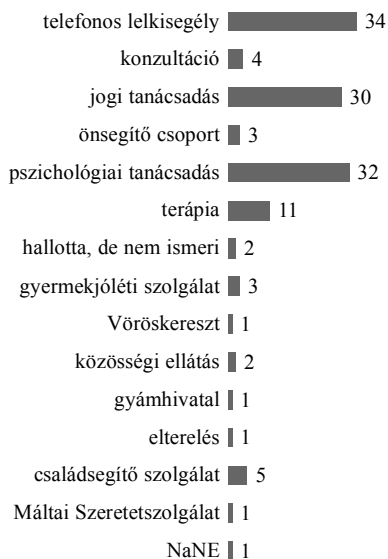
15. számú ábra

**Milyen érzések kötődtek a bántalmazáshoz?
(halmozott adat)**

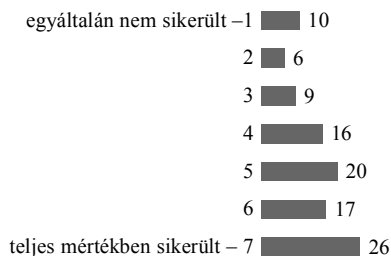
16. számú ábra

Milyen segítő formákat ismer?

17. számú ábra

**Mennyire sikerült feldolgozni a történeteket?
(fő)**

1. számú táblázat

Előzmények, körülmények

Anya bántalmazta	3	Féltékenység	5
Nevelőapa bántalmazta	2	„Csicskáztatás” – személyes	
Munkahelyi bántalmazás	1	szabadság korlátozása	3
Férj bántalmazta	8	Drogfüggőség – agresszivitás	1
Utcai bántalmazás	5	Agresszív viselkedés	2
Utcai kötekedés	4	Trágár beszéd	3
Barát bántalmazta	1	Származása miatt	2
Anyós bántalmazta	1	Cserbenhagyásos baleset	3
Apa bántalmazta	1	Szexuális erőszak	2
Ismerős bántalmazta	1	Zaklatás	2
Rendőr bántalmazta	1	Mentális probléma	2
Rabtárs bántalmazta	1	Veszekedés	1
Telefonos zaklatás	2	Erőszakos viselkedés	1
Alkoholizmus	20	Tartós munkanélküliség	1
Elhagyás	2	Rablás	7
Rossz családi kapcsolatok	3	Betörés	1
Anyagi okok	2	Uzsorakölcsön	1
Verekedés	3	Zaklatás szórakozóhelyen	3
Fenyegetés	2	Csúfolás	1

2. számú táblázat

A környezetében ért-e valakit bántalmazás?

közel családtag	11
távolabbi rokon	5
barát	4
osztálytárs	5
iskolatárs	2
munkatárs	2
közel ismerős	12

3. számú táblázat

Milyen segítséget igényelt vagy igényelt volna akkor?

Szakember	4	Lelki támasz	10
Család	17	Külön lakás	2
Barát	5	Pénz	1
Rendőrség	10	Polgármesteri hivatal	1
Bárki, valaki	7	Eltűnne a zaklató az életéből	1
Nem tudta, hová forduljon	10	Élettárs kilakoltatása	2
Kolléga	1	Nem kért segítséget	5
Távoltartás	2	Indulatkezelés javítása	1
Elégtétel	1		

4. számú táblázat

Milyen segítséget kapott?

Orvos	4	Intézményi elhelyezés	5
Gondozónő	2	Nem kapott segítséget	20
Rendőr	15	Lelki támogatás	4
Barát	12	Ételt kapott	1
Gyámhivatal	8	Pénzsegély	2
Családsegítő szolgálat	13	Önkormányzati bérlet	1
Tanár	1	Beszélni tudott róla valakivel	1
Pszichiáter	2	Felzárkózás hatóság részéről	1
Nagyszülő	1	Ismerősök	7
Szülő	3	Kollégák	3
Elhelyezés anyaothonba	1	Nem kért segítséget	1
Közvetítés	2	Áldozatvédő iroda	1
Családi segítség	17	Segítő szakember	1

5. számú táblázat

Kitől kapott segítséget?

Szociális munkás	7	Jegyző	1
Orvos	1	Elköltözött a zaklatótól	1
Rendőr	1	Vallási közösség segítségnyújtása	2
Közvetítés	2	Áldozatsegítő szolgálat	3
Család	36	Ismerős	9
Intézménytől kapott segítség	5	Önmaga	1
Nem kapott segítséget	14	Kolléga	2
Lelki támogatás	1	Szakember	7
Emberi segítség (idegen)	1	Szomszéd	1
Barát	9		

6. számú táblázat

Milyen áldozatsegítő szervezeteket ismer?

Családsegítő szolgálat	3
Nem ismer	75
Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület	17
Áldozatsegítő szolgálat	11
NaNE	4
Munkaügyi központ	1
Jogsegély-szolgáltatás	1
Rendőrség	1

7. számú táblázat

Jelenleg mi segítene önnek a feldolgozásban?

Nem tudja már feldolgozni soha	8	Elköltözés	3
Nagyobb közbiztonság	1	Felejtés	1
Harag megszüntetése	1	Tönkrement lelkiileg	1
Elvonókúra	2	Sorstársak	1
Távoltartás	4	Pszichológus, terápia	6
Bocsánatkérés	1	Biztonságos munkakörülmények	1
Idő	7	Új életet kezdeni	3
Új párkapcsolat	5	Pénzsegély	2
Anyagi kárpótlás	1	Visszakaphatná, amit elvettek	3
Vallás, hit	3	Méltó büntetés	3
Meditáció	1	Segítő beszélgetés	10
Gyermekeiben megtalálja örömét	2	Életmód-változtatás	2
Szakember segítsége	2	Élhetőbb körülmények	1
Önmaga szeretne talpra állni	1	Biztonságos környezet	1
Figyelem elterelése	1	Konfliktus megszüntetése	1
Belenyugvás	1	Kerüli a zaklatót	1

TAMÁSI ERZSÉBET

Prostitúció és áldozatvédelem

Lehetőségek és szándékok

Az áldozatvédelem állami és civilszervezeti munkát jelent minden létező, a kérdéssel foglalkozó állami és civilszervezet, de a tudományos kutatók szerint is. Ehhez képest többoldalas tervezeteken, akcióprogramokon, zajos médiaszerepléseken és közterületeken bővelkedő javaslatokon kívül az érintettekkel néhány, csendben és jobbra támogatás nélkül működő állami és civilszervezet foglalkozik, tehetőségéhez mérten.

Szinte minden konferencia, kutatás és segítőcsoport kívánságlistájának három közös megállapítása van: sok pénz, több szakember és nagyobb szaktudás szükséges. Ha jól megnézzük, minden a pénz körül forog, s mert erre igen kevés jut a közös kasszából, a legjobb érdekérvényesítő lehet a nyerő. Ennek egyenes következménye, hogy kialakul a fontossági sorrend, a gazdaságot, a társadalmat és politikát leginkább zavarónak megítélt folyamatokat lehangosabban és erőteljesebben kommunikálók határozzák meg a pénzek elosztását.

A prostitúció az áldozatvédelemnek nemcsak mostoha területe, de kezelésének a módja indulatokat generál. A prostituáltak támogatása nem tartozik a sürgősen megoldandó ügyek közé, és ahogy a kérdés kutatója, *Forrai Judit* írja, „*az állam végképp nem vállalja fel a direkt segítséget*”. Oka ennek több is van, az első és legmeghatározóbb, hogy a prostitúció megítélését az erkölcs és ideológia szabja meg, így az aktuális politikai hatalom zavarban van, amikor egyértelmű döntésre volna szükség. Ártatlan áldozatok, vagy dolgozó nők-e a prostituáltak? Kényszer vagy önkéntesség, munka vagy kizsákmányolás alapján döntsenek? A világ egy részén tiltott és erkölcstelennek számító cselekmény, üldözendő és büntetendő, míg másutt munka, elismert, adóköteles foglalkozás, és a lehangosabb elv szerint minden prostituált védelemre, támogatásra szoruló áldozat. Magyarországon 1999-ben törvényben foglalmazták meg, hogy a prostitúció dekriminalizált, de nem legalizált foglalkozás, amely meghatározott helyen és feltételek mellett művelhető. Csakhogy az azóta eltelt 15 esztendőben egyetlen kormány sem rendezte a törvénynek megfelelően a kérdést. A különféle állami szervezetek számára egyszerűbb az egyértelműnek látszó emberkereskedelem

1 Forrai Judit: Prostitúció és szociális munka. Magyarországi civil segítő szervezetek humán erőforrásának vizsgálata. *Civil Szemle*, 2007/2., 65–87. o.

következtében fel-feltűnő prostitúcióra kényszerítettek vagy a tizennyolc év alattiak prostituálódásával foglalkozni, és hagyni az utcai prostitúció megoldását a rendőrségre, és a nem látható lakásprostitúcióról, az interneten zajló szexhirdetésekről pedig nem venni tudomást. Nem vitás, rendkívül nehéz erős hangú és befolyású nemzetközi politikai nyomással szemben legalizálni a prostitúciót, ami mellett szólna a törvény betartása, a szexmunkások érdekeinek tisztelete, a lakosság nyugalmának védelme, a körülötte kialakuló bűnözés ellenőrizhetőségének javulása, egyebek között. Igaz, ezzel együtt járna számos ideológiai-erkölcsi okból nem vállalható döntés is. Így egy vigalmi negyed létrehozása, sőt a bordélyok és a lakások ilyenén célra való használásának lehetővé tétele. Ahogy azt a legtöbb európai főváros teszi.

A másik megoldás, a prostituált áldozatként kezelése sem egyszerűbb politikai megoldás. Elsősorban a prostituáltakat kellene meggyőzni arról, hogy áldozatok, számukra a kilépés vagy a megelőzés több szempontból is megoldhatatlannak tűnik.

Az áldozatvédelem így az utcai prostitúció résztvevőire is csak akkor figyel, ha egészségi, jogi vagy éppen kriminális problémákkal szembesülve maguk kérnek segítséget. Márpedig nem sok helyen tehetik ezt. Néhány egyházi, vallási szervezet sok egyéb között a prostitúció áldozataival is foglalkozik, egy-két nőt védő jogvédő szervezet mellékesen rájuk is szán erőt. Az egyetlen szexmunkásokkal foglalkozó szervezet a Szexmunkások Érdekvédelmi Szervezete, amelynek viszont még a létét is viták nehezítik, folyamatosan súlyos anyagi nehézségekkel és a valódi partnerek hiányával vagy éppen ellenérdekelt csoportok meglétével küszködik. A szervezet nem is az áldozatvédelem koncepciójára épül. A „másik” oldalon ugyancsak célzottan prostituáltakat segítő szervezet a Kiút Veled Egyesület.

A prostituáltak segítésének körülményeit vizsgáló 2007-es kutatás a civilszervezetek körében megállapította, hogy *„az anyagi források szűkössége miatt a sok szereplő között jelentkező széthúzás, a kooperáció hiánya itt is megfigyelhető. Az eltérő álláspontok képviselői szinte soha nem állnak szóba egymással, nem hajlandóak egy asztalhoz ülni, hogy megvitassák az eltérő álláspontjaikat, megmaradnak az üzengetés szintjén, amivel azt képviselnék, hogy csak az a helyes, ahogyan ők gondolkodnak a témáról.”*²

Ebben a közegben az áldozatvédelem leginkább az emberkereskedelem áldozataira és a gyerekprostitúcióra szűkül, számukra is jobbra alkalmi segítség nyújtható, az is csak rövid időre szól.

² Uo. 84. o.

Az áldozatvédelem szempontjából szinte minden szakember egyetért azzal, hogy nem elegendő az egyedi, eseti segítség a véletlenszerű kiválasztás, akibe éppen belebotlanak, hanem szükséges az áldozatok igényeinek felmérése is.

Sőt elsősorban az áldozatok számának, elérhetőségének, lehetőségeik és problémáik általános felmérése.

Segítségre szoruló és igényeik

Mindjárt elsőként beleütközünk a *hány prostituált is van az országban* évtizedes kérdésébe. Ma Magyarországon egyetlen becslést számadat van forgalomban, amit évtizedek óta használ boldog-boldogtalan anélkül, hogy bárki is konkrétabb kutatást folytatott volna e tekintetben. Öt- és tizenötezer közötti prostituáltlétszámot jelölt meg *Földi Ágnes*, miután ő találkozott a legtöbbet az érintettekkel, ez a szám lett a kiindulópontja mindenfajta, a prostitúcióhoz kapcsolódó megállapításnak³. Márpedig nem mindegy, hogy ötezer vagy tizenötezer emberről beszélünk, az áldozatvédelem szempontjából más anyagi vonzata, szervezeti konzekvenciái vannak.

Hasonló problémával nézünk szembe, amikor *a kik ők és honnan jöttek* kérdésre térünk. Már régóta közhely, hogy a szegénység, a marginalizálódás, az iskolázottság hiánya, a munkanélküliség és a diszfunkciós családi háttér alapja a prostituálódásnak. Az is nyilvánvaló, hogy az ország elmaradottabb régióiból, a nagyvárosok szegénynegyedeiből kerülnek fővárosi placcra vagy külföldre a lányok.

Igen ám, de nálunk nem mondható ki, hogy a prostituáltak döntő többsége roma származású, az etnikai nyilvántartás nálunk törvénybe ütközik. Így kinek milyen segítséget, milyen megelőzési és utókezelési technikákat kell alkalmazni e speciális igényű csoport esetében, az nem derülhet ki, így a roma prostituáltak a képmutatásnak is áldozatai. A halmozottan hátrányosnak minősülő helyzetben lévők megsegítése pedig halmozott támogatást és a támogatóknak juttatandó támogatást igényel. Így mostanában gyakrabban olvasható, hogy ne söpörjük szőnyeg alá a roma prostituáltak létezésének kérdését.

Megszabja a segítség formáját, hogy hány prostituált vagy szexmunkás szorul közvetlen segítségre, és az milyen legyen. A ma működő főként civilszervezetek vagy a különféle állami intézmények szociális, egészségügyi és rendészeti cso-

³ Sárkány Péter: Illegális tevékenységek a svéd, holland és a magyar statisztika alapján. Közgazdasági Szemle, 2014. február, 193–219. o.

portjai egy-egy, a látókörükbe kerülő személlyel az irányultságuknak megfelelően foglalkoznak.

Írásom célja, hogy vázoljam a prostitúció és az áldozatvédelem diszharmóniájának általános hátterét.

Szabályozás és a prostitúció

A prostitúció jogi szabályozása alapvetően meghatározza az áldozatvédelmi munkát. 1993-ban helyezték hatályon kívül az üzletszerű kéjelgés büntetőjogi tényállását, majd az 1999. évi LXXV. törvény életbelépéséig a prostitúció a szabálysértés körébe került. Ma e törvény alapján, valamint a 2012. évi II. törvény (Szbtv. 9. §) szerint végezhető prostitúciós tevékenység. A szexmunkások a személyi jövedelemadó [1995. évi CXVII. törvény 1. § (3) bek.] alapján adóköteles vállalkozók [a 2009. évi CXV. törvény 2. § (1) bek.] lehetnek. A törvény alkalmazásának és betartásának azonban számos akadálya van, ez alapvetően kihat az áldozattá válásra is. Nem történt meg a türelmi zónák kijelölése, problémás a védett övezetek határainak betartása, korlátozásának gyakorlata. A jogi bizonytalanság következményeinek súlyos az anyagi vonzatuk, ez a rendőrség költségvetésében éppúgy jelentkezik, mint a büntetés-végrehajtásban, időt, emberi energiákat köt le, úgy tűnik, feleslegesen. Sérelmeket okoz a prostituáltak testi-lelki kondíciójában, nehezíti a biztonságos munkafeltételeiket, ellehetetleníti a kilépésüket, növeli a diszkriminációjukat.

A 2012. évi szabálysértési törvény hatására a rendőrség prostitúcióval kapcsolatos hatásköre megnövekedett, a bíróságé csökkent. Az utcai prostitúcióban részt vevők esetében a helyszíni bírságok száma emelkedett, védekezésük és jogorvoslatuk lehetősége nagymértékben csökkent.⁴ Súlyosbítja mindezt, hogy a pénzbüntetés meg nem fizetés esetén elzárásra változtatható, azaz ötezer forintként egynapi elzárás jár.

A tiltott prostitúció tárgyában indult szabálysértési peres ügyek forgalmát áttekintve a következők láthatók (*1. számú táblázat*).

A Közigazgatási és Elektronikus Közszolgáltatások Központi Hivatalának adatai szerint⁵ az új szabályértési törvény életbelépésével, 2012-ben, 2513 szexmunkás 1 073 890 342 forint szabálysértési bírságot kapott, azaz egy főre 427 334 forint jut.

⁴ Az új szabálysértési törvény hatásai a szexmunkásokra című kiadvány részletesen elemzi a kérdést. Szexmunkások Érdekvédelmi Egyesülete, 2014/6/7.

⁵ Uo. 9. o.

A tiltott prostitúció (Szbvt. 172. §) elkövetéséért kiszabott 918 897 400 forint pénz- és helyszíni bírságból 7 935 600 forint megfizetésére került sor.

Egy budapesti prostituált tizenhárommillió-kilencszáznyolcvanezer forint bírságot gyűjtött össze, amit ha nem képes megfizetni, a büntetése hét és fél éves elzárás is lehet.

1. számú táblázat

Tiltott kéjalgés és tiltott prostitúció tárgyában indult szabálysértési peres ügyek ügyforgalma országosan, összesen (db)

Év	Az érkezett	A befejezett	Az időszak végén folyamatban
2004	5 935	5 818	976
2005	7 669	7 120	1525
2006	7 701	8 022	1203
2007	9 851	9 291	1763
2008	11 972	12 091	1644
2009	14 674	14 267	2051
2010	12 502	13 117	1436
2011	10 843	11 194	1085
2012	5 212	6 070	227
2013	2 755	2 775	207

Forrás: Országos Bírósági Hivatal Statisztikai Elemző Osztály
adatközlése, 2014. április

2. számú táblázat

A tiltott kéjalgés és tiltott prostitúció miatt indult szabálysértési ügyek száma a főváros kerületi bíróságain (db)

	Budapest összesen	ebből az elkövetés helye ismert
2004	862	0
2005	595	46
2006	930	131
2007	1 277	360
2008	1 323	463
2009	2 839	748
2010	2 491	644
2011	1 495	504
2012	1 444	322
Összesen	14 392	3403

Forrás: Országos Bírósági Hivatal
Statisztikai Elemző Osztály adatközlése,
2014. április

Pénzbüntetés helyett elzárás

A büntetés-végrehajtási statisztika⁶ szerint 2014 júniusában, negyven nő tölti büntetését tiltott prostitúció elkövetése miatt, és négyen várnak végrehajtásra.

A Pálhalmi Országos Büntetés-végrehajtási Intézetben tiltott prostitúció, szexuális szolgáltatásra való felhívás tilalma és egyéb eljárások miatt fogva tartott nők körében végzett, célzatosan a szabályozásra és a segítségre vonatkozó rövid felmérés mutatja a szabálysértési törvény árnyoldalát. Az intézetben az ország különböző részéből harminchét, huszonkét és ötvenhárom év közötti nő van elzárva prostitúcióval összefüggő cselekmény miatt. A leghosszabb büntetés két év három hónap, a legrövidebb huszonhét nap, az elzárás átlagos ideje egy év körüli. A megkérdezett⁷ húsz nő döntő többsége három-öt éve foglalkozik prostitúcióval, bevallásuk szerint szinte valamennyien ismerik a rájuk vonatkozó jogszabályokat, igyekeznek be is tartani őket. Az elzártak között több, a gyereket egyedül nevelő nő van, az élettársi kapcsolatban és közös gyerekkel élők között többször előfordult, hogy a férfit kitartottságért ítélték el. A szabályok megszegésének okát egyértelműen a velük közvetlenül intézkedő rendőrök viselkedésében és a bíróság elfogultnak tartott működésében látják. Véleményük szerint a rendőrök feleslegesen zaklatják őket, előítéletesek velük, ennek bizonyítékát a napi többszöri, vagy az ugyanazon rendőr által rendszeresen, látszólagos és mondvacsinált ürüggyel történő feljelentésekben és büntetésekben látják. Elmondásuk szerint a kirendelt ügyvédek a rendőrök véleményét fogadják el, őket meg sem kérdezik, a bíróság lenézi, és meg sem hallgatja őket.

Az elzártak közül mindenki szeretné abbahagyni ezt a tevékenységet, de úgy látja, hogy folytatnia kell, mert nincs más választása, vagy nincs segítsége a változtatáshoz.

„Én biztosan abbahagynám, de csak ha megnyerném a lottót, ha tudom azt, hogy a családomnak mindene meglenne. Ha a gyerekem részesülne mindabból, amiből én kimaradtam” – mondja az egyikük.

„Ha lenne háttérben segítségem, ha lenne jó, fix munkahelyem, akkor abbahagynám. Mert azért a nőknek ehhez kell segítség. Mi alapból elesett nők vagyunk, azt se tudjuk, mit kezdjünk az életünkkel. Ha nincs strici mellettem, akkor be vagyok tojva, hogy mit csináljak. Kell a biztos háttér, aki igenis tereket. Ezért választják sokan a striciket és a madamokat.”

⁶ A Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága Központi Szállítási és Nyilvántartási Főosztályának 2014. júniusi közlése szerint.

⁷ Az intézetben önkítöltős kérdőív és csoportos beszélgetés alapján készült a felmérés, a személyzet jelenléte nélkül, 2014 júniusában.

Egyértelműen anyagi segítségre, munkahelyre van szükségük, az orvosi vagy lelki segítséget nem jelölték meg. Mindamellett a megkérdezettek közül mindössze ketten ismernek olyan személyt vagy szervezetet, aki, illetve amely a segítségükre lehetne. Ők a Szexmunkások Érdekvédelmi Szervezetét, illetve név szerint Földi Ágneszt jelölték meg, ám nem ismerik az elérhetőségét és soha sem beszéltek vele.

A büntetés-végrehajtási intézet munkatársai szerint egy fogvatartott napi költsége nagyjából nyolcezer-ötszáz forint. Az elzárás lelki és testi traumái nem „forintosíthatók”.

A rendőrség és a prostitúció⁸

A témával kapcsolatos felmérés egyes kérdései a szabályozásra, a szabálysértésekre, a rendőrségre rótt terhek felmérésére irányult és valamennyi budapesti kerületre vonatkozott (természetesen a huszonhárom kerület nem mindegyikét érinti az utcai prostitúció kérdésköre). Az áldozatvédelem szempontjából fontos volt, hogy megismerhetővé váljék a rendőrök szabályozásról alkotott véleménye. Az álláspontjukat összegezve elmondható, hogy a jelenlegi szabályozást nem tartják jónak, úgy vélik, hogy az illegalitás irányába tereli és kriminalizálja a jelenséget. A türelmi zónák kijelölését szorgalmazzák ugyan, megjegyezve, hogy ez a művelet nem szüntetné meg a problémákat, több helyen felháborodást okozna a lakosság körében, de lennének területek, ahol a lakosságot kevésbé irritálná, ha messzebb kerülnének a zónáktól. Hasonló véleménnyel vannak a bordélyházakról és a lakásprostitúcióról is, ismerik a New York-i szerződés ez irányú tilalmát és azt is, hogy az illegális prostitúciót ennek felmondása sem szüntetné meg.

A 2012. évi új szabálysértési törvény hatását értékelve elmondták, hogy a munkájuk nem csökkent, a helyszíni bírságoknak és büntetéseknek csak ideiglenes a visszatartó erejük, miközben jelentős rendőri kapacitást lekötnek. Kérésre kiszámították, hogy mennyi időt vesz igénybe egy eljárás lefolytatása. Az eredmény szerint *két rendőr kilenc órát tölt* egy prostituált megbüntetésével. A szabálysértési és közrendvédelmi dolgozók szerint a rendőrök és a prostituáltak közötti, eddigi diszharmonikus viszonyt a jelenlegi szabályozás még inkább

⁸ A prostitúcióval kapcsolatosan a rendőrség két legfrissebb szabályozási dokumentuma a 46/2007. (OT 30.) ORFK utasítás, valamint a 2014. május 20-án kiadott 13/2014. (V. 16.) ORFK utasításnak a prostitúcióval összefüggő rendészeti feladatait tartalmazó rendelkezései. Jelen felmérés azonban nem ezek elemzésével foglalkozik, hanem saját megkérdezés alapján a budapesti prostitúcióra koncentrált.

rontja. A prostituáltak nem kérik a rendőrök segítségét a futtatók vagy az erőszakos kliensek kapcsán.

Egyes kerületekben a térfigyelő rendszer látványosan tüntette el az utcai prostitúciót, de arról, hogy hová tűnik, nincs pontos információ⁹.

A rendőrség áldozatvédelmi munkájában azonban megjelennek a prostitúcióval kapcsolatos feladatok. A BRFK kerületi kapitányságain függetlenített előadók dolgoznak, akik kapcsolatban állnak a kerület iskoláival, felvilágosítást adnak, előadást tartanak főként az emberkereskedelem és a gyerekprostitúció veszélyeiről.

„Figyelembe véve a lakossági elvárásokat és a prostituáltak hozzáállását, egyelőre nem tudok jó megoldást. Büntessük, ne büntessük, ha büntetjük, annak milyen következménye lesz, milyen visszatartó ereje van. Ha engedjük, hogy kiálljanak egy türelmi zónában, az milyen következményekkel járna, erre sincs válaszunk. Tény, hogy a mostani szankciórendszer nem jó” – mondja egy VIII. kerületben dolgozó rendőr.

A jogi szabályozás rendezése

Az egykori szabályozásért felelős szakértő a vele készült interjúban ugyancsak a jelenlegi helyzet tarthatatlanságára és veszélyeire mutatott rá. Véleménye szerint az 1999-es törvény és máig ható következményei bátortalanságot és politikai határozatlanságot mutatnak. Annak idején a törvényelőkészítők a legalizálást támogatták volna, még akkor is, amikor nyilvánvaló volt, hogy sem a kormányzati, sem az önkormányzati vezetés nem mutatott fogadókészséget erre. Úgy vélték akkor, hogy ez a szabályozás, akár a New York-i egyezményből való részleges kilépés, segíthet a lányok helyzetének javításában. A büntető törvénykönyv és a szabálysértési törvény alapvető célja az utcai prostitúció kordában tartása, mégpedig főként a prostituált megrendszabályozása, miközben az önkormányzatok nem tudják vagy nem akarják teljesíteni a törvényben előírtakat. A szakértő szerint a rendőrök azok, akiknek a nyakába szakad ennek a helyzetnek valamennyi negatív következménye. Szerinte a szabályozás mindenkori modelljétől, szigorától tökéletesen független az utcai prostitúció és az illegális prostitúció

⁹ Gyaníthatjuk az interneten lebonyolított lakásprostitúció növekedését. Mindenesetre elgondolkodtató, hogy a civilszervezetek információi szerint 720 magyar lányról van információja az olasz rendőrségnek, Svájcban és Hollandiában ezer-ezerre becsülik a magyar lányok számát, Bécsben 793 magyar prostituáltat tart számon a rendőrség, a többi nyugati ország (Nagy-Britannia, Németország, Belgium és Spanyolország) is keresett a magyar szexmunkások körében, nagyjából kétezeren biztosan jelen vannak ezeken a helyeken is. Azaz legalább hatezer magyar prostituált dolgozhat ideig-óráig külföldön.

működése. Arra kérdésre, hogy milyen jogszabályi megoldás lenne hatékony, így válaszolt:

„Ötvenöt-hatvan éve totális kudarc, életképtelen, életszerűtlen a prostitúció szabályozása. Az élet kiköveteli azt, hogy ez a tevékenység, ha közerkölcsöt sértő, zaklató, riadalomkeltő hatással nem jár, akkor az utcán, mint kínálat-kereslet kulturált formában találhasson egymásra. Ez önmagában nem büntetést érdemlő, de közben pontosan tudjuk, hogy soha nem fogja megszüntetni az illegális prostitúciót. Nem váltja fel semmi az utcát, sem a férfiak, sem pedig a lányok oldaláról, mert nem azt az utcai kört fogják bevinni a szex- és masszázsszalonokba. Mindezt a szabályozásért felelősöknek tudniuk kell, de az nem ok arra, hogy ezt a képtelen zónarendszert fenntartsák.”

Úgy véli, hogy a szabálysértési és a bünyügyi nyilvántartások információinak esetlegessége, sőt hiányosságai nagyban rontják a prostituáltak helyzetét, a kérdés jogi és rendészeti szabályozhatóságát. Szerinte meggondolandó lehetne az eredeti 1999-es terv szerinti jogi megoldás is, az utcai prostitúciót különválasztani a szervezett bűnözéstől, más szabályozást igényelne egyik is, másik is. Nem látja értelmét az úgynevezett svéd modellnek, a kliensek büntetését elvégzik az utcán a kamerák, amelyek jelenléte érzékelhetően visszaszorította az utcai prostitúciót, viszont tagadhatatlanul megnőtt az interneten kötött üzletek száma.

A prostituáltak segítői

Magyarországon, mint említettem, mindössze két civilszervezet mondhatja el magáról, hogy egyértelműen prostituáltakkal foglalkozik. A két szervezetben még a segítség alanyainak neve sem közös, kétféle, egymásnak homlokegyenest ellentmondónak látszó ideológia, más megközelítés, más segítő módszerek és egymástól való elzárkózás a jellemző rájuk. A Szexmunkások Érdekvédelmi Egyesülete elválasztja a kényszert a munkától, dolgozó nőként tekint rájuk, jogi segítséget kínál, információkkal látja el az érintetteket, miközben ha hozzá fordulnak, segít az emberkereskedelem áldozatainak, és a kiútkeresés sem idegen tőlük. Számos tanfolyamot, szakképzést hirdetnek a tagjaiknak. Jogászok, szociológusok, önkéntes segítők dolgoznak az országos szervezetben, kapcsolatban állnak kirendelt ügyvédekkel, orvosokkal.

Földi Ágnes több vele készült interjúban mondta el a véleményét a jelen helyzetről.

Állítja, hogy a legtöbb gondot a jogszabályi környezet, a rendőrség büntető szemlélete és az önkormányzatok közömbössége okozza.

„A prostituáltak száma, akikkel nekünk kapcsolatunk van, pontosan kiszámítható a rendszerünkben lévő elektronikus és telefonszamos elérhetőség alapján: kb. 7000 fő. Az egyesület az elmúlt 13 évben ismertté vált a szexmunkások és a prostituáltak körében, nem nekünk kell utánuk menni, hanem ők jönnek hozzánk. A lányok megosztják egymás között az egyesület éjjel-nappal hívható telefonszámát. Nagyon széles körben dolgozunk, a jogsegély-szolgáltatásunk is jól működik. A prostituáltak általában azért tartanak rá igényt, mert őket folyamatosan az elzárás veszélye fenyegeti, és ismerve a bíróságok hozzáállását, hát még a hivatalból kirendelt védőügyvédek, akikkel sajnos az a tapasztalatunk, hogy nem is ismerik a prostitúciós törvényt.”

Arra kérdésre, hogy milyen lenne az ideális magyar helyzet a prostitúció szempontjából így válaszol:

„Először gyorsan felmondanám az New York-i egyezmény bordélyokra és lakásokra vonatkozó részét. Ez nagyon fontos dolog, mert mindig azzal vádolnak meg bennünket feminista női szervezetek, hogy ez szörnyű, mert mi azt akarjuk, hogy kényszerítés, erőszak jelen legyen. Mi csak ezt szeretnénk, ha infrastruktúrával ellátott területen dolgozhatnának, hogy az most bordélyház, vagy piros lámpás negyed, vagy türelmi zóna, az mindegy. A név nem érdekes, a lényeg csak az infrastruktúrával ellátott terület, mert ez a megoldás.

A következő baj, hogy igazából bármerre nézek, a törvény tisztelete hiányzik. Ha mindenkitől azt várom, hogy a törvényt betartsák, akkor az önkormányzattól és a rendőrségtől is elvárhatom, mert akkor sokkal egyszerűbb a dolgunk.”

A szervezet vezetője szerint az utcán álló nők jobb helyzetben vannak, mint a szobáztatós lányok. Bérelt ingatlanokban, rendezetlen, illegális körülmények között sokkal kiszolgáltatottabbak. Nehezen elérhetők, velük alig foglalkoznak.

Összességképpen jogi biztonságot, önkormányzati akaratot, infrastruktúrával ellátott területet, ellenőrizhető körülményeket szeretne, amelyek segítenek kiküszöbölni a gyakori és eredménytelen rendőrségi fellépéseket.

A prostituáltakkal foglalkozó másik szervezet egészen másfajta elképzelés, ideológia és módszer alapján dolgozik.

Kiút Veled Egyesület Ökumenikus Segítségnyújtás és Prostitúció Nélküli Világért szervezetének hitoktató vezetője, *Csapó Emma* közel húsz éve törődik prostituáltak gondjaival. Elmondása szerint az induláskor tanárok, szociális munkások, pszichológusok mellett alkalmi segítők és nem utolsósorban egyházi emberek vettek részt az egyesület munkájában. A 2000 óta a Józsefvárosban működő szervezet tagjai az utcán is próbáltak segíteni, a rávalót a ritka pályázati kiírások révén szerezték, amire ma már egyre kevesebb a lehetőség. Néhány éve a VIII. Kerületi Önkormányzat bocsátott rendelkezésükre olyan helyiséget, amelyben hetente kétszer egész napos foglalkozásokat tarthatnak. Nem hirdetik

magukat, nemcsak a hozzájuk fordulók védelme érdekében, hanem mert úgy vélik, nem hangos médiaszerepléssel, hanem mindennapos, apró cselekedetekkel, nyitottsággal és egymásra figyelemmel, kis közösségekben lehet, igaz, kisebb, de tartósabb eredményt elérni. A cél, ahogy a szervezet neve is mutatja, a kiút, a prostitúcióból való kilépés elősegítése. Nincsenek illúzióik, több száz prostituálttal találkoztak az évek folyamán, de két kézen megszámlálható, hány esetben jártak teljes sikerrel. Nem törekszenek világmegváltásra és nem is keseregnek, beérik a napi beszélgetésekkel, a közös együttléttel és egymás segítségével. Munkájuk egyik újszerűsége, hogy nemcsak volt prostituáltak jönnek össze rendszeresen, hanem más okból bajba jutott nők, hajléktalanság, betegség miatt segítségre szorulóknak, nagyjából húszan-huszonötön kézimunkáznak, együtt étkeznek és beszélgetnek. A közös együttlét és az állandó kapcsolat erősíti a szolidaritást, a toleranciát. Nemcsak egymást támogatják, de a volt prostituáltak a még aktív társaikkal is kapcsolatot tartanak, ami reményt adhat az ő problémáikban való segítséghez. A csoportot vezető szakember szerint a prostituáltak segítése nagy türelmet és őszinteséget igényel, van olyan kiutat talált prostituált, akit tíz évbe telt csatlakoztatni a csoporthoz. A prostitúció legalizálásáról hallani sem akar, a munkakénti elismerést, a vigalmi negyed létrehozását és a bordélyok működtetését nemcsak erkölcsbe ütközőnek, de a prostitúció további megerősítésének tartja. Csak az áldozatok segítségét és a prostitúcióból kilépést tartja fő feladatának, és természetesen az oktatással és különösen a hit segítségével való megelőzést. Meggyőződése, hogy kis csoportokban, türelemmel, megértéssel több eredményt lehet elérni. Amint azt többször is elmondta: *„ne csinálj semmit, csak légy kedves és kösd le a figyelmüket, a többi jön magától”*¹⁰. Véleménye szerint az önkormányzatok nem a zónákkal, hanem a hasonló csoportok munkája feltételeit segítve, a civilekkel együttműködve tehetnek a prostitúció kérdésének megnyugtatóbb rendezéséért.

Kiút – a volt prostituáltak szerint

Volt és aktív prostituált interjúalanyaim életútjai alig különböznek egymástól. Szegénység, vidéki származás, alkoholisták, büntetett előéletű, munka nélküli szülők, állami gondozás, vagy csavargás, korai párkapcsolatból több gyerek – a véletlen úgy hozta, hogy valamennyien romának, magyar romának tartják magu-

10 Brósz Csaba Botond: Védett tér. Év végi beszámoló. Budapesti Műszaki és Gazdasági Egyetem, Építész-művészeti Doktori Iskola, 2014. 01. 16., 26. o.
http://dla.epitesz.bme.hu/appendfiles/550-Brosz_dla_20140116.pdf

kat. A többségük korán került az utcára, vagy a rokonsága, a közvetlen környezete, vagy az állami gondozott társai hatására. A kényszer az ő esetükben a környezet mintája, ahol nem erkölcsi kérdés a prostitúció, de kényszer a kötöttségektől, a szegénységtől való szabadulás.

Első interjúalanyom kivétel: 31 éves korában kezdte, állami gondozásos életéről mondja:

„Nekem nagyon sok szép emlékem van, kiváló sportoló voltam, kézilabdáztam, a tv-ben is szerepeltem. De aztán betöltöttem a 18. évemet, hazamentem, és ott voltam a nagyvilágban egyedül. Aztán jött a férfi, és ami még könnyebben jön, a gyerek. Még csak életem se volt, mindig csak vágytam a szabadságra és nem tudtam megmaradni. Világ életemben másoknak voltam alárendelve.”

Második interjúalanyom szerint a gyerekek, már ha otthon élnek egyáltalán, *„csak azt látják, hogy az anyjuk is ezt csinálja, drogoznak, bűnöznek, így mást se lát a gyerek, csak ezt. Ebben élnek a szülei, hiába tanítatják az iskolába.”*

Arra a kérdésre, hogy felméri-e lányok, mivel jár ez az élet, és akarnak-e kikerülni belőle, volt prostituált interjúpartnerem, aki sokat találkozik és foglalkozik fiatalok, utcán dolgozó lányokkal így válaszol:

„Nem tudnak és nem akarnak, egyszerre. Amikor nagyon el vannak szomorodva, kilátástalannak látják az egészet, összevesznek a stricivel, mert nem kerestek annyit, nincs hol aludniuk, amikor baj van, akkor mindent megígérnek, megfogadják, hogy abbahagyják. Ha meg másnap egy picit remény van arra, hogy pénzt keres, akkor már semmi bajuk sincs, mennek ki az utcára.”

A kényszerűség és kényszerűtség mellett más érzések is munkálnak. Harmadik interjúalanyom szerint: *„Amikor kimegyek az utcára és keresem a pénzt, azt hisszük, hogy mindegy, kinek vagy kiért tesszük, a gyerekemért, a stricimért, bárkiért. Én azt hittem, annyival többet érek azzal, hogy most odaadtam nekik a pénzt. Azt hittem, hogy megveszem a szeretetüket. De közben nem, csak illúzió, ezt bebeszéltük magunknak az évek alatt. Egy idegen férfi rám néz, és ezért megyek el vele, mert nőnek érzem magam, kellek neki.”*

A közszájon forgó megoldásokról és a megoldókról nincs jó véleményük. Úgy vélik, a lányok tudják, milyen életet választanak, van elég film, erről szól a média, a fórumok és sokat beszélnek róla.

„Jogom van élni normálisan, nem rabszolgának születtem, meg jogom van az életemhez... ja, persze, csak nem a prostiknak” (első interjúalany).

„Nekem kevés az, hogy valaki szebb jövőt ígér, meg munkát, azzal nem oldanak meg semmit. De aki éjszaka dolgozik, úgy megszokja azt az életet, mint egy kapcsolatot” (harmadik interjúalany).

Csak ritkán és nagy bajban, betegség, jogi problémák esetén kérnek segítséget, azt is főként egymáson keresztül. Nagyon magányosnak érzik magukat, és

elzártan, egymás között élnek. Ebből a körből lassú a kiút, és ritkán sikerül, az idősödés, de leginkább a csőstül érkező betegségek kényszerítik leggyakrabban őket az utca elhagyására.

Mit tartanak elegendő motiváló erőnek a prostitúció befejezéséhez és az utána való élet elviseléséhez? Kétségtelen, van abban igazság, hogy a segítség gyakorlati formái, nem is szólva az elméleti-jogi perpatvarokról, nem adnak elegendő hajtóerőt a kilépéshez.

Tagadhatatlan, hogy vannak egyedi sikertörténetek, ezek megértéséhez két fontos kérdésre kerestem a választ. Először is tisztában kell lenni azzal, hogy a kényszerűségek következtében melyek azok a főként érzelmi indítatások, amelyek erre az életformára készítették és itt tartották a lányokat, és egyúttal milyen külső vagy belső hatásra van szükség ahhoz, hogy képesnek tartsák magukat a prostitúció nélküli életre.

A válaszok korántsem hangzanak „tudományosan”. A családi-gyerekkori állapotok szeretethiánnyal járnak, a durva bánásmód, az elhanyagolás és erőszak a kötődésnélküliség elfogadását, a testük iránti közömbösséget idézi elő. Attól, hogy leginkább csak a saját körükben mozognak, bezárul a világuk, ennek következménye az elmagányosodás. Az erkölcsi megvetés, a „bűnösség” tudata és érzete még inkább kizárja őket a mindennapi életből. Szexualitásukat el kell választaniuk az érzelmeiktől, ami az intimitás hiányát okozza. A legszembetűnőbb azonban a lányokban, jobbra a roma lányokban dülő mérhetetlen szabadság és függetlenség iránti vágy, amellyel nem szokás számolni a segítő oldalon. „*Világ-életemben másoknak voltam alárendelve, és én ezt nem jól tűrtem. De amíg én ebbe a csoportba nem jöttem, és Istenben nem hittem úgy, ahogy kell, engem azelőtt nem érdekelt, hogy a magyar mit gondol, hogy most ő adózik, én meg lopom az áramot, mert úgy éltem, ahogy tudtam. Mi nagyon sokan voltunk így. De ha Istenhez közel kerülsz, másként gondolkodsz. Nekem nagyon sok pénzem volt, de soha eszembe se jutott, hogy kifizessek egy számlát, vagy lakbért. Most meg nagyon kevés a pénzem, de az első dolgom, hogy kifizessek mindent*” (első interjúalany).

Elmondásuk szerint a másoktól való függés és elkülönülés tapasztalata, a kiszolgáltatottság mellett a szabadság, függetlenség iránti vágy következménye a „közserkölccsel” való szembekerülés, a szabályok megszegése. Egyetlen urat ismernek el maguk felett, a transzcendens hatalmat, a feltétel nélküli szeretet és jószág megtestesítőjét, aki nem emberi és megalázó felügyeletet gyakorol feletük. Olyan törvényei vannak, amely természetes követelmény minden embertől, függetlenül társadalmi, egyéni helyétől és milyenségétől. A hit ereje elvezet a mindennapi erkölcshez, a parancsolatok betartása nagyobb erő, mint az ember alkotta törvények és a hatalom.

„Azt mondom, hogy amióta Istenben hiszek, azóta valahogy kitágult a világ. Úgy érzem, amióta rátértem erre az útra, sokkal rosszabb ember lettem, mint előtte. Azelőtt feltétel nélkül segítettem, nem érdekelt, honnan jött vagy kicsoda, most meg megnézem, hogy meg tudná tenni ugyanazt, amit én, de nem akarja. Sokszor beszélek Istennel, és kérdem, hogy miért vannak bennem ilyen érzések” (első interjúalany).

A missziós munka, a segítségnek ez a formája egyben sikeresebb bűnmegelőzés is lehet.

A Baptista Szeretetszolgálat és a prostitúció áldozatainak segítése

A szeretetszolgálat munkatársával készült interjúban arról is esett szó, hogy közel tíz éve foglalkoznak prostituáltak segítségével, eleinte az utcán álló lányoknak vittek egészségügyi felszereléseket, ételt, italt. 2004-től már inkább az emberkereskedelem áldozataira koncentráltak, védett házakat hoztak létre és tartanak fenn ma is. Több száz embernek segítettek már az elmúlt évtizedben. Sikereik titkát a különböző hivatalos szervezetekkel való folyamatos együttműködésben látják. Nem panaszkodnak információhiányra, kapcsolatuk a rendőrség munkatársaival hivatalos, kölcsönös, és zökkenőmentesen működik. A bajba kerülő áldozatok hazahozatalán, kimentésén túl, oktatással, konferenciák szervezésével mélyítik kapcsolataikat és „érzékenyítik” a rendőröket. A Szexmunkások Érdekvédelmi Szervezetével való bárminemű kapcsolattól azonban elvi okokból elzárkóznak, miután nem tartják munkának a prostitúciót. Természetesen legfőbb céljuk, hogy az áldozatok felhagyjanak a prostitúcióval. Ebben már koránt sincs akkori sikerük. Mindenkinél személyre szabott programot dolgoznak ki, tapasztalataik szerint legalább három hónapra van szükségük arra, hogy az áldozatok készen álljanak a változásra. Személyfüggőnek tartják, hogy ki képes az életmódváltásra, és ki nem. A visszaesés jellemző objektív veszélyei a családi környezet, amelybe visszatérnek, az iskolázatlanság és a munkanélküliség, szakképzetlenség.

„Mi nem erőltetjük a hitet, a megtérést, ha valaki jön, és érdeklődik, akkor megkapja, van rá lehetősége, hogy megismerje. Meg tudnak változni az emberek, mi ebben hiszünk, több emberrel találkoztam, aki 180 fokot változott, akár cigánymisszió során. A hitben élés a szeretet miatt tud nagyon erős lenni. A legnagyobb probléma, hogy akik áldozatok, nincsenek szeretve, ezért ők maguk se tudnak szeretni. Megváltozik az érintés jelentősége, a szexualitásnak is megváltozik az értéke. Fontos, hogy az emberek érzéseket és szeretni tanuljanak meg. A szeretet a szívükben kell hogy legyen. Ez olyan morális tartást ad, ami hatásos és tartós az emberi élethez.”

Gyermekprostitúció

A fiatakorúak prostituálódásának egyik súlyos problémája, hogy a jogi szabályozás következetlen, sőt ellentmondó. A 2013-ban életbe lépő új Btk. önálló tényállása mutatja, milyen fontossá vált ez a kérdés. Mindazonáltal, míg a gyermekprostitúció korhatárát a Btk. a tizennyelcadik életévhez köti, addig a szabálysértési törvény szerint a tiltott prostitúció a tizennégy és tizennyolc év közöttiekre is érvényes. Mindez azt jelenti, ha a tizennyolc év alatti személy megszegi a szabálysértési előírásokat, a ki nem fizetett pénzbüntetése akár elzárással is járhat, azaz elkövetőként kezelik.

A vizsgálatok szerint a gyerekek tizenhárom és tizenhat éves koruk között kezdik el a prostitúciót, rendszerint közvetítőkön keresztül; többnyire nevelőotthonok lakói vagy diszfunkciós családtól elszakadni akaró kamaszok.¹¹ A Nemzeti Bünmegelőzési Tanács szakértője a vele készült interjú alatt elmondta, hogy az esetek többségében a gyereklányok nem külső kényszer következtében, hanem önszántukból, vagy barátnök hatására, kifejezetten „könnyű” pénzkereset reményében kerülnek az utcára. A másik csoportba azok a gyerekek kerülnek, akiket főként ismerős, rokon környezetből való, szervezett keretekben működő futtatók szerveznek be. Igen veszélyeztetettek a hátrányos helyzetű, mélyszegénységből érkező, roma származású gyerekek, akiket hamis ígéretekkel, látszatajándékokkal és a legtöbbször droggal függővé téve kényszerítenek prostitúcióra. Az sem ritka, hogy a lányok a szerelem ígérétevel, majd külföldi munkalehetőséget és közös életet kilátásba helyezve kerülnek a futtatók kényszere alá.

A megelőzésre helyezi a hangsúlyt a Rákospalotai Javítóintézet vezetője. A gyermekprostitúcióba kerülő kislányok (a beszélgetés idején hárman) speciális foglalkozást igényelnek. Sok időre, hosszú regenerálódásra van szükségük, tanulással kell perspektívát mutatni nekik, sok programot kell szervezni nekik, további feladat a kötődési képességük erősítése.

Nemzetközi minta a szomszédból: Ausztria

Közelsége, a prostitúció átlátható jogi rendezettsége és nem utolsósorban a fizetőképes kereslet miatt a szomszédos ország régóta vonzó a magyar prostituáltaknak. Ausztriában eltérő a közigazgatási tartományok prostitúciós szabályozása. Vorarlberg tartományé a legszigorúbb, ott csak engedélyezett bordélyházakban lehetséges, ilyenek azonban nincsenek, más tartományokban a helyi önkormány-

¹¹ Az állampolgári jogok biztosának jelentése az AJB 1472/211 számú ügyben.

zatok engedélyéhez kötött a benti prostitúció, Bécsen kívül Ausztriában az utcai prostitúció tiltott.

Bécs városában 2011-ben megszigorították a prostitúciós törvényt¹², megszüntették a lakott területen az utcai szexuális szolgáltatás lehetőségét, rendőrségi engedélyeztetéshez kötött a bordélyházak működtetése, és a klienseket is büntethetik, ha azok védett területen keresik a szolgáltatást.

Öt kijelölt türelmi zóna ad lehetőséget a szexuális szolgáltatásra.

A szabályszegőket szigorúan büntetik, száz euró az első alkalommal, de ha nem a helyszínen fizetik, akkor a büntetés a hétszáz eurót is elérheti, a prostituáltnak pedig azonnal el kell hagynia a területet, mert ha egy órán belül még ugyanott áll, akkor letartóztatják. A rendőrségi ellenőrzéskor az igazolványát, az ellenőrző kártyát és a lakcímgazolványt kell bemutatni.

Nemcsak az utcai, de a benti prostitúciót is újraszabályozta a törvény. A rendőrségen 2012 végéig kellett bejelenteni a régi bordélyokat és lokálokat, amelyekben efféle tevékenységet folytattak, az újakat pedig engedélyeztetni kell. Ezek az intézmények is csak a védett területen kívül lehetnek (a magyar szabályozáshoz hasonlóan iskolák, templomok, kórházak stb. közelében nem működhetnek), az utcáról megközelíthető, de feltűnéstől mentes bejáratuk kell hogy legyen. A törvényellenesen működő intézmények tulajdonosai hétezer euró büntetést kaphatnak, és azonnal bezárathatják őket.

A szigorítás mellett a prostituáltak számára különböző adminisztratív könnyítő intézkedéseket is tartalmaz az új jogszabály, legalábbis papíron. A rendőrségi regisztráció kötelező, de nem kell bejelenteniük, ha szabadságra mennek, vagy ha szüneteltetik a tevékenységüket, ám hat hónap után törlik az adataikat, és újrakezdésnél újra kezdhető minden előről. Az ellenőrző kártya megszerzéséhez a személyes megjelenésen túl útlevél, személyi igazolvány, lakcímgazolás szükséges, az ára 16,40 euró. Utána következhet az orvosi ellenőrzés, a szűrővizsgálat huszonnégyszáz euróba kerül, és hetente meg kell ismételni, HIV-szűrésre pedig háromhavonta kerül sor. Prostituáltként Ausztriában csak „új egyéni vállalkozóként” lehet dolgozni, alkalmazottként nem. Az ellenőrző kártya megszerzése után egy hónapon belül jelentkezni kell az adóhatóságnál, 2011-ben tizenegyezer euró alatti éves jövedelem adómentes volt, ám adóbevallást minden esetben kell készíteni. Társadalom- és betegbiztosítás is kötelező annak, aki bármely tartózkodási címen Ausztriában él. Ha az éves jövedelme nem haladja meg a biztosítási küszöböt, amely 2011-ben 6453 euró volt, akkor a prostituálnak a járulékalap 26,68 százalékát, havi 8,20 eurót kell befizetnie.

Az újonnan regisztrálóknak civilszervezetek szerveznek tanácsadásokat.

¹² Gesetz, mit dem die Prostitution in Wien geregelt wird. Wiener Prostitutionsgesetz 2011, WPG 2011.

Egy nemzetközi összehasonlító tanulmány¹³ megállapítása szerint Ausztriában 3370 regisztrált prostituáltat tartanak nyilván, kilencvenöt százalékuk nő és nem osztrák állampolgár. A bécsi rendőrségnek Bécsben 793 magyar nőről és 15 férfi prostituáltról van tudomása.

Bécsben 2007 és 2012 között ötvenhat százalékkal nőtt a prostituáltak száma.

A regisztrált prostituáltak száma a következőképpen alakult. 2007: 1506; 2010: 2351; 2011: 2800, ebből mindössze százan osztrákok.

Ausztriában 2010-ben 990 prostitúciós célú lokál és bordély volt, ennek több mint a fele, hatszáz lokál (szaunastúdió, masszázs salon stb.) Bécsben működik.

Áldozatvédelem Ausztriában¹⁴

A stabil jogi és rendészeti környezet, az ezek megvalósítására szánt anyagi és szakmai erőforrások ellenére az osztrák prostitúció kezelése hasonló nehézségekkel küszködik, mint a magyarországi.

Elsősorban a prostitúció mobilitása okoz gondot, minden szempontból. Az évszakok és a kereslet változásai megszabják a prostitúció irányát és számárányát is. A lányok településről településre, országról országra, utcáról utcára, sőt az utcáról lokálokba, bordélyokba vándorolnak, vagy az internet segítségével üzletelnek. Legtöbb esetben lehetetlen a regisztráció, mert se lakcímük, sem pedig állandó „munkahelyük” sincs.

A munkanélküliség következtében az anyagi haszon reményében, gyakran kényszerítés nyomán Ausztriába utazó külföldi prostituáltak nyelvtudás nélkül lehetetlen helyzetbe kerülhetnek.

Az osztrák áldozatsegítés behálózza az országot, minden tartományban számos állami és civilszervezet található.

A prostituáltakat a politikai-ideológiai nézeteknek megfelelően két oldalról is segítik. Egyrészt a prostitúciót önkéntes munkaként értelmező szempontok alapján jogi, rendészeti biztonság és védelem céljából. Ennek egyik formája a szexmunkások érdekvédelmi szervezeteinek működése¹⁵. Ilyen szervezet a Sophie¹⁶, a képzési központ prostituáltaknak, amely kifejezetten a prostituáltak jogainak és érdekeinek védelmére alakult.

13 Hendrik Wagenaar – Sietske Altink – Helga Amesberger: Final Report of the International Comparative Study of Prostitution Policy: Austria and the Netherlands. Platform31, Den Haag, 2013
http://kks.verdus.nl/upload/documents/P31_prostitution_policy_report.pdf

14 Regelung der Prostitution in Österreich. Empfehlungen der Arbeitsgruppe. „Landerkompetenzen Prostitution”. Wien, 2012. www.bmbf.gv.at/medienpool/26159/prostitution_01.pdf

15 Sex-worker Forum of Vienna, 2013. Austria: Discrimination against Sex Worker in the Right to Work and to Health. www.sexworker.at Das Forum für Profis

16 SOPHIE, BildungsRaum für Prostituierte. <http://www.sophie.or.at>

Bécs városának honlapján¹⁷ egyebek között magyarul is szerepel a prostitúcióra vonatkozó szabályok, kötelezettségek, lehetőségek ismertetése, valamint a segítőszervezetek és tanácsadó szolgálatok elérhetőségei.

A TAMPEP¹⁸ egyik munkacsoportja a LEFÖ¹⁹, intervenciósszolgálat a nőkereskedelem érintettjeinek, amely a migráció idején az országban dolgozó szexmunkások egészségügyi és áldozatsegítési nehézségeivel is foglalkozik.

A munkaként kezelés számos nehezen betartható kötelezettséget és kevés jogot jelent. A prostituáltak rendőrségi regisztrálása fizetéshez kötött. Adózás, egészségbiztosítás kötése ugyancsak kötelező. Ezzel szemben a kijelölt zónákban hiányzik a törvényben előírt infrastruktúra²⁰, különösen érvényes ez a Prater vásárterületére és az Auhofcenter környékére. A férfi prostituáltak számára nincs segítőszervezet, miközben legalább kétezerre becsülik a férfiprostituáltak számát, és kilencvenkilenc százalékuk nincs regisztrálva.²¹

A másik megközelítés a prostituáltakat egyértelműen áldozatként kezelő, kényszer hatása alatt tartott személyként értelmező álláspontot képviselő, főként civil, egyházi szervezetek áldozatsegítő munkájában érvényesül.

Ausztriában a szexuális célú emberkereskedelem áldozatainak segítségével számos szervezet foglalkozik. Addig, amíg a prostituáltak rendelkezésére mindössze két szakosodott szervezet áll, az emberkereskedelem áldozataival tucatnyi csoport foglalkozik.

Az osztrák Weisser Ring áldozatsegítő szervezet²² a bűncselekmények áldozataira koncentrál, így természetesen az emberkereskedelem és a fiatalkorúak szexuális kizsákmányolásának is gondozója.

A Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület és a prostitúció áldozatai

A Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület 2013-ban már foglalkozott a prostitúció és az áldozatvédelem problémáival²³. A svájci Weisser Ring és a magyar szervezet

17 Stadt+Wien. Tájékoztató női és férfi prostituáltak számára. www.wien.gv.at

18 <http://tampep.eu/index.asp>

19 Gesetz, mit dem die Prostitution in Wien geregelt wird (Wiener Prostitutionsgesetz 2011 – WPG 2011).

20 Wiener Prostitutionsgesetz 2011

21 Patrik Hladschik: Strassenprostitution in Wien. Aktuelle Problemlagen der Sexarbeit. Projektarbeit an der Technische Universität, Wien, 2013, S. 6.

22 www.weisser-ring.at

23 Szakmai ajánlás partnerszervezetek részére a prostitúció és emberkereskedelem áldozatainak részére nyújtott segítési lehetőségekről és a segítségnyújtás folyamatáról. Svájci-magyar Együttműködési program. 2013. 08. 07. www.fehergyuru.eu

együttműködés keretében főként az emberkereskedelemre koncentrálna megfogalmazta az áldozatoknak nyújtandó segítség lehetőségeit és formáit. A megállapítások tükrözik a gondok változatlanágát és egyben a segítség hatékonyságának alacsony fokát. A szervezetek közötti együttműködés hiánya vagy körülményessége, az információk lassúsága, a jogi szabályozások bizonytalansága és az adatvédelmi előírások nehezítik, olykor ellehetetlenítik az áldozatoknak való segítséget. Az egyesület konkrét javaslatokat is tett, ilyen a számtalanszor emlegetett megelőzés, amelynek a legmegfelelőbb formája az oktatás, ismeretek terjesztése a fiatalok körében. Az sem újdonság, hogy a prostituáltak csoportja speciális, bár sokat tudunk róluk még sincs kölcsönös és állandó kapcsolatuk sem az érdekvédelmi, sem pedig a segítőszervezetekkel. Olyan tabunak számító kérdést is felvetettek, mint az etnikai csoportokra bontott statisztika szükségessége. A javaslatban megkísérelték a prostitúcióról való gondolkodás és gondoskodás kettősségének megszüntetését. Úgy, hogy az emberi jogi megközelítésnek is helyt adtak, miközben kiemelték, hogy kívánatos lenne, hogy „a törvény az emberkereskedelmet büntesse, ne a szexmunkásokat és ügyfeleiket”. Végül az ajánlás leszögezte, hogy „nem új szervezeteket, ellátóhelyeket hozunk létre, alakítunk ki, hanem a meglévő források felhasználásával és koordinálásával nyújtunk olyan komplex ellátást az erőszak áldozatai számára, amely elősegíti rehabilitációjukat és reintegrációjukat”²⁴. Csak ismételni lehet a racionalitás, a lehetőségek és a szándék összehangolására irányuló törekvést, amely számol az ideológiai, szemléleti és gyakorlati, megvalósításbeli különbségekkel, de nem zárja ki a prostituáltakat a segítségből, akár szexmunkásként, akár kényszerűsügből, áldozattá vált helyzetben igényelnek védelmet.

„Tagadhatatlan, hogy egyes nézetkülönbségek megnehezítik vagy akár meg is akadályozhatják az együttműködést, hogy a jogszabályozás és általában az állami intézkedések több figyelmet szenteljenek a prostitúció keresleti oldalának csökkentésére, illetve, hogy a prostitúció emberi jogi sérelemnek tekintsek. Viszont a prostitúcióra vonatkozó különböző álláspontok nem feltétlenül jelentenek akadályt az elsődleges célt illetően, amely a prostituáltak és a szexuális célú emberkereskedelem áldozatai helyzetének javítása.”²⁵

Összegzés és megállapítások

A prostitúcióról való gondolkodás reménytelenül ellentmondásos. Elfogadható-e, beilleszthető-e a társadalom gond nélküli működésébe, vagy megszüntethető, el-

²⁴ Uo. 13. o.

²⁵ Uo.

tüntethető-e a mindennapokból? Az erre adandó választ alapvetően a kettősség jellemzi. Önkéntesség vagy kényszer, munka vagy elnyomás, erőszak vagy áldozatiság, támogatás vagy tiltás. Attól függően, hogy ki, mely szervezet a „vagy” melyik oldalát választja, egyben kibékíthetetlenül dönt politikai megoldás, szabályozási forma, ideológia alapján. A prostitúció szabályozásában, a rendőrség működtetésében, a bűnmegelőzésben és az áldozatvédelemben egyaránt ez az összeegyeztethetetlen dilemma az uralkodó.

Vizsgálatom szerint a jogi szabályozás is ezt a kettőséget mutatja. A politika az elmúlt 15 évben bizonyította, hogy a prostitúció létének elismerése, bizonyos fokú dekriminalizálása, egyszersmind a törvényi feltételek mellőzése olyan helyzetet teremt, amely minden résztvevőnek „sokba kerül”, a szó szoros értelmében is.

A felemás, betarthatatlan szabályok a rendőrségtől, a bíróságtól, a büntetés-végrehajtástól jelentős anyagi és emberi erőfeszítést igényelnek. Nem beszélve az adó kiesésről, a kapcsolódó bűnözés áráról, az egészségügyi költségekről. Erőltetett megoldás születik, a rendőrségnek egyrészt a polgárok igényének megfelelően a közrend, közbiztonság, közegészség és közérkölcsek védelmében a törvény szigorát alkalmazva kell eljárnia, miközben mintha egymásról sem tudnának, egyazon épület szomszédos szobájában az áldozatvédelmi és bűnmegelőzési osztályoknak éppen a törvény betartatlansága és betarthatatlansága során keletkezett károk kiigazítása, orvoslása és a megelőzés a feladatuk.

A prostituáltak, szexmunkások ha rendőri zaklatásra, túlkapásokra panaszkodnak, megfizethetetlen büntetésekkel, elzárással sújtják őket. Munkakörülményeik, egészségügyi ellátásuk megoldatlan, kilépési lehetőségeik szervezetlenek. Ha áldozatként kezelnék őket, ami csak az emberkereskedelem és a fiatalkorúak esetében jár alanyi jogon, akkor sincsenek sokkal jobb helyzetben. Nem ismerik a megsegítésük lehetőségeit, az esetleges kilépési szándékukhoz nincs megerősítő objektív feltétel. Végül akár szexmunkásként, akár áldozatként jelentkeznek, rajtuk az erkölcsi megvetés bélyege, és ezt egyetlen szervezet, jogszabály vagy politikai irányzat sem képes megváltoztatni.

Az áldozatsegítő szervezetek teli vannak anyagi gondokkal, az azonos oldalon állók még egymással is nehezen kooperálnak, hát még a vélt barikád másik oldalán lévőkkel. Elképzelhetetlennek tartják, hogy mindenkinek van helye a segítségben, lehetetlennek hiszik, hogy elismerjék egymás erőfeszítéseit. A „minden prostituált kényszer áldozata” elvet vallók erkölcsösnek vélt indulata áll szemben a prostitúciót munkának tartók racionálisnak gondolt véleményével.

A politikai álláspontok inkább igazodnak ideológiákhoz, erkölcsi megfontolásokhoz, mint a mindennapi valóság tapintható nehézségeinek kezeléséhez. Pedig mindenki elmondja a saját verzióját...

1. A jogi szabályok betartása mindenkire kötelező. A törvény, ha van, akkor annak betartása, vagy új jogszabály létrehozása az érintettek (beleértve a prostituáltakat is) megkérdezésével. Legyen az bármi, ami könnyíthet emberek sorsán.
2. Az együttműködés a szervezetek között, közös kiindulópontnak elfogadva azt, hogy a segítség, bárhonnan jön, emberi kötelesség és nem pusztán erkölcsi kérdés. Semmi ellentét nincs abban, hogy vannak, akik a prostitúció megszüntetésén fáradoznak. Megmutatják a kiutat, és ez vezethet munkához, iskolához, Istenhez. Jogi, lelki támaszt nyújtanak, vagy egyszerűen csak beszélgetnek az áldozatokkal. Ki-kik lehetősége, képessége és szándéka szerint. Mindazonáltal tudomásul kell venni, amíg valamennyi prostituált „kivezetése”, vagy a bekezdésük megelőzése nem sikerül, addig azoknak is szükségük van segítségre, akik benne vannak, kényszerűségből, átmenetileg, urambocsá’, önként. Egy szóval: a két oldalon állók nem veszik el egymás munkáját, s ha már együttműködni nem akarnak is, legalább ne bántsák egymást.
3. Az áldozatok igényeinek felmérése, megkérdezésük, véleményük megismerése nélkül nem képzelhető el a jelenleginél hatékonyabb jogi, de áldozatsegítési megoldás sem. Ez nemcsak toleranciát, de emberi mivoltuk elismerését is jelentené, bizonyítékát annak, hogy nem erkölcsi megvetés tárgyai, akiknek a feje felett folyik el, jobbára a szó és a pénz...

„Az emberkereskedelem és a prostitúcióval kapcsolatos törvények összehangolása, a szabályozottabb és szorosabb szakmaközi együttműködés és az érintettek számára megfelelőbb szolgáltatások nyújtása révén bízunk az áldozatok helyzetének javulásában” – áll a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület javaslatában.²⁶

MELLÉKLETEK

Beszámoló

a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület szakmai tanulmányútjának tapasztalatairól

2014

Összefoglaló és az áldozatsegítés és krízisellátás területén működő osztrák szervezet (Weisser Ring) munkájáról, valamint az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének, a European Union Agency for Fundamental Rights (FRA) működéséről

Weisser Ring, az osztrák áldozatsegítő egyesület

1978-as megalakulása óta az osztrák Weisser Ring országos szervezetté fejlődött, jelenleg kilenc tartományban tizenkét irodát működtet, ezek közül kettő minősül központi irodának: a grazi és a bécsi. A költségvetésük évi százhúszezer euró, és csak 2013-ban ötmillió eurót fizettek ki gyorssegélyként az áldozatok részére – alkalmanként tíz és háromezer euró közötti összeggel segítéyzik a bűncselekmények áldozatait. Amellett, hogy anyagilag sokkal nagyobbak az osztrák kollégák lehetőségei, mint a magyarokéi, jóval többen is vannak, hiszen tizenöt részmunkaidős munkatárs mellett közel háromszáz (!) önkéntes segíti a munkájukat. Persze kell is ekkora létszám, hiszen több szolgáltatásuk mellett működtetnek egy ingyen hívható, nonstop segélyvonalat, ezt az osztrák igazságügyi minisztérium finanszírozza – egy átlagos munkanapon körülbelül harminc hívást fogadnak, ez hatékony eszköze az azonnali krízisellátásnak.

Az osztrák áldozatsegítő forródrót

Az Opfernotruf egész Ausztria területéről elérhető, éjjel-nappal ingyen hívható hotline (forródrót), azonnali tájékozási lehetőséget nyújt a bűncselekményekben sértetté váló (osztrák és külföldi állampolgárok) áldozatoknak.

A rendszert 2009 óta az igazságügyi minisztérium anyagi támogatásával tartják fenn, míg az ingyen telefonvonalat az osztrák telefontársaságtól kapják. Tizenhárom munkatársat foglalkoztatnak e körben, négy állandó, négyórás munkavállalót, a többieket pedig megbízási szerződés keretében (ők az úgynevezett „önkéntesek”). A Weisser Ring évi hatszázezer euró támogatást kap az államtól, ez fedezi a segélyvonal fenntartását és a projektben dolgozók javadalmazását is.

Elsősorban pszichológus és jogász végzettségű munkatársak várják a rászorultak hívásait. Egy koordinátor szervezi, ellenőrzi a munkatársakat, monitoring- és riportingtevékenység egyidejű ellátása mellett. A pszichológusok huszonöt, míg a jogászok harminc (áfával) eurós órabérért (megbízással) látják el az „ügyeletet”, az összeg a rendes megbízási díj, illetve munkabér felett jár, a 20.00 és 8.00 óra közötti időszakra. Naponta átlagosan harminc hívást fogadnak, köztük akadnak „visszatérő” ügyfelek is.

Ausztriában három ingyen hotline működik. A legrégebbi a bűncselekményben áldozattá váló nőket segíti (elsősorban családon belüli erőszak áldozatainak nyújtva támogatást), a másik a gyermekáldozatokkal foglalkozik, a harmadik pedig a Weisser Ringé. A segélyvonal beindítása nem volt zökkenőmentes: eleinte a saját lehetőségeikhez mérten igyekeztek ismertté tenni és népszerűsíteni a telefonszámot és a mögötte lévő szolgáltatást (sajtó, plakátok, ismerősök). Ahogy szélesedtek az anyagi lehetőségeik, jelentősebb kampányba fogtak, és nemcsak a rendőri vezetőknek, hanem a sértettekkel testközelből találkozó rendőr kollégáknak szervezett tréningek és workshopok keretében ismertették meg tevékenységüket, dolgozták ki a „nyerő stratégiát”. Ez után mintegy megötszörözött a hívásaik száma.

A sértett vagy ismeri a segélyvonal számát, vagy megtudja azt az öt kihallgató rendőrtől (ez a gyakoribb, a sértettek általában a hatósággal való találkozás után jelentkeznek). A nap huszonnégy órájában bármikor felhívhatja a segélyvonalat és elmesélheti a vele történeteket. Időnként olyanok is telefonálnak, akik bár sértettnek érzik magukat egy eset kapcsán, a felkészült munkatársak mégis rávezetik őket, hogy a sértettség érzete sokszor nem párosul a sértetti jogi státussal. Egy rövid, általános, anonim adatlapot majdnem minden hívás esetén kitöltenek, persze csak akkor, ha a hívó fél képes vagy hajlandó a kooperációra. Ha bűncselekmény sértettjével találkoznak, igen részletes adatlap felvételére kerül sor. Első és legfontosabb feladatuknak tekintik a zaklatott telefonáló megnyugtatót. Ha éppen egy jogász kolléga fogadja a hívást, és úgy ítéli meg, hogy a telefonáló inkább pszichológus gondoskodására szorulna, továbbirányítja őt, vagy megmondja az illetőnek, hogy az adott kolléga mikor lesz legközelebb elérhető. Ez után megválaszolják a sértett sok esetben számtalan kérdését, és továbbirányítják őt a hatóságokhoz (ha az előtt jelentkezett, hogy a cselekmény a hatóság előtt ismertté vált volna, például mert még nem tett feljelentést), egyéb segítőkhez, nonprofit társadalmi szervezetekhez (a cselekmény jellegétől függően, például családon belüli erőszak, nők sérelmére elkövetett szexuális bűntények, lakásmaffia stb.). A hatóságokat azonban szinte soha nem értesítik. Nyilván erre nem kapnak felhatalmazást a sértettől, pláne nem írásban (ennek elmaradása pedig ki-

záró ok), a beszélgetéseket nem rögzítik, az adatlapra is csak a hívó számát vezetik fel, név, lakcím nélkül.

Az áldozatok a munkatársakkal történő beszélgetések idején minden olyan szükséges információt megkapnak, legyen az jogi, vagy technikai jellegű, amely lehetővé teszi a határozott és célravezető fellépésüket a hatóságok előtt, lélekben is megerősítve őket annak érdekében, hogy a büntetőeljárásban a lehető legszélesebb körben érvényesülhessenek a sértetti jogaik.

Érdekes adatok¹

Az összes beszélgetés átlagos hossza 5,4 perc, a részletesebben dokumentált beszélgetéseké pedig tíz perc. A hívások nagyobb része (72 százalék) 8.00 és 20.00 óra között érkezik, a maradék pedig 20.00 és 8.00 között. A hívók hatvanegy százaléka nő. A hívók hatvannyolc százaléka áldozatként telefonál, tizennégy százaléka hozzátartozó, két százalék vádlott. Az összes hívó hatvannyolc százaléka először telefonál, tizenegy százalékuk pedig további tanácsért/utánkövetésért.

A segélyvonal optimális működéséhez elengedhetetlen az állandó minőség fenntartása. A munkatársak rendszeres képzésével, csoportmegbeszélésekkel (évi negyven) és két évközi műhelyfoglalkozással segítik a kollégák felkészültségét, erősítik az érzelmi megküzdésüket, hogy a munkájuk idején mindig a legjobbat hozhassák ki a beszélgetésekből.

Pszichoszociális segítségnyújtás

A bécsi Fehér Gyűrűnél nemcsak a huszonnégy órás segélyvonalon dolgoznak pszichológusok, hanem ahogy nálunk is, ők is fogadnak munkaidőben olyan áldozatokat, akiknek lelki tanácsadásra, támogatásra, esetvezetésre van szükségük. Így a Weisser Ringnél a pszichológusok háromféleképpen tudnak segítséget nyújtani a hozzájuk fordulóknak. A segélyvonalon történő tanácsadás és beszélgetés mellett, ha személyes találkozóra van szükség, akkor általában szupervizív (támogató) terápia formájában vezetik az ügyfelet. Ezek a személyes terápiai annyi ülésből állnak, amennyire az ügyfélnek szüksége van (tehát hónapokig, vagy akár évekig is segíthetnek egy áldozatot), de csakis a bűncselekményből és áldozattá válásból fakadó problémák keretein belül. Ha mélyebb, a személyiség szerkezetéből vagy a bűncselekmény előtt történt eseményekből adódó problémákat (is) meg kell oldani, akkor segítenek az ügyfélnek megtalálni a legalkal-

¹ Forrás: Weisser Ring Opferntruf Jahresbericht.

masabb terapeutát, sőt, ha nem sikerül ingyen megoldást találni, akkor bizonyos esetekben az egyesület állja a terapeuta díját is.

Az Ausztriában elkövetett bűncselekmények áldozatainak a negyede jut el a Weisser Ring szervezetéhez, kiemelt csoportként kezelik a szexuális bűncselekmények tizennégy éven aluli áldozatait – mindegyikükkel felveszik a kapcsolatot. Összességében Ausztriában rendkívül hatékonyan működik az áldozatvédelem, ezt jelzi az is, hogy a bűncselekmények áldozataival országszerte jelenleg negyvennyolc különböző, specializált szervezet foglalkozik.

Pszichés hatás telefonon át:

a telefonos segítségnyújtás mint a krízismegoldás egyik lehetősége²

A telefonos szolgáltatokat az öngyilkosság megelőzésének szándéka hívta életre. A segítségkérő általában elkeseredett, tanácstalan, bizonytalan állapotban hívja a szakembert. Ennek nyomán inkább krízisintervenciós szolgáltatásnak lehetne nevezni ezeket. Sok kutatási adat mutat rá arra, hogy nagyon sokat megtudhatunk a telefonon hívó személyiségéről, érzelmi és indulati állapotáról, és a szakembernek is lehetősége van az érzelm kifejezésre, érzelemadásra. Ily módon alkalmas eszköze lehet az információátadásnak, tanácsadásnak, sőt a pszichoterápiás folyamatnak is. A szakember részéről viszont még kiemeltebb szerepe van a kongruenciának, empátiának, kommunikációs készségeknek.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségét a 2007. február 15-i 168/2007/EK tanácsi rendelet (HL L 53/2., 2007. 2. 22.) hozta létre. A szervezet székhelye Bécsben található.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének (European Union Agency for Fundamental Rights; FRA) feladata, hogy bizonyítékokon alapuló tanácsadással segítse az uniós és nemzeti szintű döntéshozókat, hozzájárulva ezzel az alapvető jogokkal kapcsolatos tájékozottabb, célzottabb vitákhoz és szakpolitikákhoz. A bizonyítékok az EU tagállamaiban végzett kutatásokból és monitorozásokból kerülnek ki, ezek alapján (ha a döntéshozók elfogadják) uniós irányelveket dolgoznak ki.

² Buda Béla: Pszichés hatás és pszichoterápia telefonon át. A telefonos lelki elsősegély nyújtás pszichológiai problémái című tanulmánya alapján. <http://www.sos505.hu/images/doc/tanulmanyok/buda1975.pdf>

Az alapvető jogok testesítik meg azt a minimális jogi szintet, amely garantálja minden személy emberi méltóságának megőrzését. A jogokat az Európai Unió Alapjogi Chartájában fogalmazták meg, amely jogilag kötelező érvényű az EU intézményeire, mind a 28 tagállamára vonatkozóan, amikor uniós jogszabályokat hajtanak végre. A charta fejezetei – Méltóság, Szabadságok, Egyenlőség, Szolidaritás, A polgárok jogai, Igazságszolgáltatás és Általános rendelkezések – az EU által elismert jogokat, szabadságokat és elveket sorolják fel.

Az ügynökség célja, hogy az alapvető jogok tekintetében segítséget és tanácsot nyújtson a közösség és a tagállamok megfelelő intézményeinek és hatóságainak az európai uniós jog végrehajtása során, továbbá hogy intézkedéseik megtervezése és meghozatala folyamán támogassa őket. Az ügynökség feladatai között elsőséget élvez a rasszizmus, az idegengyűlölet és az intolerancia elleni küzdelem.

Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége

- a) az alapvető jogokkal kapcsolatos információkat nyújt az EU-ban és tagállamaiban, a következő tevékenységek révén:
 - komparatív szociológiai-jogi kutatások vezetése;
 - megbízható és összevethető adatok gyűjtése és elemzése az adott szituációban, a helyszínen;
 - ígéretes gyakorlatok és fennálló próbatételek azonosítása;
 - jogi és/vagy társadalomtudományi elemzések kiadása az alapvető jogokat érintő témakörökben;
 - tagországokénti áttekintés megjelentetése az EU alapvető jogi helyzetéről az éves jelentésben.
- b) a döntéshozókat kutatási eredményeken alapuló tanácsokkal látja el, a következő tevékenységek révén:
 - vélemények és következtetések megfogalmazása az összegyűjtött kutatási eredmények alapján;
 - a jogszabálytervezetek elemzése az alapvető jogok szempontjából az uniós intézmények kérésére;
 - eszközök és képzési anyagok összeállítása szakemberek számára (például tanárok, újságírók, rendőrség és jogászok);
 - az ígéretes gyakorlati megoldások terjesztésének elősegítése.
- c) együttműködik a partnerekkel, a következő tevékenységek révén:
 - segítséget és szaktudást nyújt az EU intézményei és a tagállamok számára;
 - együttműködik a nemzeti kormányokkal, illetve a regionális és helyi önkormányzatokkal az unión belül;
 - partnerségi kapcsolat nemzetközi intézményekkel, különösen az Európa Tanáccsal, az ENSZ-szel és az EBESZ-szel;

- szoros együttműködés a nemzeti emberi jogi intézményekkel és az egyenlőséggel foglalkozó szervezetekkel;
 - helyt ad az alapvető jogok platformnak, amely a civil társadalmi szervezetek hálózata.
- d) jogtudatosság elősegítése, a következő tevékenységek révén:
- az alapvető jogokkal kapcsolatos szaktudás összegyűjtése egy helyen;
 - az alapvető jogok tudatosítása az alapjogi ügynökség honlapja, a szociális média, videók, kiadványok és események segítségével.

Az ügynökség legfontosabb feladatai továbbá a következők:

- objektív, megbízható és összehasonlítható információk gyűjtése, elemzése és terjesztése az alapjogok viszonylatában az unióban uralkodó helyzet vonatkozásában;
- az adatok összehasonlíthatóságát és megbízhatóságát lehetővé tevő új módszerek és normák kidolgozása;
- kutatómunka végzése és tanulmányok készítése az alapvető jogok területén, továbbá ilyen tevékenységek támogatása;
- meghatározott témákban vélemények és következtetések megfogalmazása és közzététele saját kezdeményezésre vagy az Európai Parlament, a tanács vagy a bizottság kérésére;
- a civil társadalommal folytatott párbeszéd ösztönzése annak érdekében, hogy bővüljenek a polgárok alapvető jogokkal kapcsolatos ismeretei.

Albin Dearing, az alapjogi ügynökség vezető kutatójának elmondása szerint az utóbbi években a menekültügy, bevándorlás és integráció, információs társadalom és adatvédelem, gyermekjogok és gyermekvédelem, rasszizmus és etnikai megkülönböztetés, a független és hatékony igazságszolgáltatáshoz való jog, valamint a bűncselekmények áldozatait megillető jogok területén végeztek kutatásokat és tettek javaslatokat. Az eredmények azt mutatják, hogy ahogy a legtöbb uniós tagállamban, így hazánkban is az áldozatok – és különösen a kisebbségek ellen elkövetett gyűlölet-bűncselekmények, illetve a családon belüli erőszak áldozatainak – körében általános a félelemérzet, és az esetek nagy részét nem jelentik. Ezenkívül az utóbbi időben történt, adatmegfigyeléssel és adatkezeléssel kapcsolatos események rámutattak az uniós és nemzeti szintű adatvédelemért felelős hatóságok nyilvánvaló gyenge pontjaira. Ezek alapján hazánkban – ahogy uniószerre is – nagyobb figyelmet kellene fordítani az áldozatok támogatására és védelmére, valamint meg kell erősíteni az adatvédelmet.

2012-ben a kisebbségek és a gyűlölet bűncselekmények áldozatai voltak a középpontban, több kutatás, áldozati lekérdezés célozta meg azt a témát, hogy a tagállamokban milyen adatokat rögzítenek ennek kapcsán, ezek az adatok meny-

nyiben publikusak, és ki rögzíti őket. Ennek alapján három csoport született: Magyarország abba a kategóriába tartozik, amelyben az államok csak kevés adatot regisztrálnak (Magyarországon a bűncselekmények számát rögzítik), nem analizálják a motivációkat, és az adatokat nem publikálják. A felhasznált forrás az Egységes Nyomozóhatósági és Ügyészési Bűnügyi Statisztika (ENYÜBS).

A rendszerről azt érdemes tudni, hogy csak a vádemelésig eljutott ügyek vannak benne, és azok is a vádemelés évében kerülnek bele, nem akkor, amikor az ügy elindul. Tehát ha egy eset 2010-ben történt, de a nyomozás három évig tart, akkor az a 2013. évi statisztikába kerül. A kisebbségekhez tartozó áldozatokat vizsgálva: a leggyakrabban érintett csoportok az EU-ban a romák és a szomáliaiak, a felmérés szerint Magyarországon a 2012-es adatok szerint az áldozatok tizenkilenc százaléka roma származású.

Albin Dearinget elsősorban az érdekelte, hogy jelenleg milyen jogaik, jogosítványaik vannak a sértetteknek a büntetőeljárásban, mikor és hogyan érvényesíthetnek polgári igényt.

Kérdésünkre azonban elmondta azt is, hogy az ügynökségnek NINCS felhatalmazása arra, hogy egyéni panaszokat vizsgáljon ki, és NINCS döntéshozatali jogköre a szabályozási kérdések terén.

Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület
1055 Budapest, Szent István krt. 1.
www.fehergyuru.eu

Kérdőív*

Magyarországon szinte nincs olyan ember, aki legalább egyszer ne vált volna az élete folyamán bántalmazás, illetve zaklatás sértettjévé. A *Bűncselekmények és krízishelyzetek hátrányos helyzetbe került áldozatainak felzárkóztatására Zala megyében* című projekt a bántalmazás, illetve zaklatás sértettjeinek kérdőíves vizsgálatát, valamint az áldozatokat segítő program kialakítását tűzte ki célul. Kérjük, hogy vegyen részt kutatásunkban!

A kérdőív kitöltése önkéntes és névtelen. Az ön által közölt információkat nem egyénileg, hanem a többi válaszadóval együtt, összesítve fogjuk értékelni, ezért kérjük, hogy a kérdésekre őszintén válaszoljon.

Kérjük, hogy válaszait aláhúzással jelölje, ahol több válasz lehetséges, azt külön kiemeljük!

A kérdőív kitöltése kb. 10-15 percet vesz igénybe.

Neme: Férfi
 Nő

Életkor: 12–15 26–30 41–45 56–60
 16–20 31–35 46–50 60–65
 21–25 36–40 51–55 66–

Lakhely: Falu Város Megyeszékhely

1. Hány éves korában történt a bántalmazás, illetve zaklatás?

2. Mennyi időn keresztül történt a bántalmazás, illetve zaklatás?

3. Jelenleg is tart-e a bántalmazás, illetve zaklatás?

Igen

Nem

4. Bántalmazás, illetve zaklatás gyakorisága

Egyszer

Többször

* Összeállította Fügedi Henriette és a Fehér Gyűrű Közhasznú Egyesület munkatársai

5. Egy vagy több személy részéről érte a bántalmazás, illetve zaklatás?

Egy személy

Több személy egyszerre

Több alkalommal különböző személyek

6. Bántalmazás, illetve zaklatás módja (több válasz is lehetséges)

Fizikai

Lelki

Szexuális

Verbális

7. Előfordult-e, hogy a bántalmazás, illetve zaklatás miatt orvosi segítségre szorult?

Igen

Nem

Ezzel kapcsolatos megjegyzése:

8. Rendőrségi eljárás volt-e a bántalmazás, illetve zaklatás miatt?

Igen

Nem

Ezzel kapcsolatos megjegyzése:

9. Bántalmazás, illetve zaklatás helyszíne (több válasz is lehetséges)

Utca

Iskola

Otthon

Munkahely

Szórakozóhely

Egyéb

10. Ki volt a bántalmazó?

Közei családtag

Ismerős hozzátartozója

Távolabbi rokon

Ismerős

Tanár

Diáktárs

Kolléga

Főnök

Idegen

Egyéb személy

11. Az elkövető az idő múlásával egyre veszélyesebbé vált?

Igen

Nem

Nem tudom megítélni

12. Előzmények, körülmények. Kérjük, hogy írja le az erre vonatkozó megjegyzéseit!

13. A bántalmazás, illetve zaklatás alatt képes volt-e ellenállást tanúsítani?

Igen

Nem

Nem emlékszem

14. Elmondta-e valakinek a történeteket?

Igen

Nem

Csak többszöri alkalmat követően

15. Kinek mondta el (amennyiben elmondta valakinek)?

Családtag

Barát

Tanár

Osztálytárs, diáktárs

Kolléga

Főnök

Segítő szakember

Rendőr

Egyéb személy

16. Hittek-e önnek?

Igen

Nem

Volt, aki igen és volt, aki nem

17. Az elkövető igyekezett-e megakadályozni, hogy kitudódjon a történet?

Igen

Nem

Nem tudom

18. Az alább felsorolt szempontok közül húzza alá, amiben változást észlelt a cselekményt követően (több válasz is lehetséges)!

Bizalom az emberekben

Félelem, rettegés

Biztonságérzet

Rémálmok

Önbecsülés

Dühkitörés

Szorongás

Lehangoltság

Depresszió

Függőség (alkohol, drog stb.)

Egyéb

19. Milyen érzések kötődnek a bántalmazásához (több válasz is lehetséges)?

Szégyen	Düh	Kétségbeesés
Harag	Undor	Bűntudat
Megalázottság	Keserűség	Tehetlenség
Egyéb		

20. Tud-e olyan személyt a környezetében, akiket hasonló bántalmazás ért?

Igen Ha igen: közeli családtag, távolabbi rokon, barát, osztálytárs,
iskolátárs, munkatárs, közeli ismerős

Nem

21. Kért-e valakitől segítséget?

Igen
Nem

22. Milyen segítséget igényelt vagy igényelt volna (a bántalmazást követően)?

23. Milyen segítséget kapott?

24. Kitől/kiktől kapott segítséget?

25. Milyen segítő formákat ismer?

Telefonos lelkisegély-szolgálat	Önsegítő csoport
Konzultáció	Pszichológiai tanácsadás
Jogi tanácsadás	Terápia
Egyéb	

26. Milyen áldozatsegítő szervezeteket ismer?

27. Mennyire sikerült feldolgoznia a történeteket?

1	2	3	4	5	6	7
egyáltalán						teljes mértékben
nem sikerült						sikerült
feldolgozni						feldolgozni

28. Jelenleg mi segítené önt a feldolgozásban (amennyiben még nem sikerült teljes mértékben feldolgoznia)?

Köszönjük a segítségét!

ELÉRHETŐSÉGEINK:

www.fehergyuru.eu

E-mail: fehergyuru@t-online.hu

Tel.: +36-1-312-2287; +36-1-472-1162

Központi irodánk:

1055 Budapest, Szent István krt. 1.

Ügyfelfogadás: H-Cs: 10-16, P: 10-13 óráig

Irodáink:

ABÁDSZALÓKI Áldozatsegítő Iroda

5241 Abádszalók, Deák úti üzletsor

Tel.: +36-20-590-8590

BALATONFÜREDI Áldozatsegítő Iroda

Rendőrkapitányság épületében

8230 Balatonfüred, Fürdő u. 15.

Tel.: +36-87-482-288/4457 m.

GÁRDONYI Áldozatsegítő Iroda

Rendőrkapitányság épületében

2484 Gárdony, Szabadság u. 40.

Tel.: +36-22-355-003

GYÖNGYÖSI Áldozatsegítő Iroda

3200 Gyöngyös, Fő tér 9.

Tel.: +36-30-441-9696

HATVANI Áldozatsegítő Iroda

3000 Hatvan,

Hatvany Irén utca 6/A

Tel.: +36-20-575-6391

KECSKEMÉTI Áldozatsegítő Iroda

Rendőrkapitányság épületében

6000 Kecskemét,

Batthyány u. 14. fszt.

Tel.: +36-76-484-684/3503 m.

KESZTHELYI Áldozatsegítő Iroda

A Magyar Vöröskereszt irodájában

8360 Keszthely, Kossuth L. u. 45.

Tel.: +36-83-311-079

Sürgős esetben: +36-30-237-6191

KISKÖREI Áldozatsegítő Iroda

Művelődési Házban

3384 Kisköre, Kossuth út 1.

Tel.: +36-30-445-0423

KISKUNFÉLEGYHÁZI Áldozatsegítő Iroda

6100 Kiskunfélegyháza,

Mártírok útja 2/A, fszt. 3.

Tel.: +36-30-470-3111

MÁRIAPÓCSI Áldozatsegítő Iroda

Máriapócsi Kegyetemplomban

4326 Máriapócs, Kossuth tér 25.

Tel.: +36-42-385-142

MOHÁCSI Áldozatsegítő Iroda

7700 Mohács, Véradó u. 1.

Tel.: +36-69-305-186

Sürgős esetben: +36-30-446-9060

SIÓFOKI Áldozatsegítő Iroda

Rendőrkapitányság épületében

8600 Siófok, Sió út 12-20.

Tel.: +36-84-519-150/5226 m.

SZEGEDI Áldozatsegítő Iroda

6720 Szeged, Horváth M. út 3.

Tel.: +36-30-436-3293

SZEKSZÁRDI

Áldozatsegítő Iroda

Rendőrkapitányság épületében

7100 Szekszárd, Várköz u. 4.

Tel.: +36-74-501-111

Sürgős esetben: +36-70-500-4099

TAMÁSI Áldozatsegítő Iroda
Rendőrkapitányság épületében
7090 Tamási, Kossuth L. tér 3-4.
Tel.: +36-74-573-910/6275 m.

VESZPRÉMI
Áldozatsegítő Iroda
Rendőrkapitányság épületében
8200 Veszprém, Bajcsy-Zs. E. u. 2.
Tel.: +36-30-667-7750
Sürgős esetben: +36-20-501-9728

1989 óta az áldozatokért

